

Aura Kiikkala

”PANNAAN HOMMA KÄYNTIIN JA TEHDÄÄN PAPERIASIAT MYÖHEMMIN”

Kehysanalyysi varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen
paikallisuudesta

TIIVISTELMÄ

Aura Kiikkala: ”Pannaan homma käyntiin ja tehdään paperiasiat myöhemmin” Kehysanalyysi
varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen paikallisuudesta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Hyvinvointipolitiikan ja yhteiskunnan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
03 / 2024

Suomalainen hyvinvointivaltiomalli perustuu universalismiin. Tämä tarkoittaa, että palveluja tuotetaan tasa-arvoisesti kaikille. Varhaiskasvatus järjestetään universaalisti, mutta kunnat tuottavat varhaiskasvatuspalvelut heille sopivimmalla tavalla varhaiskasvatuslain määrittämässä raameissa. Koska kunnat ovat erilaisia, tuotetaan varhaiskasvatuspalveluita eri lähtökohdista. Tämä muodostaa paikallisuuden varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisessä. Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkittiin varhaiskasvatuksen ja paikallisuuden keskinäistä yhteyttä. Tavoitteena oli tutkia, millaisia varhaiskasvatuksen puhekehyksiä on paikannettavissa viranhaltijoiden haastattelupuheesta sekä sitä, miten paikallisuus kietoutuu osaksi puhekehyksiä.

Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä teemahaastatteluiden muodossa. Haastateltavina oli neljä varhaiskasvatuksen parissa työskentelevää viranhaltijaa. Haastateltavat olivat kahdesta eri kunnasta. Tutkimusaineisto analysoitiin kehysanalyysin avulla. Analyysiprosessissa hyödynnettiin myös teemoittelua. Kehysanalyysillä muodostettiin puhekehyksiä haastateltujen puheista, eli kategorisoitiin varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvä puhe. Kehyksiin jäsenellystä puheesta analysoitiin paikallisuuteen liittyvä puhe teemoittelulla, jonka pohjalta tunnistettiin keskeiset paikallisuusilmiöt. Paikallisuuteen liittyvät tulokset täydentävät ja syventävät muodostettuja puhekehyksiä.

Aineistosta muodostettiin kasvun ja tuen kehys, resurssikehys sekä kunta asuin- ja työpaikkana- kehys. Kasvun ja tuen kehys sisältää haastateltujen puhetta, jossa painotuksena ovat lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä pedagogisiin kysymyksiin liittyvät aihepiirit. Resurssikehys linjaa varhaiskasvatus toiminnan resursointiin liittyvää puhetta. Resurssikehykseen kuuluvat aihepiirit varhaiskasvatuspaikkojen, henkilöstön, varhaiskasvatuksen tuottamistapojen sekä fyysisten tilojen resursoinnista. Kunta asuin- ja työpaikkana sisältää brändipuhetta kunnasta asuin- ja/tai työpaikkana sekä strategisia toimia, joita kunnassa on linjattu.

Paikallisuuden ilmentymänä aineistosta löydettiin tulevaisuus ja menneisyys, yhteisöllisyys sekä organisoitavuus. Viranhaltijoiden puheissa korostui menneisyyteen sijoittuva puhe tai tulevaisuutta hahmottelava puhe. Pienemmässä kunnassa puhe sijoittui menneisyyteen, suuremmassa taas tulevaisuuteen. Menneisyyteen sijoittuvan puheen avulla taustoitettiin tämänhetkistä varhaiskasvatuspalvelujärjestelmää, tulevaisuuteen sijoittuva puhe visioi varhaiskasvatuksen tulevaisuutta.

Yhteisöllisyys ilmeni paikallisuuden ilmentymänä muun muassa yhteisöllisinä ja joustavina toimina kunnassa, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Vaikutus on pääsääntöisesti positiivista, mutta myös kielteistä yhteisöllisyyden vaikutusta on löydettävissä. Organisoitavuus kertoo paikallisista tavoista tuottaa varhaiskasvatusta konkreettisella tasolla: suunnittelun ja järjestämisen näkökulmasta, mutta myös toiminnan suunnitteluun vaikuttavista osa-alueista.

Paikallisuutta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisessä ilmensi suuremmassa kunnassa ennakoitavuus ja suunnitelmallisuus, pienemmässä kunnassa taas stabiilius ja joustavuus. Tämä tutkimustulos korostui jokaisessa kolmessa paikallisuuden ilmentymässä. Universalistinen palvelutuotantomalli siis sallii erilaisen tavan tuottaa varhaiskasvatusta.

Avainsanat: Varhaiskasvatus, paikallisuus, universalistinen palvelujärjestelmä

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA.....	3
2.1 Hyvinvointivaltiomallit ja varhaiskasvatus.....	3
2.1.1 Varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteet ja toteutustavat Suomessa.....	6
2.2 Varhaiskasvatuksen tulevaisuus.....	8
3 PAIKALLISUUS: IHMISET, KUNTA JA VARHAISKASVATUS	10
3.1 Paikka, paikallisuus ja sosiaalinen pääoma.....	10
3.2 Kunta, yhteisöllisyys ja imago	12
3.3 Kunta, paikallisuus ja varhaiskasvatus.....	17
4 TUTKIMUSASETELMA.....	22
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	22
4.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä	22
4.2.1 Haastattelu tutkimuksen toteuttamismenetelmänä.....	23
4.2.2 Tutkimuksen osallistujajoukko	25
4.2.3 Tutkimusetiikka	25
4.2.4 Kehysanalyysi	26
4.2.5. Teemoittelu	29
5 VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISEN PUHEKEHYKSET	30
5.1 Kasvun ja tuen kehys	30
5.2 Resurssikehys.....	32

5.3 Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys	34
5.4 Puhekehysten keskinäinen yhteys	36
6 PAIKALLISUUS VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISESSÄ	41
6.1 Tulevaisuus ja menneisyys.....	42
6.2 Yhteisöllisyys.....	48
6.3 Organisoitavuus	52
7 YHTEENVETO	58
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	62
LÄHTEET	
LIITTEET	
KUVIOT JA TAULUKOT	
Kuvio 1. Alueellisen kilpailukyvyn kahdeksan elementtiä.....	15
Kuvio 2. Varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen puhekehukset.....	30
Kuvio 3. Paikallisuuden teemat puhekehyksistä tulkittuna.....	41
Kuvio 4. Tutkimusprosessin kuvaus.....	58
Taulukko 1. Kehysanalyysin toteutus.....	27

1 JOHDANTO

Suomi on hyvinvointivaltio. Valtion tuottamaa palvelua, kuten sosiaali- ja terveystalvueluita sekä koulutusta on tarjolla tasa-arvoisesti kaikille asukkaille. Varhaiskasvatust on myös universalistisesti järjestettyä toimintaa. Varhaiskasvatust tarkoittaa alle kouluikäisten lasten suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatust, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022a). Varhaiskasvatustukseen osallistuminen on tasa-arvoistava kasvupohja lapselle, koska palvelua tuotetaan kaikille lapsille perheiden sosioekonomisesta taustasta riippumatta (Valtioneuvosto 2019). Suomessa lasten osallistuminen varhaiskasvatustukseen on vähäisempää verrattuna muihin Pohjoismaihin, eikä Euroopan unionin asettamaan tavoitemäärään varhaiskasvatustuksen osallistujista päästä (European Commission 2019, 66–67).

Valtakunnallinen varhaiskasvatustslaki määrittää varhaiskasvatustuksen toiminnan periaatteita. Kunnat ovat kuitenkin lakisääteisessä järjestämistvastuussa varhaiskasvatustuksesta. (Finlex 2018.) Kunnat ovat erilaisia ja toimivat omista lähtökohdistaan, joten varhaiskasvatustusta tuotetaan eri tavoin. Tämä muodostaa jännitteen suhteessa universalistiseen toteutustapaan, sillä varhaiskasvatustslaki määrittää varhaiskasvatustuksen tuotettavaksi yhdenvertaisella ja tasa-arvoisella tavalla ympäri Suomen.

Paikalliset tavat toimia luovat paikallisuuden käsitettä. Paikallisuutta ei ole ilman ihmisiä, sillä paikallisuuteen tarvitaan alueen lisäksi sen yhteisö (Lehtonen 2004, 176). Paikallisuus saa siis eri merkityksen eri kunnissa. Suomalainen varhaiskasvatustsjärjestelmä jättää liikkumatilaa paikallisille tavoille tuottaa varhaiskasvatustspalveluita kunnissa. Tämä muodostaa varhaiskasvatustuksen paikallisuuden.

Valinnat varhaiskasvatustuksen ja lastenhoidon suhteen muodostuvat niin kansallisen, paikallisen kuin myös perheen tasolla määräytyvien tekijöiden perusteella. Jokainen näistä tekijöistä vaikuttaa valintaan yhtäläisesti. Siksi valtiollinen taso, paikallinen kuntataso sekä yksilön taso määrittävät varhaiskasvatustuksen toimintaa symbioottisena rakennelmana. Tällöin varhaiskasvatustspalveluiden tuottamista tulee tutkia näiden tekijöiden kokonaisuutena. (Alasuutari ym. 2022, 8.; Sylva ym. 2007,134.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan, minkälaisia puhekehyksiä on tulkittavissa varhaiskasvatustuksen viranhaltijoiden haastattelupuheesta sekä kuinka paikallisuus näyttäytyy ja kietoutuu osaksi puhekehyksiä. Puhekehyksiä ja paikallisuutta tutkitaan laadullisen tutkimuksen keinoin haastatteluiden muodossa. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat varhaiskasvatustuksen

viranhaltijat kahdesta kunnasta. Heidän puheistaan tulkittiin paikallisuutta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen näkökulmasta. Tutkimuksessa on käytetty kehysanalyysin analysointitapaa. Kehysanalyysin avulla muodostettiin puhekehyksiä viranhaltijoiden puheista. Puhekehykset auttavat havainnoimaan paikallisuuden ilmentymiä, eli niitä toimia ja tekijöitä, jotka ovat kunnalle ominaisia ja erityisiä tapoja suunnitella, tuottaa ja järjestää varhaiskasvatusta. Pro gradu- tutkielmassa esitellään, millä tavoin paikallisuus näyttäytyy osana puhekehyksiä. Paikallisuutta tuovat esille myös varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen välillisesti vaikuttavat tekijät. Paikallisuuden keskeiset löydökset kiteytettiin teemoittelun avulla.

Tutkielma koostuu kahdeksasta luvusta. Suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää taustoitetaan luvussa kaksi. Kyseisessä luvussa esitellään, miten varhaiskasvatusta tuotetaan Suomessa, mitkä tekijät vaikeuttavat tasa-arvoista varhaiskasvatusjärjestelmän tuotantoa ja miten varhaiskasvatuspalvelujärjestelmä on kehittynyt Suomessa. Kolmannessa luvussa tuodaan esille paikallisuuden yhteyttä kuntaan. Paikallisuutta avataan paikan, paikallisuuden sekä sosiaalisen pääoman käsitteiden näkökulmista. Lisäksi määritellään kunnan merkitys palveluidentuottajana ja asuinpaikkana sekä sitä, miten varhaiskasvatuspalvelun tuotanto eroaa alueellisesti tarkasteltuna. Neljännessä luvussa linjataan tutkimuksen tarkoitus tutkimuskysymysten avulla ja tuodaan esille, miten tutkimus on toteutettu. Viides luku keskittyy tutkimuksen analyysiin. Luvussa esitellään kehysanalyysin tulokset sekä tuodaan esille, miten kehykset on kategorisoitu. Kuudennessa luvussa kuvataan paikallisuutta yhteydessä puhekehyksiin. Luvussa tuodaan esille molempien kuntien paikallisuuden ilmentymiä. Seitsemäs luku tiivistää pro gradu -tutkielman yhteenvedon. Viimeisessä kahdeksannessa luvussa vedetään yhteen tutkimuksen johtopäätökset.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Luvussa kaksi esitellään suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän kehitystä, peruseriaatteita sekä toimintamuotoja. Luku jäsentyy siten, että ensin varhaiskasvatusjärjestelmää taustoitetaan hyvinvointivaltiomallien kautta, jonka jälkeen siirrytään erittelemään suomalaisen varhaiskasvatuksen erityispiirteitä. Luvun lopussa eritellään varhaiskasvatuksen tehtäviä ja toimintamuotoja sekä arvioidaan varhaiskasvatuksen tulevaisuutta.

2.1 Hyvinvointivaltiomallit ja varhaiskasvatus

Hyvinvointivaltiolla viitataan yhteiskuntaan, joka huolehtii kansalaistensa sosiaalipalveluista, kuten koulutuksesta, työttömyysturvasta ja terveydenhoidon sekä varhaiskasvatuksen tuottamisesta. (Jokinen & Saaristo 2006, 115). Hyvinvointivaltioita on jaoteltu erilaisiin malleihin sen perusteella, miten sosiaalipalvelut on tuotettu valtioissa. Tutkija Gösta Esping-Andersen (1989) on erotellut kolme erilaista hyvinvointivaltiomallia, joita on kutsuttu myös regiimeiksi. Näitä malleja ovat liberaali, konservatiivis-korporatistinen ja sosiaalidemokraattinen regiimi. (Esping-Andersen 2013, 48–50.) Hyvinvointivaltion taustalla olevat toimintaperiaatteet vaikuttavat myös siihen, miten yhteiskunnissa suhtaudutaan varhaiskasvatukseen ja sen organisoimiseen.

Liberaalissa regiimissä sosiaaliedut kohdistetaan pienituloisille ja niiden hakemiseen sisältyy stigmaa. Sosiaaliturvan taso on myös matala. Esimerkkinä liberaalista regiimistä on Yhdysvallat. (Esping-Andersen 2013, 48–49.) Yhdysvalloissa varhaiskasvatus on sekä yksityisten että julkisten toimijoiden tuottamaa, mutta myös esimerkiksi läheiset saattavat hoitaa lapsia. Varhaiskasvatus ei ole universaali palvelu ja palvelun taso on kirjavaa. Yksityiset varhaiskasvatuspalvelut ovat laadukkaalla tasolla, kun taas julkiset varhaiskasvatuspalvelut toimivat vaihtelevasti laadun suhteen. (Mogharreban, & Green 2016, 174–175.)

Konservatiivis-korporatistisessa regiimissä sosiaaliturva on järjestetty perheen elättäjän työsuhteen avulla (Esping-Andersen 2013, 49). Valtion tehtävänä ei ole järjestää sosiaalipalveluita (Jokinen & Saaristo 2006, 124). Perinteiset arvot ovat tärkeitä ja naiselle paras turva usein on perhe ja äitiys. Esimerkkinä tällaisesta regiimistä on Saksa. (Esping-Andersen 2013, 49–50.) Saksassa päiväkotiverkoston kattavuus on alhaista ja hoito voi olla vain osa-aikaista. Jos molemmat vanhemmat ovat töissä, on hoitojärjestelyjä haastava järjestää, sillä työnantajat joustavat heikosti perhe-elämän yhdistämisen suhteen. Perheet käyttävät mahdollisuuksien mukaan yksityisiä

hoitopalveluja. Myös läheisten apua lastenhoidossa käytetään. (Keck, Klenner, Neukirch & Saraceno 2013, 95.)

Pohjoismaista hyvinvointimallia edustava regiimi on sosiaalidemokraattinen regiimi. Regiimiä luonnehtii yhteiskunnallinen tasa-arvo. Koska sosiaalietuudet ja -palvelut ovat korkealla tasolla ja ne ovat kaikkien saatavilla, ei yksityisesti tuotetuilla palveluilla ole niin suurta tarvetta. (Esping-Andersen 2013, 50–51.)

Pohjoismaisen sosiaaliturvamallin yksi tärkeimmistä piirteistä on universalismi. Tämä tarkoittaa, että sosiaalivetot, joskin osittain ansiosidonnaiset tuet, kuuluvat tasa-arvoisesti kaikille. Valtio on tällöin iso, lähes monopolistinen palveluidentuottaja. (Jokinen & Saarinen 2006, 125.) Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta takaa myös varhaiskasvatuksen palvelut julkisen sektorin toimintana. Varhaiskasvatuspalvelut ovat saatavilla kaikille perheille ilman tarveharkintaa. (Paananen, Alasuutari, Karila & Siippainen, 2016.)

Varhaiskasvatuksen vaihtoehtona Suomessa on tarjolla kotihoidon tuki, joka on korvaus perheelle kotihoidossa olevan alle 3-vuotiaan lapsen hoidosta. Myös perheen muut alle kouluikäiset lapset voivat olla kotihoidossa, edellyttäen kuitenkin, ettei kenelläkään lapsista ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Tuki lakkaa, kun nuorin lapsi on kolme vuotta. Tämän lisäksi osa kunnista maksaa vapaaehtoisesti kotihoidon kuntalisää perheille. (Kela 2021.)

Varhaiskasvatus on Suomessa universaali palvelu, mutta se ei ole kuitenkaan pakollista. Vanhemmat voivat siis itse päättää osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen. Esiopetukseen osallistuminen on kuitenkin velvoittavaa 6-vuotiaille ja siksi se onkin esiopetuksen osalta maksutonta (Opetushallitus 2022a). Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus, josta käytetään myös nimitystä universalistinen varhaiskasvatusoikeus, tarkoittaa kaikille lapsille kuuluvaa oikeutta varhaiskasvatukseen (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 76). Käytännössä esimerkiksi hoitovapaalla, opiskelijana tai työttömänä olevan henkilön lapsi on oikeutettu kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022b). Useat tutkimukset sekä kansainväliset vertailut ovat osoittaneet, että varhaiskasvatus on tärkeä pohja lapsen kasvuille yhteiskunnan jäseneksi. Siksi varhaiskasvatukseen osallistumista pidetään tärkeänä ja tasa-arvoisena oikeutena kaikille lapsille perhetaustasta ja vanhempien työllisyystilanteesta riippumatta. (Valtioneuvosto 2019.) Kansainvälisesti tarkasteltuna suomalainen lapsiperhepolitiikka tukee kattavasti muun muassa subjektiiivisella varhaiskasvatusoikeudella kaikkien lasten

tasavertaista osallistumismahdollisuutta varhaiskasvatukseen (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 72).

Vaikka varhaiskasvatuksen merkitys Suomessa on tunnustettu, ei varhaiskasvatus tavoita tarpeeksi laajaa määrää lapsia. Suomessa varhaiskasvatukseen osallistuminen on muita Pohjoismaita vähäisempää, eikä Euroopan unionin asettamaan varhaiskasvatuksen osallistumisen tavoitteeseen päästä. Tavoite on, että 94 prosenttia yli neljävuotiaista lapsista osallistuisi varhaiskasvatukseen. (European Commission 2019, 66–67.)

Suomalainen varhaiskasvatus- ja lastenhoitopolitiikka on saanut osakseen myös kritiikkiä. Varhaiskasvatukselle vaihtoehtoinen lasten kotihoidon tuki on ristiriidassa varhaiskasvatuksen universalistisen luonteen kanssa (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 72). Kaksijakoisuus, eli kotihoito ja siitä saatava tuki, sekä varhaiskasvatus ovat omalla tavallaan toistensa esteenä. Lasten kotihoidon tukeminen vähentää vetovoimaa varhaiskasvatuspalveluita kohtaan. (Räsänen, Österbacka, Valaste & Haataja 2019, 12.) Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus sekä varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ovat valtion tapoja kannustaa lapsien tasavertaista pääsyä varhaiskasvatukseen. Kuitenkin kotihoidon tuki ja erityisesti kuntien päätäntävällässä oleva kotihoidon tuen kuntalisä viestivät erilaista signaalia. Kuntalisistä päätetään paikallisesti, joka kyseenalaistaa järjestelmän universalistista toimintatapaa. (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 72–73.)

Kotihoidon tuen käytön yleisyys on yhteydessä vanhempien sosioekonomiseen asemaan, sillä on tutkittu, että korkeakoulutetut ja työssäkäyvät äidit perheineen käyttävät varhaiskasvatuspalveluita matalammin koulutettuja ja työttömiä äitejä enemmän (Krapf 2014, 27). Syitä tälle on useampia. Korkeasti koulutetut arvostavat koulutusta, jonka vuoksi he haluavat itse nopeammin takaisin työelämään (Drasch 2013, 12). Lapsen myös katsotaan hyötyvän varhaiskasvatuksen pedagogisesta toiminnasta (Peyton, Jacobs, O'Brien & Roy 2001, 205). Työttömän taas on luonnollisempaa pitää lapsia pidempään kotihoidossa, koska hänellä ei ole työpaikkaa, jonne palata vanhempainvapaalta (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 74–75).

Alaluvussa esille tuodun teoriataustan avulla voidaan todeta, että universalistisesti tuotetun varhaiskasvatuksen ja kotihoidon tuen keskinäinen ristiriita on olemassa. Varhaiskasvatukseen liittyvät tutkimukset osoittavat, että varhaiskasvatusjärjestelmä yhdenvertaistaa lasten kasvupolkuja. Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus tarjoaa eri tilanteissa oleville perheille mahdollisuuden

varhaiskasvatukseen. Kuitenkin samalla kotihoidon tuen ja kuntalisän olemassaolo kannustaa osaa perheistä kotihoidon piiriin. Pääallekkäiset lastenhoidon järjestelmät siis mahdollisesti vaikuttavat siihen, että Euroopan unionin asettama tavoite varhaiskasvatuksen osallistumisasteesta on haastava saavuttaa.

2.1.1 Varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteet ja toteutustavat Suomessa

Nykyisen varhaiskasvatusjärjestelmän taustalla on monenlaisia kehityskulkuja. Yksi niistä on työvoimapoliittinen kehitys (Alila ym. 2014, 11). Naisia on tarvittu työelämässä, niin maaseuduilla kuin kaupungeissakin. Tämän vuoksi lapsille oli järjestettävä hoitopaikka. Pohjoismaiden pitkä perinne naisten työssä käymisestä on ollut tärkeänä tekijänä edistämässä tasa-arvoa ja päivähoitojärjestelmää. (Jokinen & Saarinen 2006, 124.)

Vaikka ensimmäiset viitteet päiväkodin tyyppisestä lastenhoidosta Suomessa ovat jo 1800-luvulta, varsinainen laki lasten päivähoidosta säädettiin vasta 1973. Tällöin lasten päivähoitotoiminta siirrettiin lastensuojelulain alaisuudesta omaksi yleiseksi sosiaalipalveluksi. (Anttonen 2003, 163–167.) Kun kunnallista päivähoitoa muotoiltiin 1970–1980-luvuilla, oli palvelujen toteuttamisen ohjaus keskusjohtoista. Tämä tarkoittaa, että päivähoitopalveluiden organisointia ohjattiin kansallisesti. Kyseinen toiminta johti siihen, että varhaiskasvatuspalveluista muotoutui hyvin samankaltaisia eri kunnissa. Vuonna 1993 kansallinen ohjaus purettiin, joka taas antoi kunnalliselle itsehallinnolle tilaa. (Alila ym. 2014, 9–10.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen merkitys on tunnistettu jo varhaiskasvatuspalveluiden luomisen varhaisessa vaiheessa. Tästä huolimatta varhaiskasvatuksen pedagoginen ulottuvuus jäi pitkään työvoimapoliittisten vaatimusten varjoon. Aikaisemmin varhaiskasvatuksen ja päivähoidon valtiollinen ohjaus kuuluikin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä. Vuonna 2013 varhaiskasvatuksen valtiollinen ohjaus siirtyi kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriöön. Muutos oli osoitus ja viesti varhaiskasvatuksen pedagogisen merkityksen kasvusta. (Alila ym. 2014, 11.)

Varhaiskasvatus ei ole yksi ja yhtenäinen kenttä. Sitä toteutetaan eri toimijoiden toimesta ja erilaisissa muodoissa. Varhaiskasvatuksen toteutustapoja Suomessa ovat päiväkotitoiminta, avoin varhaiskasvatustoiminta ja perhepäivähoito (Eperusteet 2018). Varhaiskasvatustoiminta voidaan jaotella kunnan järjestämiin palveluihin, yksityisiin varhaiskasvatuspalveluihin sekä kolmannen sektorin tuottamiin palveluihin. Kunta järjestää päiväkotitoimintaa, perhepäivähoitoa sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa. Avoimella varhaiskasvatustoiminnalla tarkoitetaan kerhoja ja

puistotoimintaa. Yksityinen varhaiskasvatus niin ikään koostuu yksityisesti järjestetystä päiväkotitoiminnasta ja perhepäivähoidosta, mutta myös avoimen varhaiskasvatuksen toiminnasta. Kolmas sektori, esimerkiksi seurakunnat, järjestävät kerhotoimintaa perheille. (Hietamäki ym. 2017, 19–20.)

Kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa päiväkodit ovat suosituimpia. Vuonna 2020 varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista 77 prosenttia oli päiväkodeissa ja viisi prosenttia osallistui perhepäivätoimintaan (Säkkinen & Kuoppala 2021, 1). Perhepäivähoidon osuus varhaiskasvatuksen muotona on laskenut merkittävästi pitkällä aikavälillä. Vuonna 2012 kunnallisessa perhepäivähoidossa oli 16 prosenttia kaikista päivähoidossa olleista lapsista. (Alila ym. 2014, 74.) Päiväkotien rooli ja osuus kuntien varhaiskasvatuksessa on kasvanut vuosien mittaan huomattavasti.

Yksityinen varhaiskasvatus tarkoittaa esimerkiksi liikeyrityksen, säätiön tai yhteisön tuottamaa varhaiskasvatuspalvelua. Palvelu tuotetaan korvausta vastaan liiketoimintaa harjoittamalla. (Finlex 2018.) Yhteiskunta tukee vanhempien mahdollisuutta tukeutua yksityisiin varhaiskasvatuspalveluihin. Jos lapsi on yksityisessä hoitopaikassa, on perheiden mahdollista saada lakisääteistä Kelan maksamaa yksityisen hoidon tukea (Hietamäki ym. 2017, 19). Vaihtoehtoisesti yksityisen hoidon voi rahoittaa myös palvelusetelillä. Tällöin kunta myöntää palvelusetelin, jolla perhe saa valita varhaiskasvatuspaikan yksityisiltä palveluntuottajilta (Säkkinen & Kuoppala 2020, 2). Kunnat voivat maksaa myös yksityisen hoidon tuen kuntalisää (Hietamäki ym. 2017, 18).

Vuonna 2017 Suomen kunnista 57 prosentissa oli yksityisiä varhaiskasvatuspalveluita. Tällöin yksityisen hoidon tukea maksettiin 155 kunnassa. Palveluseteliä taas käytti 68 kuntaa 169:stä Suomen kunnasta. Koko Suomen tasolla vuonna 2017 noin 18 prosenttia lapsista oli yksityisen varhaiskasvatuksen piirissä. Määrä on yli kaksinkertaistunut vuodesta 1997 vuoteen 2017. (Ruutiainen, Alasuutari & Karila 2018, 442.)

Varhaiskasvatusta on ajateltava laajempänä kokonaisuutena, kuin vain yhtenä osa-alueena pienen lapsen ja lapsiperheen elämässä. Kyseessä on erilaisten hoitomuotojen sekä hoitoratkaisujen jatkuva yhteensovittaminen. Yhteensovittamista määrittävät perheen sosiaaliset ja taloudelliset resurssit, mutta myös paikallisesti tarjolla olevat varhaiskasvatusratkaisut yhdessä työelämän vaatimusten kanssa. (Karila, Alasuutari, Lammi-Taskula, Repo & Eerola 2022, 265.) Huomioon on otettava lisäksi vanhempien arvovalinnat (Järventausta, Paananen & Karila 2021, 190). Paletti on laaja ja se heijastuu niin paikallisesti kuin perheiden tasolla monenlaisia ratkaisuja sisältävänä kokonaisuutena.

2.2 Varhaiskasvatuksen tulevaisuus

Varhaiskasvatus on jatkuvan kehittämisen ja muutoksen alaisena. Varhaiskasvatusta ollaan kehittämässä opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta muun muassa kaksivuotisen esiopetuskokeilun ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtäväkuvamuutosten kautta. Tällä kokeilulla tavoitteena on vahvistaa tasa-arvoa koulutuksen avulla, saada tutkimustietoa siitä, miten kaksivuotinen esiopetus vaikuttaa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja lapsen itsetunnon muotoutumiseen. Myös esiopetuksen laatua, perheiden palveluvalintoja ja varhaiskasvatuksen sekä koulun välistä jatkumoa tutkitaan tämän kokeilun avulla. Kokeilussa mukaan otettiin satunnaisotannalla kuntia. Kunnat eivät voineet itse hakea mukaan kokeiluun, eikä valinnasta voinut myöskään kieltäytyä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023a.)

Vuonna 2018 voimaan tulleen uudistuneen varhaiskasvatuslain henkilöstömuutokset liittyvät erityisesti sosionomin tehtävänimikkeen muutokseen. Vuonna 2030 voimaan tulevan lain mukaan päiväkodissa tulee työskentelemään varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja lastenhoitaja. Työskentely tapahtuu moniammatillisena tiiminä henkilökunnan ja lasten suhdeluvun pysyessä samana. Vuodesta 2030 lähtien henkilöstörakenne muuttuu kuitenkin niin, että vähintään kahdella kolmasosalla on oltava varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus. Kelpoisuusvaatimukset tulevat pysymään samoina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023b.)

Muutosta on kritisoitu, sillä varhaiskasvatus kärsii jo tällä hetkellä valtakunnallisesti työntekijäpulasta. Kuntaliiton mukaan Helsingin kaupungilla oli joulukuussa 2021 avoinna ja siten täyttämättä 700 lastenhoitajan toimea ja 900 varhaiskasvatuksen opettajan paikkaa. Suurin henkilöstöpula on Helsingissä, mutta myös muualla Suomessa on henkilöstöpula. (Ylä-Tuuhonen 2022.) Yle kysyi vuonna 2021 Helsingin, Turun, Jyväskylän, Kuopion, Joensuun, Rovaniemen ja Kajaanin kaupungin henkilöstötilannetta. Vastaukset olivat yhteneviä ja niissä todettiin, että rekrytointi päiväkoteihin on vaikeaa. Haasteellisinta on rekrytoida varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Kyselyn mukaan myös lyhytaikaisista sijaisista oli pulaa osassa kaupungeista. (Hinkkula 2021.)

Kuntaliitto arvioi, että vuonna 2030 siirryttäessä uuteen henkilöstörakenteeseen, jossa varhaiskasvatuksen henkilökunnasta kahdella kolmasosasta tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin pätevyys, on myös varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten

määrä pysynyt joko samana tai jopa kasvanut nykyhetkestä. Tällöin lapsien syntyvyyden laskiessa pysyy henkilöstötarve samana, tai jopa kasvaa. Vuonna 2030 voimaan tulevassa henkilöstörakennemuutoksessa varhaiskasvatuksen lastenhoitajien tarve vähenee. Kuntaliiton mukaan eläköityminen ja henkilöstörakenteen muutos aiheuttavat sen, että lastenhoitajia voi olla noin 3000 liikaa, kun taas varhaiskasvatuksen sosionomeja ja varhaiskasvatuksen opettajia tarvittaisiin 18 000 lisää. Korkeakoulut ilmoittivat Kuntaliiton kyselyyn, että varhaiskasvatuksen opettajia valmistuu vuoteen 2030 mennessä noin 9000. Kuntaliitto kritisoikin uutta henkilöstörakennemallia siitä, että se on vaikea toteuttaa. (Lahtinen 2022 1–4.)

3 PAIKALLISUUS: IHMISET, KUNTA JA VARHAISKASVATUS

Luvussa kolme tarkastellaan varhaiskasvatukseen paikallisesti vaikuttavia tekijöitä. Luku alkaa paikkaa, paikallisuutta ja sosiaalista pääomaa taustoittavalla alaluvulla. Tässä alaluvussa tuodaan esille paikallisuuskäsitteen määrittely sekä taustoitusta tekijöihin, jotka määrittävät kunnan asukkaan asuinpaikkaa. Toisessa alaluvussa esitellään kunnan merkitystä asuinpaikkana ja palveluiden tuottajana. Luvussa käsitellään imagon ja yhteisöllisyyden käsitteitä kunnan näkökulmasta. Lopuksi tuodaan esille kunnan varhaiskasvatuksen paikallisia tekijöitä varhaiskasvatuksen alueellisen eroavaisuuden näkökulmasta.

3.1 Paikka, paikallisuus ja sosiaalinen pääoma

Paikallisuus kietoo itseensä monia käsitteellisiä yhteyksiä. Yksi näistä on paikan käsite. Paikan käsitettä voidaan luonnehtia sen sijainnin perusteella. Perinteisessä maantieteessä ajatellaan, että paikka on tila, joka rajautuu tiettyjen suuntaviivojen mukaisesti. (Lehtonen 2004, 176.)

Humanistisen maantieteen tulkinnan mukaan paikka ei ole kuitenkaan vain matemaattisesti mitattu sijaintipaikka vaan myös ihmisten eletty sijainti ja asukkaiden sisäistetty kuuluminen johonkin paikkaan (Karjalainen 1997, 230). Paikka sisältää tämän näkemyksen mukaan paikassa asuvat ihmiset ja heidän paikalle luomansa tarinat, merkitykset, historian ja mielikuvat (Lehtonen 2004, 176). Massey (2003, 51) lisää paikan määritelmään ja ymmärtämiseen kulttuurin, tapojen ja historian lisäksi myös kielenkäytön tavat ja murteet sekä taloudelliset ominaispiirteet. Vaikka paikka ei välttämättä sisällä kaikkia näitä paikan käsitteen ominaispiirteitä, nämä ovat kuitenkin tekijöitä, jotka erottavat paikat toisistaan. Paikka on siis pelkän alueen lisäksi myös kulttuurinen identiteetti, jonka ihmiset rakentavat (Lehtonen 2004, 176).

Kun ihminen kiinnittyy paikkaan, tarkoittaa se yksinkertaistettuna sitä, että neutraalista tai vieraasta ympäristöstä tulee tuttu ja ”oma” paikka. Henkilökohtaiset kokemukset ja erilaiset toiminnot aluksi ehkä vieraassakin toimintaympäristössä muodostavat siteen paikkaan. Paikka ei ole enää objektiivinen tila ihmisen ulkopuolella vaan siitä tulee osa häntä itseään. (Haarni, Karvinen, Koskela & Tani 1997, 16–17.) Paikkakiinnittymiseen liittyviä aihealueita ovat muun muassa yhteisöllisyyden kokeminen, sosiaalisten suhteiden monipuolisuus, paikallisyhteisyys sekä kiinnittyminen koulutus- ja työmarkkinoille. Nämä tekijät yhdessä muodostavat paikkakiinnittymisen, eli sen, että asukas viihtyy ja siten myös päättää jäädä asumalleen paikkakunnalle. (Salminen 2012, 40.)

Paikka ja paikallisuus ovat yhteydessä myös yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kysymyksiin. Paikallisyhteisö luo huomaamattaan tai tiedostaen kulttuurisia normeja, jotka ohjaavat ihmisten valintoja. Ihmiset saattavat päätyä asumaan alueille, joiden asukkaat edustavat samaa sosiaalista luokka-asemaa, johon he ovat kuuluneet entuudestaan. Näin ollen asuinalueet saattavat uusintaa sosiaalista rakennetta ja siten eriarvoistumista. (Cnaan, Milofsky & Hunter 2008, 15.)

Ihmiset siis tekevät tilasta humanistisen maantieteen mukaan paikan. Paikan ja paikallisuuden käsitteeseen liittyvät oleellisesti ihmisen kokemukset ja paikalle antamat merkitykset (Karjalainen 1997, 230). Ihmiset muodostavat ryhmittymiä, joita voidaan kutsua verkostoiksi tai yhteisöiksi. Ihmiset kuuluvat voimakkaasti paikallisuuteen, joten paikan, paikallisuudella, sosiaalisen pääoman, verkostojen ja yhteisöjen välillä on paljon erilaisia yhteyksiä.

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa sosiaalista voimavaraa, joka muodostuu ihmisten välisten suhteiden vaikutuksesta. Sosiaalinen pääoma käsittää muun muassa sosiaaliset verkostot, normit sekä luottamuksen. Tämän voimavaran avulla myös yksilöiden tavoitteet toteutuvat tehokkaammin. (Ruuskanen 2001, 1.)

Swansonin, Cohenin ja Swansonin (1979) mukaan kaupunkien ja kuntien asukasmäärällä on merkitystä sosiaalisen pääoman kartoittamiseen ja verkostojen rakentamiseen. Taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja poliittiset normit sekä arvot ovat sitä päällekkäisempiä ja limittyneempiä, mitä pienemmästä paikkakunnasta on kysymys. Käytännössä tämä tarkoittaa, että valta saattaa olla muutamalla paikkakunnan asukkaalla. Nämä kentällä toimijat eli asukkaat saattavat muokata paikkakunnan sosiaalista rakennetta, taloutta ja päätöksentekoa. Isommissa kaupungeissa toimijoita on enemmän, jolloin taloudellisen, poliittisen ja sosiaalisen valta-aseman kytkennät ovat löyhempiä. Koska jokaisessa kunnassa toimijoiden ryhmä on omanlaisensa, on mahdollista todeta, että jokaisella paikkakunnalla on oma eriytynyt ja erityinen sosiaalinen pääoman muotonsa. (ks. Kivitalo 2007, 194–195.)

Sosiaalinen pääoma voi myös määrittää, ketä paikallisiin verkostoihin liitetään mukaan. Sosiaaliselle pääomaverkoston sisäänpääsykriteerille on ominaista, että arviointi tehdään tunnustautumisen kautta. Tähän kuuluvat esimerkiksi erilaiset tittelit, sosiaalinen alkuperä ja erilaiset järjestöjäsenyydet. (Bærenholdt & Aarsæther 2002, 156.) Sosiaalisella pääomalla saattaa olla vaikutusta paikallisten verkostojen kautta myös esimerkiksi toimijuuteen ja työnhakumahdollisuuksiin paikkakunnalla. Koulutuksellinen pohja voi olla sama, mutta

määrittävänä tekijänä on paikallinen kenttä, jossa vaikutusta on toimijan paikallisilla sosiaalisilla suhteilla. Vaikutusta voi olla niin hyvässä kuin huonossa merkityksessä. (Kivitalo 2007, 195–196.)

Yhteisön käsite liittyy myös paikallisuuteen ja paikkaan. Tietyissä asuinpaikassa asuminen ei kuitenkaan automaattisesti tee kaikista kunnan asukkaista yhteisöä. Lehtonen (1990, 218–219) on esittänyt, että yhteisö muodostuu sosiaalisen vuorovaikutuksen seurauksena, ei pelkästään tilaan sijoittumisen jälkeisenä toimintana. Yhteisön muodostuminen vaatii paikallisuutta, joka on lähtökohta toiminnallisen yhteisön alkeismuodolle.

3.2 Kunta, yhteisöllisyys ja imago

Kunta on sen asukkaiden muodostama paikallisyhteisö. Kunnalla onkin tärkeä rooli yhteisöllisyyden sekä paikallisen identiteetin luojana yhdessä kuntalaisten kanssa. Asukkaan tuntiessa paikallisuusyhteyttä kuntaa kohtaa edistää se samalla hänen omaa hyvinvointiaan, mutta mahdollisesti myös kunnan elinvoimaa yhteisöllisyyden keinoin. Kunnat huolehtivat alueen asukkaiden tarpeista kunnan ydintehtävien, muun muassa varhaiskasvatuksen järjestämisen muodossa, mutta samalla kunta kehittää omaa alueellista elinvoimaansa. (Sallinen, Majoinen & Seppälä 2017, 9–10.)

Yhteisöllisyys on toiminta- ja ajattelutapa kunnan ja sen yhteisön toiminnassa. Tarpeen tullen yhteisöstä saadaan apua yhteisen hyvän varmistamiseksi. Jotta yhteisöllisyys sekä aito yhteistyö voivat toimia hyvin, tulee kuntayhteisön jäsenillä olla keskinäinen yhteisyyden tunne. Yhteisöllisyys kärsii, mikäli sen jäsenet eivät ole hyvinvoivia. Esimerkiksi kuntaliitosta pohtivassa kunnassa yhtenäinen energia on vähäisempää. Kuntayhteisössä ajatus päätäntävällän ja palveluiden asteittaisesta häviämisestä laskee entisestään paikallista yhteisöllisyyden tunnetta. (Leponiemi 2019, 73–74.) Kunnan koko ei kuitenkaan määritä sitä, voiko kunta toimia yhteisöllisyyttä hyödyntäen. Jotta kunta voi toimia yhteisöllisesti, oleellista on yhteisen tahtotilan pysyminen ristiriidoista sekä vastoinkäymisistä huolimatta. (Leponiemi 2019, 108.)

Kuntalaiset nähdään enenevässä määrin kuntayhteisön jäseninä, ei vain asiakkaina. He voivat osallistua kunnan toimintaan esimerkiksi verkostoissa toimimisen kautta. Kuntayhteisön jäsenet vahvistavat osallisuuttaan osallistumalla esimerkiksi kunnassa tapahtuvaan poliittiseen päätöksentekoon verkostotoiminnan avulla. (Sørensen & Torfing 2007, 235.)

Esimerkki yhteisöllisyyttä lisäävästä toiminnasta suuremmassa kasvukeskuksessa on Tampereen kaupunginosaohjelman hanke, jossa tavoitteena on lisätä alueen vetovoimaisuutta sekä asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia. Osa tästä hankkeesta toteutettiin aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n ja Uusi Kaupunki -kollektiivin toimesta Tampereen Kaukajärvellä ja Annalassa. MDI ja Uusi Kaupunki- kollektiivi laativat yhdessä kyseisten kaupunginosien asukkaiden kanssa vision kehittämistä varten. Pääkohdiksi linjattiin luonto, yhteisö ja elävyys. Yhteisö-teemassa painopisteinä olivat yhteisöllisyyden ja turvallisuuden edistäminen. Keinoina listattiin muun muassa nuorten osallisuuden tukeminen sekä kaupunginosan palvelujen kehittäminen.

Kehittämistoiminnassa mukana oli usean tuhannen asukkaan ja toimijan joukko. (Tunkkari & Hämäläinen 2023.) Laaja osallistujajoukko viestii, että osallisuus ja yhteinen tahtotila kehittämiskohteen edistämiseksi edesauttoivat yhteisöllisyyden kasvamista jo hankkeen kehittämisvaiheessa.

Koska kuntien resurssit palvelutoiminnalle ovat rajalliset, uskotaan paikallisyhteisöjen tuovan lisänsä myös kuntien palvelutarjontaan. Paikallisyhteisöjen toiminta eroaa kuitenkin kuntien systemaattisesti järjestetyistä palvelutuotannosta, sillä yhteisöt tuottavat hyvinvointia sosiaalisen pääomansa kautta. (Leponiemi 2019, 14.) Tämä myös tarkoittaa sitä, että toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja on yleensä toimijalähtöistä. Vaikka kunta on kokonaisvastuussa kunnan tuottamasta toiminnasta, voidaan kunnan varhaiskasvatuspalveluja järjestää yhteistyössä paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa. (Leponiemi 2019, 69.)

Leponiemen (2019, 72–73) tutkimuksen mukaan yhteisöllisyys lisää elinvoimaa. Kun yhteinen aktiivinen toiminta kunnan hyväksi on vahvaa, lisää se elinvoimaa palveluiden ja virikkeiden muodossa. Verkostojen voimin voidaan tuottaa palvelua, jonka ei ajatella kuuluvan kunnan ydinpalvelun piiriin. Tällöin yhteisön toiminta laajentaa kunnan palvelutarjontaa. Elinvoimainen kunta tekee alueestaan houkuttelevan esimerkiksi yrityksille. Näin vaikutus laajenee aina kuntatalouteen saakka.

Kuntien tavat luoda kilpailukykyä ja houkutella asukkaita liittyvät osaltaan kunnan imagoon, kuntabrändiin ja kuntaidentiteettiin. Kunnan identiteettiä korostavia tekijöitä ovat esimerkiksi nähtävyydet, maisema ja luonto, elinkeinot, kulttuuriset erityispiirteet ja toistuvat tapahtumat. Lisäksi kansanperinteen tarinat ja kuuluisuudet voidaan liittää kuntaidentiteettiin. (Karvonen 2001, 48.) Lyhyesti voidaan määritellä, että identiteetti on tavoite ja imago taas lopputulos (Rainisto 2004, 62).

Kunnasta ja paikasta puhuttaessa, syntyy imago ilman kunnan luomaa vaikutusta. Jokaisella kuntalaisella on omanlainen mielikuvansa kunnan imagosta, koska kuntaa koskeva käsitys riippuu henkilön asenteista, tiedoista ja kokemustaustasta. (Rainisto 2004, 62.) Brändillä tarkoitetaan tietyn kohteen hyviä mielikuvia, tunnettuutta ja kohteeseen yhdistettävää arvoa. Brändi on sen kohteelle arvokas tekijä, sillä se tuottaa kohteelle arvoa. Kuntaimago ja kuntabrändi muodostuvat kunnan asukkaiden mielikuvista asumassaan kunnassa. (Lindberg-Repo 2020, 4.)

Kun kuntamarkkinointi tehdään onnistuneesti, luo se vahvan identiteetin sekä asukkaiden, että elinkeinon ympärille. Kuntamarkkinoinnin tärkein tehtävä on houkutella lisää asukkaita ja yrityksiä. Erityisesti maaseudulla sijaitsevat pienet kunnat tarvitsevat uusia asukkaita. (Lindberg-Repo 2020, 5.) Kunnan ollessa kooltaan pieni voi sen merkitys asukkaille olla suurempi, kuin isommissa kaupungeissa. Tämä johtuu siitä, että suurissa kaupungeissa yksityisiä palveluntuottajia on enemmän, ja kunta jää toimijana näkymättömämmäksi. Näin ollen strateginen brändityö voi olla helpompaa pienissä kunnissa. (Lindberg-Repo 2020, 14.)

Sotarauta, Mustikkamäki ja Linnamaa (2001, 14) ovat määritelleet kahdeksan tekijää, jotka ovat osallisena kilpailukykyyn alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Jaottelu koostuu kuudesta elementistä, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi vähintään yhden elementin muodostaa imago, joka myös linkittyy kaikkiin peruselementteihin. Kaikki peruselementit ovat toisistaan riippuvaisia. Kuusi peruselementtiä ovat verkostot ja niihin kuuluminen, infrastruktuuri, yritykset, inhimilliset voimavarat, kehittämisverkostot ja instituutiot, asuin- ja elinympäristön laatu sekä verkostot ja niihin kuuluminen. Kuvio 1. selventää alueellisen kilpailukykyyn elementtien ja imagon keskinäistä yhteyttä.

Kuvio 1. Alueellisen kilpailukyvyyn kahdeksan elementtiä (mukaillen Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001)

Ensimmäinen elementti on infrastrukturi. Sillä tarkoitetaan kunnan kaikkia infrastruktuuriin liittyviä toimintoja, kuten liikenneyhteyksiä, kaavoitusta sekä alueen toimitiloja. Myös esimerkiksi energian ja luonnonvarojen saanti lasketaan tähän kategoriaan. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 15.)

Toinen elementti ovat kunnan alueella toimivat yritykset. Alueiden kilpailukykyä kehittäessä yleisin toimintatapa on avustaa yritysten toimintaedellytyksiä. On tärkeää huomioida, että yrityksillä tarkoitetaan tässä elementissä myös muun muassa yritysten kokoa, yhteistyökumppaneiden määrää ja läheisyyttä, kuin myös markkinoiden rakennetta. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 14.) Kuntanäkökulmasta ajateltuna vaihtelevuutta on varmasti löydettävissä erityisesti kunnissa toimivien yritysten osalta.

Kunnan kilpailukykyä ja siten elinvoimaa kehittävä elementti on inhimilliset voimavarat. Tämä kolmas elementti käsittää kunnan alueella asuvat työkäiset, mutta myös opiskelevat asukkaat. Jotta osaajia löydetään eivätkä he muuta pois alueelta, on tärkeää pitää huolta alueen koulutusjärjestelmän kattavuudesta ja yritysten henkilöstöjen tarpeista. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 15.) Koulutuspolku alkaa varhaiskasvatuksesta, joten kunnan tulee vastata tähän tarpeeseen muun muassa varhaiskasvatuksen keinoin.

Kunnan on tärkeää panostaa neljänteen elementtiin, eli asuin- ja elinympäristön laatuun, sillä asetelma työvoiman liikkuvuudesta yritysten perässä on kääntynyt niin päin, että yritykset liikkuvat erityisesti vaativaa osaamista tarvitsevien työntekijöiden perässä sinne, missä osaajat ovat. Asuin- ja elinympäristöön kuuluvat fyysinen ympäristö, eli rakennettu ympäristö ja luontoympäristö, mutta myös toiminnallinen ympäristö, taloudellinen ympäristö, että myös sosiaalinen ympäristö. Toiminnallisella ympäristöllä tarkoitetaan kunnan ja alueen palveluita aina varhaiskasvatuksesta urheilumahdollisuuksiin. Taloudellinen ympäristö taas käsittää kunnassa asuvan yleiset elinkustannukset, kuten asumiskustannukset, mutta myös esimerkiksi kunnallisveroprosentin. Sosiaalinen ympäristö linkittyy asukkaan sosiaalisiin verkostoihin. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 15.) Asuin- ja elinympäristön laadun elementti on yksi kunnan kilpailukyvyyn tärkeimmistä tekijöistä. Se on suuri kokonaisuus, mutta luo myös hyvät raamit kuntakehittämisen toiminnalle. Linnamaa, Sotarauta ja Mustikkamäki (2001, 15) havainnollistavat, että esimerkiksi pienissä kunnissa on mahdotonta tarjota samanlaista palveluverkosta, kuin kaupunkimaisemmissa kunnissa, mutta niissä voidaan luoda omanlaisiaan ratkaisuja kunnan kilpailukyvyyn kehittämiseksi. Maaseutukunnissa helppo ratkaisu on mainostaa luontoa ja ympäristöä, mutta omanlainen ratkaisu voi olla myös jokin palveluihin tai asumiseen liittyvä kilpailutekijä.

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta tällainen kilpailutekijä voi olla esimerkiksi maksuton varhaiskasvatus. Kuntalehti uutisoi vuonna 2020, että Pohjois-Pohjanmaalla Utajärvi, Vaala ja Paltamo tarjosivat maksuttoman varhaiskasvatuksen asukkailleen. Tarkoituksena on houkutella lisää lapsiperheitä kuntiin. (Moliis 2020.)

Viides elementti on verkostot. Verkostoilla tarkoitetaan alueella, tässä tapauksessa kunnissa, olevia toimijoita. Erityistä huomiota kilpailukyvyyn kohottamisen kannalta kiinnitetään siihen, minkälaisissa verkostoissa kunnan toimijat ovat, missä roolissa he ovat verkostoissa, minkälaisia verkostoja on mahdollista luoda ja siihen, mitä lisäarvoa näistä saadaan kunnalle. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 15.) Kunnan tasolla verkostot voivat olla sisäisiä, mutta koska Suomessa on eri kokoisia kuntia, on joidenkin verkostojen syytä olla myös laajemmalla alueella. Tällöin myös arvo kunnan kehittämistoiminnalle on suurempi.

Viimeinen, kuudes elementti on kehittäjäverkostot. Kehittäjäverkostot eroavat verkostoista siinä, että niihin lasketaan erityisesti toimijaverkostot, jotka kehittävät kyseistä aluetta. Instituutiot voivat olla muodollisia tai epämuodollisia, ja tästä näkökulmasta tarkasteltuna tärkeää on tarkastella instituutioiden määrän lisäksi myös niiden keskinäistä yhteistyötä alueen kehittämiseksi. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 15.) Loisto-kehittämisverkosta voidaan pitää

alueellisena toimijaverkostona, jossa kohteena on varhaiskasvatus. Opetushallitus koordinoi varhaiskasvatuksen kehittämiseen tähtäväää Loisto-kehittämiskeskustoa. Verkosto on valtakunnallinen, mutta se on jaettu pienempiin alueellisiin verkostoihin. Alueverkostot kehittävät alueellisesti toimintaansa sekä jakavat hyviä käytänteitä ja osaamistaan. (Opetushallitus 2024.)

Imago muotoutuu näiden kaikkien peruselementtien perusteella. Jotta kilpailukyky kunnassa saadaan toimivaksi, tulee kokonaiskuva hahmottaa näiden kaikkien elementtien kesken. Kun kokonaisuus on koottu niin, että kaikkien elementtien väliset riippuvuudet ja tärkeysaste on huomioitu, tulee ne ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon myös kunnan kilpailukykyyn markkinoinnin kehittämisessä. Kehittämistyö on pitkäkestoista, ja sen tulee tukeutua valittuun strategiaan. Toiminnan tulee olla johdonmukaista. Samalla kuitenkin täytyy hankkia uutta tietoa ja soveltaa sitä valittuun strategiaan sekä kunnan kehittämistyöhön. Strategioiden luomisessa ongelmaksi saattaa muodostua se, että vaikka ne valmistellaan hyvin sekä toteutetaan kohtuullisella tavalla, saattavat visiot ja strategian tavoitteet jäädä epäselviksi ja siten jopa osittain toteuttamattomiksi. (Linnamaa, Sotarauta & Mustikkamäki 2001, 16–17.)

Palaten identiteettiin ja imagoon sekä niiden vaikutukseen kuntamarkkinoinnissa, on niillä iso vaikutus kehittämistyön onnistumiseen. Kuntien strategista kehittämistyötä tehtäessä on tärkeää luoda selkeät suuntaviivat toiminnalle. Mikäli imagoa ei suunnitella riittävästi, ei päämäärään välttämättä päästä halutulla tavalla. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa tavoiteidentiteetti on kaukana kunnan todellisesta olemuksesta. Jotta uskottavuusongelmalta vältyttäisiin, on hyvä määritellä tekijöitä, jotka muodostavat kunnan identiteetin ja sen, mitä kohden ollaan menossa. Tavoitteet voivat olla vielä kehittämisvaiheessa olevia, mutta niiden tulisi olla sellaisia, että kunnan strategisella kehittämistoiminnalla on mahdollista saavuttaa ne lähitulevaisuudessa. (Rainisto 2004, 63.)

3.3 Kunta, paikallisuus ja varhaiskasvatus

Kunnan järjestämällä koulutuspalveluilla on tärkeä rooli kunnan asuinviihtyvyyden suhteen. Toimiva varhaiskasvatus – kuten muutkin koulutuspolut – on yksi asuinvalinnan perusteista perheen pohtiessa päätöstä, missä haluavat asua. (Sallinen, Majoinen & Seppälä 2019, 11.) Varhaiskasvatusta voidaankin pitää yhtenä tärkeänä kilpailuvalttina kuntien välisessä kilpailussa asukkaista. Kuntien tavoissa järjestää kuntalaisille varhaiskasvatuspalveluja löytyy myös eroja.

Valtiollinen sääntely luo suuntaviivat varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiselle kunnissa, mutta varhaiskasvatuspalveluiden tuottajille jää vapauksia tuottaa päivähoito haluamallaan ja parhaaksi

katsomallaan tavalla (Karila, Siippainen, Repo, Paananen & Fjällström 2020, 2). Kunnat saavat määrittää omaa toimintaansa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta ja raameissa. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan linjaamaan sitä, miten varhaiskasvatus tuotetaan kussakin kunnassa ottaen huomioon kunnan erityispiirteet. (Opetushallitus 2022b, 1.)

Kuntien varhaiskasvatus toimii paikallisen tarpeen mukaan. Koska tarve määrittää palvelun tuotantoa, on varhaiskasvatuksen palveluntuotannossa havaittavissa vaihtelevuutta alueittain. Tähän vaikuttaa kunnan koko, taloustilanne, maantieteellinen sijainti, väestönkehitys ja paikallinen elinkeinoelämä. (Karila, Siippainen, Repo, Paananen & Fjällström 2020, 2.) Koska kunnat toimivat eri lähtökodista, vaikuttaa se varhaiskasvatuksen tuottamiseen eriarvoistavasti.

Kunnat eriarvoistuvat muun muassa väestörakenteen sekä talouden perusteella. 2000-luvulla kuntien eriarvoistuminen on kiihtynyt ja erityisesti kaupunkiseutujen ja harvaan asuttujen seutujen kuntien tarpeet eroavat toisistaan merkittävästi. Kuntien luomat strategiat sekä hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen toimet erilaistavat kuntia entisestään. Kuntien väliset suuret vaihtelut tarkoittavat sitä, että kunnan perustehtävien välillä voi olla laajaa eroavaisuutta. (Sallinen, Majoinen & Seppälä 2019, 22–23.) Tämä vaikuttaa myös varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen, sillä kuntien erilaistuessa myös varhaiskasvatusta järjestettäneen eri tavoilla.

Myös kunnan sisällä varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisen eriarvoistumista on löydettävissä, sillä kaupungit erilaistuvat kaupunginosittain tarkasteltuna. Viime vuosikymmeninä on havaittu segregaatiokehitystä, jossa hyvä- ja huono-osaisuus ovat eri osatekijöiltään painottuneet tiettyihin kaupungin alueisiin. Korkean koulutustason asuinalueella myös esimerkiksi työllisyys, tulotaso ja osallisuus ovat korkealla tasolla. Huono-osaisuusriskin alueilla taas koulutustaso ja osallisuus ovat matalalla tasolla, työttömyyden ja sairastavuuden ollessa korkealla tasolla. Myös vieraskielisen väestön asuinpaikka on löydettävissä useimmin huono-osaistumisriskin asuinalueilla. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan väestön asumisen painottuessa tietyille kaupunkialueille, vaikuttaa se kyseisellä alueella järjestettävään varhaiskasvatukseen. (Bernelius & Huilla 2021, 31.) Berneliuksen ja Huillan (2021, 50) tutkimuksen mukaan Suomen päiväkodeissa on lapsiryhmiä, joissa kukaan ei puhu äidinkielenään suomea. Huono-osaistumisriskin alueiden päiväkodeissa toimintaa tuotetaan riittämättömillä henkilöstöresursseilla. Tämä saattaa johtaa henkilöstön uupumiseen, koska varhaiskasvatuksen laatu kärsii tai henkilöstön tulee joustaa ja panostaa työhön suuremmin. (Bernelius & Huilla 2021, 77.) Kaupungin sisäinen alueiden eriäväisyys vaikuttaa varhaiskasvatuspalvelun tuottamiseen. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lapsiryhmien ollessa erilaisia on varhaiskasvatuksen tasa-arvoinen tuottaminen vaikeampaa.

Suomessa välimatkat ovat pitkiä. Varhaiskasvatuspalveluihin saattaa olla pitkä välimatka, joka voi vaikuttaa lapsen hoitomuodon valintaan. Vaikka kunta on määrätty tuottamaan varhaiskasvatuspalvelua siinä tarvekehityksessä, joka kunnassa vallitsee, voi pitkä välimatka vanhempien ensisijaisesti toivomaan varhaiskasvatuspalvelun muotoon nousta merkitseväksi asiaksi päätöksenteossa. (Kuusiholma-Linnamäki, Räikkönen, Alasuutari & Lammi-Taskula 2022, 76–77.) Haja-asutusalueilla perhepäivähoito voi olla lähin varhaiskasvatuspaikka lapselle. Opetusalan ammattijärjestö OAJ on esittänyt lausunnon, jonka mukaan perhepäivähoito poikkeaa päiväkodin toiminnasta merkittävästi, esimerkiksi kelpoisuusvaatimusten sekä koulutuksen osalta. Jos lapsi on pitkään perhepäivähoidossa, tulee hän pedagogisesti painottuneeseen varhaiskasvatustoimintaan vasta esikouluikässä. (Bernelius & Huilla 2021, 77–78.) Maantieteellinen sijainti vaikuttaa siis saatavilla olevien varhaiskasvatuspalveluiden tarjontaan.

Koulutetun henkilökunnan puute näkyy epätasa-arvoisena palveluverkostona siten, että osa lapsista ei ole koko varhaiskasvatuksessa olonsa aikana saanut opetusta pedagogisesti koulutetulta varhaiskasvatuksen opettajalta. Tämä vaikuttaa siihen, että varhaiskasvatus on palveluna epätasalaatuista, joidenkin päiväkotien tarjotessa pedagogisesti laadukasta varhaiskasvatusta ja toisten yrittäessä selviytyä aliresursoidulla henkilökunnalla. (Ranta, Sajaniemi, Eskelinen & Lämsä 2021, 67.)

Yksityinen varhaiskasvatus on yksi tapa tuottaa varhaiskasvatusta. Yksityisiä varhaiskasvatustoimijoita ei kuitenkaan ole koko Suomen laajuisesti saatavilla, joten tämä on yksi kansallisen varhaiskasvatusjärjestelmän eroa aiheuttava tekijä. Yksityistä varhaiskasvatusta voidaan rahoittaa niin, että kunta voi tarjota perheille palvelusetelin tai yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Koska kunnan toteuttamia tukimuotoja rahoittaa varhaiskasvatuspalvelua on erilaisia, saattavat ne perheet eriarvoiseen asemaan. (Alasuutari 2021, 2.) Yksityisissä päiväkodeissa ei ole tarjolla erityisen tuen tarpeen palveluita, joten mikäli lapsi tarvitsee tukitoimia, siirtyy hän yleensä julkisesti tuotettuun varhaiskasvatukseen. Korkeasti koulutettujen perheet valitsevat yksityisen palveluntarjoajan muita perheryhmiä useimmin (Paananen 2021, 2). Näin ollen yksityisiin varhaiskasvatuspalveluihin valikoituu erilaisia lapsia kuin julkiseen varhaiskasvatukseen (Bernelius & Huilla 2021, 81). Vanhemmat ovat kuitenkin tyytyväisiä niin julkisen kuin yksityisen varhaiskasvatuspalvelun asiakkaina, joten tässä suhteessa eroavaisuutta ei ole havaittavissa (Alasuutari 2021, 3).

Kotihoidon kuntalisä sekä yksityisten päiväkotien keskittyminen kaupunkialueille lisää myös eriarvoistumista. Kuntaliiton (2019) tutkimuksen mukaan kotihoidon kuntalisää maksetaan

laajimmin suurissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa. Vähiten kuntalisää on maksettu 10 001–20 000 asukkaan kunnissa. Kotihoidon kuntalisä on vähentänyt varhaiskasvatuksen tarvetta ja siten se on lisännyt palvelutarjontaa vanhemmille, kun varhaiskasvatuksen lisäksi tarjolla on kotona lapsen hoitaminen kuntalisän avulla. Tutkimuksen mukaan kuntalisän maksamisella oli myöhentävää vaikutusta varhaiskasvatuksen aloitusikäen. (Lahtinen & Svartsjö 2020, 7–8.)

Kun keskitytään päättäjien ja virkamiesten puhekehyksiin eli tapaan puhua varhaiskasvatuksesta, voidaan löytää eroavaisuuksia. Tutkimuksen mukaan kuntapäättäjiä haastatellessa pienemmillä paikkakunnilla tapa puhua varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta keskittyi usein tiettyihin henkilöihin. Joissain tapauksissa eriteltiin jopa yksittäinen henkilö, jonka vastuulla palvelut ovat. Tutkimukseen haastatellut kokivat tapansa toimia joustavana ja siten perheitä palvelevana. Lapselle saatiin järjestettyä hoitopaikka tarvittaessa hyvinkin nopeasti. (Karila, Eerola, Alasuutari, Kuukka & Siippainen 2017, 397.)

Haastatellessa kuntapäättäjiä, on varhaiskasvatuksen pääpaino pienemmissä ja maaseutumaisissa kunnissa suuntautunut päivähoitoksi. Varhaiskasvatustoimintaa ei niinkään koeta pedagogiseksi toiminnaksi. Varhaiskasvatus on näissä kunnissa järjestetty työvoimapoliittinen näkökulma edellä. Ensisijainen tarkoitus on järjestää hoitopaikka lapselle vanhempien työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Päättäjät myös ajattelevat näissä kunnissa, että varhaiskasvatuspalveluiden hyvä saatavuus lisää kunnan elinvoimaisuutta. Toisaalta kuntapäättäjien haastatteluissa korostui, että erityisesti pienillä paikkakunnilla varhaiskasvatuksessa nousee esille ajatus säästötarpeesta. Varhaiskasvatus koettiin tärkeäksi asiaksi, mutta mahdollisesti huonon taloustilanteen vuoksi se on myös säästökohde. (Karila, Eerola, Alasuutari, Kuukka & Siippainen 2017, 398–400.)

Haastattelujen mukaan vastaavasti isommilla paikkakunnilla varhaiskasvatus nähdään sijoituksena tulevaisuuteen. Tutkimuksen mukaan tämä näkökulma heijastelee myös varhaiskasvatuksen merkitystä kunnassa ja sen päätöksenteossa. Suuremmissa kaupungeissa yksityinen varhaiskasvatus koettiin vaihtoehdoksi kunnalliselle päiväkodilla. Pienemmissä kunnissa taas ajateltiin, että kunnallinen päiväkotitoimi riittää, eikä siten koettu olevan tarvetta yksityisille toimijoille. Perusteluna esitettiin tulotaso. Pienempien kuntien päättäjät perustelivat, että heidän mielestään kuntalaisilla on alhaisempi tulotaso, jolloin kalliimpaan yksityiseen varhaiskasvatukseen ei ole varaa. (Karila, Eerola, Alasuutari, Kuukka & Siippainen 2017, 397–398.)

Koska maaseuduilla ja pienemmillä paikkakunnilla toimijoita on vähemmän, asettaa tämä omat eriarvoisuushaasteensa. Vaikka perheen tulotaso riittäisi yksityisesti tuotettuun

varhaiskasvatuspaikkaan, ei sitä ole saatavilla. Toisaalta tutkimustulosten mukaan maaseudulla olevat ovat tyytyväisiä tarjolla oleviin palveluihin (Karvonen 2014, 130).

4 TUTKIMUSASETELMA

Luku neljä avaa pro gradu -tutkielman tutkimusprosessia. Luvussa esitellään tutkimuksen tavoite sekä tutkimuskysymykset. Tutkimusmenetelmä on laadullinen. Aineistonkeruutapana on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Aineisto analysoidaan kehysanalyysin keinoin ja analyysiprosessissa hyödynnetään teemoittelua. Luvussa pohditaan myös työn eettisiä kysymyksiä.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa on tarkoitus tutkia varhaiskasvatuksen ja paikallisuuden yhteyttä kehysanalyysin avulla. Tutkimuksessa analysoidaan kahden eri kunnan viranhaltijoiden haastatteluaineistoa. Kunnat, joissa haastattelut toteutettiin, ovat erilaisia, joten lähtökohdat palveluiden järjestämiselle ovat myös erilaiset.

Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus siitä, että vaikka varhaiskasvatuspalvelut järjestetään universaalisti, kunnilla on oikeus järjestää palvelut heille sopivimmalla tavalla. Paikallisuus on siis tärkeä osa varhaiskasvatuksen järjestämisvastuuta.

Tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

1. Millaisia varhaiskasvatuksen puhekehyksiä on paikannettavissa viranhaltijoiden haastattelupuheesta?
2. Miten paikallisuus kietoutuu osaksi näitä puhekehyksiä?

4.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Pro gradu -tutkielmassa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä valikoitui käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi aiheen ollessa kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle ominainen. Laadullinen tutkimusmenetelmä valitaan usein, kun kyse on empiirisen ilmiön tutkimisesta (Eskola & Suoranta 1998, 14–15).

Laadullisen tutkimusmenetelmän yhtenä ominaispiirteenä voidaan löytää hypoteesittomuus. Hypoteesittomuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tekijällä ei ole ennakko-olettamuksia tuloksista (Eskola & Suoranta 1998, 19). Alasuutarin (2014, 32) mukaan on mahdollista erottaa kaksi tutkimuksen tekemistä tulkitsevaa mallia. Nämä ovat toisaalta luonnontieteellinen koeasetelma, jossa hypoteesilla on merkitystä, toisaalta taas arvoituksen ratkaiseminen.

Tähän tutkimukseen valitut tutkimuskysymykset edellyttävät menetelmää, joka sopii arvoituksen ja ilmiöiden kaltaisten asioiden tutkimiseen, eivät niinkään luonnontieteellistä ja tilastollisesti tulkintaa vaativaan tutkimustapaan. Siksi laadullinen tutkimustapa soveltuu paremmin tämän tutkimuksen lähestymistavaksi. Otanta tässä tutkimuksessa on harkinnanvarainen eli henkilöiden valinta määräytyy tutkimusaiheen perusteella (Eskola & Suoranta 1998, 18).

4.2.1 Haastattelu tutkimuksen toteuttamismenetelmänä

Haastattelu tutkimustapana jaetaan perinteisesti strukturoituihin ja strukturoimattomiin. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset noudattavat kaikilla haastateltavilla samaa järjestystä ja kaikille esitetään samat kysymykset. Strukturoimattomassa haastattelutavassa taas haastattelutilanne muistuttaa vapaahkoa keskustelua. Näiden väliin sijoittuu puolistrukturoitu haastattelutapa. Siinä kysymykset saatetaan kirjoittaa valmiiksi, mutta niitä ei ole pakko esittää samassa järjestyksessä. Samoja kysymyksiä ei ole myöskään esitettävä kaikille haastateltaville. Toiminta on tilannesidonnaista, riippuen haastattelijasta sekä tilanteesta. Teemahaastattelu pohjaa tiettyyn valittuun aiheeseen tai näkökulmaan, jota käydään läpi. Kysymysten muotoilu ja järjestys eivät noudata tarkkaa kaavaa. (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11.)

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina, mikä soveltoi tutkimuksen aiheeseen ja tavoitteisiin. Kyseinen tutkimusmuoto sallii luontevan keskustelun, jossa sivujuonteet ovat sallittuja, mutta haastattelu kokonaisuudessaan pysyy valitussa aihekehikossa.

Haastattelukysymykset laadittiin jaoteltuna kolmeen pääteemaan. Teemat olivat kunta kasvu- ja asuinpaikkana, varhaiskasvatuspalveluiden toteutus kunnassa sekä tulevaisuus kunnassa.

Kysymyksiä oli yhteensä 16. Kysymykset lähetettiin haastateltaville ennen haastattelua. (liite 2.)

Kysymyksiä tai kysymysrunkoa ei muokattu haastattelujen edetessä. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla.

Haastatteluja oli yhteensä kolme. Yksi yksilöhaastattelu toteutettiin etänä Microsoft Teams-ohjelman välityksellä, kaksi haastattelua toteutettiin haastateltujen työpaikalla. Kaksi haastatteluista olivat yksilöhaastatteluja, yksi ryhmähaastattelu. Koska laadullisessa tutkimusmenetelmässä tutkitaan valittua ilmiötä, eikä haluta tilastollisesti merkittäviä tuloksia, ei aineiston määrän tarvitse olla suuri. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston laajuudella ei ole vaikutusta siihen, onnistuuko tutkimus. (Eskola & Suoranta 1998, 61–62.)

Ryhmähaastattelu järjestettiin vastaajien toiveesta yksilöhaastattelun sijaan. Heiltä kysyttiin samat kysymykset kuin yksilöhaastattelussa olevilta. Vastaajat täydensivät ja tukivat toisiaan vastauksissa. Vastaajien täydentäessä toisiaan saatiin laajemmat vastaukset kuin mitä olisi saatu erillisten yksilöhaastatteluiden avulla. Eskola ja Suoranta (1998, 95) nostavat esiin ryhmähaastattelun etuna, että aineistoja voidaan loppujen lopuksi saada enemmän, sillä yhdessä vastaajat voivat alkaa esimerkiksi muistelemaan asioita.

Haastattelutilanteessa, oli se kuinka rento tahansa, on aina roolit. Haastattelijä ohjaa keskustelua omalla tavallaan. Ohjaamisen tavat voivat olla lisäkysymyksien esittämistä, kannustamista vastaamaan tai keskustelun ohjaamista tiettyyn suuntaan. Suunta on tutkimuksen tavoitteen mukainen suunta. Loppujen lopuksi haastattelu on aina vuorovaikutustilanne. Haastateltavan ja haastattelijan keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa haastattelun kulkuun ja lopputulokseen. Haastattelijä saattaa myös huomaamattaan vaikuttaa saatavaan vastaukseen, esimerkiksi käyttämällä tiettyä kysymysmuotoa. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 22–31.)

Haastattelut olivat vapaamuotoista, mutta haastatteluja ohjasi ennalta määritelty kysymysrunko. Kaikissa haastatteluissa kysymyksiä jouduttiin tarkentamaan. Haastattelutilanteesta riippuen osa kysymyksistä oli hiukan päällekkäisiä. Puolistrukturoitu teemahaastattelu mahdollisti kysymysjärjestyksen vaihtamisen tilanteen ehdoilla. Kaikkiin aihepiireihin saatiin kuitenkin vastaus. Haastatteluissa keskustelut rönnyilivät osassa aiheista, kunnes taas palattiin kysymysrungon määrittämään järjestykseen. Haastattelut olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Haastattelut toteutettiin syys-marraskuun aikana syksyllä 2022.

Jälkikäteen ajateltuna yhdessä haastattelussa keskustelua olisi voinut ohjata paremmin, jotta tutkittavassa asiassa olisi pysytty selkeämmin. Tässä haastattelussa keskustelu poikkesi valitusta aiheesta jonkin verran, eikä tähän puututtu haastattelijan toimesta. Toisaalta se olisi myös saattanut muuttaa haastattelun tunnelmaa negatiivisella tavalla. Tunnelma ja vuorovaikutustilanteet haastatteluissa olivat rentoja. Tämä oli tavoitteena tutkimusta toteuttaessa.

Vuorovaikutuksen merkitys jää usein huomioimatta itse analysoinnissa (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 29). Tässä tutkimuksessa tehtiin tietoinen valinta rajata vuorovaikutuksen merkitys pois. Vaikka aiheena ovat puhekehykset, on tarkoituksena tutkia haastattelun tuottamaa materiaalia, niinkään ei tapoja tuottaa puhetta.

4.2.2 Tutkimuksen osallistujajoukko

Tutkimuksen vastaajiksi valikoitiin harkinnanvaraisen otannan mukaisesti kahden eri kunnan varhaiskasvatuksen esihenkilöitä tai virassa olevia johtajia. Haastateltavia oli yhteensä neljä. Vastaajat vastasivat tutkimukseen edustaen työnantajaansa. Tutkimuksen aihe ei ole sellainen, jossa vastaajan taustatiedot olisivat oleellisia, joten muita lisätietoja ei ole tarpeen kertoa haastatelluista. Tutkimusta suunniteltaessa pohdittiin myös otantaa, jossa vastaajina olisivat kaksi poliitikkoa ja kaksi viranhaltijaa. Vastaajat rajattiin viranhaltijoihin heidän objektiivisen asemansa vuoksi. Haastatelluille lähetettiin pyyntö osallistua tutkimukseen sähköpostilla. Kaksi ensimmäistä haastattelua saatiin järjestettyä suhteellisen nopeasti, kolmanteen haastatteluun suostumus saatiin kolmannelta kysytyltä henkilöltä. Kunnat pidetään nimettömänä tutkimuksessa, koska kuntien nimillä ei ole tulosten kannalta merkitystä. Toinen kunnista on asukasluvultaan alle 5000 asukkaan kunta, toinen taas 50 000–100 000 asukasluvun välissä oleva kunta.

4.2.3 Tutkimusetiikka

Tutkimus toteutettiin noudattaen tutkimuseettisiä toimintasääntöjä, joita Tampereen yliopisto on linjannut. Tampereen yliopisto noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tampereen yliopiston laatimat käytänteet tietosuojalle pohjaavat Euroopan unionin tietosuoja-asetukseen ja tietosuojalakiin. (Tampereen yliopisto 2024.) Haastatelluille viestitettiin heti tutkimuksen alkuvaiheessa, että tutkimus toteutetaan mahdollisimman vähäisillä tunnistetiedoilla. Heille myös kerrottiin, että tutkimukseen vastaamisesta voi kieltäytyä missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Haastatelluille on toimitettu tietosuojalomake ja suostumus ennen tutkimusta. (liite 3. ja liite 1.) Toiseen kuntaan tuli myös hakea tutkimuslupa. Aineisto litteroitiin niin, että litteraatista ei ole mahdollista tunnistaa kuntaa tai haastateltavaa. Nauhoitteita säilytettiin salasanan takana ja ne poistettiin analyysivaiheen jälkeen.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus kytkeytyy vahvasti tutkijan subjektiivisuuteen. Laadullista tutkimusta on vaikeaa tehdä niin, että tutkija ei vaikuttaisi tuloksiin. Hän on siis osa tekemäänsä tutkimusta tutkimusvälineenä. Tutkijalla itsellään onkin tehtävä arvioida tekemänsä tutkimuksen luotettavuutta ja luotettavuuden kartoitus koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 211.)

Tutkimuksen luotettavuus säilyi tutkimusprosessin ajan. Analyysiä tehdessä tarkasteltiin, että haastateltavien anonyymiys säilyy. Tutkimuksen analyysiosuuden ollessa valmis tarkistettiin

tutkimustulokset, jotta saatiin varmuus, että haastateltavat ja heidän kuntansa pysyvät tunnistamattomina.

4.2.4 Kehysanalyysi

Tutkimusta analysoitiin kehysanalyysin keinoin. Kehysanalyysissa tutkitaan valittua ilmiötä erilaisista kehyksistä käsin. Sama tilanne voi näyttäytyä erilaisista kehyksistä tarkasteltuna erilaiselta. Kehysanalyysin luoja pidetään Erving Goffmania. (Alasuutari 2011, 181.) Luodessaan kehysanalyysia omien vanhojen aineistojensa pohjalta Goffman analysoi ihmisten tapoja nähdä maailmaa. Goffmanin kehysanalyysin perusidea on erotella ymmärryksen peruskehyksiä, joilla ihminen tulkitsee ilmiöitä ja tapahtumia. (Rantalaiho 2010, 107–108.)

Kehyksen Goffman linjasi tarkoittamaan toimintakokonaisuutta, joista muotoutuu todellisuus (Peräkylä 1990, 16). Käytännön esimerkiksi havainnollistettuna kehykset tarkoittavat esimerkiksi puhetilanteessa sitä, että yksi kehys on tilanteessa keskustelun lajin määrittäminen, toinen keskinäisen vuorovaikutuksen tulkinta ja kolmas kuulijan ja kuuntelijan kehykset.

Kehysanalyysissä kehykset luodaan ympäristön tai kulttuurin luomien ilmaisujen avulla sekä näitä yhdistelemällä. Toimija ei siis itse luo kehystä. (Alasuutari 2011, 181.) Anssi Peräkylä on tehnyt tunnetun suomalaisen kehysanalyysin potilaan lähestyvän kuoleman eri kehyksistä. Hän löysi tutkimuksessaan lääketieteellisen kehyksen, käytännöllisen kehyksen, maallikkokehyksen sekä psykologisen kehyksen. (Peräkylä 1990, 17–18.)

Peräkylä nosti esille sen, että kehykset ovat usein päällekkäisiä. Hän linjasi, että tekemänsä kehysanalyysin perusteella jokainen sairaalan yhteisön jäsen käyttää kaikkia kehyksiä. Peräkylän tutkimuksessa tärkeää oli myös havainnoida kehysten välisiä suhteita. Hän määritteli tutkimuksessaan Goffmanin kehysanalyysin mukaisesti kehysten välisen dynamiikan ja kehystenvaihdot lähes ydintehtäväksi kehysanalyysissä. Kaikki tapahtumat ja ilmiöt sisältävät luultavimmin useita kehyksiä, jotka kaikki luovat oman todellisuutensa aiheesta. Kehysten vaihto on siis jatkuvaa. (Peräkylä 1990, 19.) Kehykset muokkaantuvat ajan edetessä. Ajatellessa yksittäisen ihmisen näkökulmasta kehyksiä, muodostaa ihminen elämänsä aikana useita kehyksiä, jotka kerrostuvat ja nousevat aika ajoin esille. (Rantalaiho 2010, 108.)

Goffmanin kehysanalyysin sosiaalisessa toiminnassa on luonnollisia ja sosiaalisia peruskehyksiä. Luonnollisella kehyksellä tarkoitetaan fyysistä materiaalista kehystä. Esimerkkinä tästä voidaan

antaa tietty tila, jossa on järjestys. Myös nämä menevät päällekkäin, sillä luonnollinen peruskehys menee usein päällekkäin myös sosiaalisen peruskehyyksen kanssa. Sosiaalisia peruskehyyksiä ovat esimerkiksi vitsi, väärinymmärrys ja erehdys. (Rantalaiho 2010, 108.) Tämä tutkimus sisältää molemmat kehykset.

Kehykset luotiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on hyvä menetelmä kehysten luomiseksi, sillä sisällönanalyysi sopii menetelmäksi, kun tavoitteena on luoda helposti tulkittava kokonaisuus hajanaisesta aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Haastattelut litteroitiin. Litteraattia tuli yhteensä 46 sivua rivivälillä 1,5 ja fontin koolla 12 kirjoitettuna. Litteraateista jätettiin pois tekstiä, joka poikkesi tutkimuksen aiheesta. Litteraateissa ei kuvattu tarkemmin tapoja tuottaa puhetta.

Litteroitu aineisto käytiin läpi niin, että sieltä poimittiin haastateltujen vastaukset, jotka käsitelivät varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä. Tätä kutsutaan aineiston pelkistämiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tämän jälkeen aineisto ryhmiteltiin niin, että samaan aihepiiriin kuuluvat sitaatit listattiin yhteen. Koko aineiston jokainen vastaus ryhmiteltiin kuuluvaksi johonkin kategoriaan eli alaluokkaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Monet sitaatit kuuluivat useaan eri alaluokkaan, mutta suurimmalle osalle sitaateista löytyi sopiva alaluokka. Alaluokkia myös muokattiin ryhmittelyn edetessä. Kun alaluokat oli muodostettu, yhdisteltiin ja järjesteltiin alaluokat yhtenäisiksi teoreettisiksi käsitteiksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111). Nämä teoreettiset käsitteet loivat kehykset tutkimukselle kehysanalyysiä varten. Alla taulukko 1., jossa on yksinkertaistettu näkymä pelkistämisen, alaluokkien ja kehysten muodostuksesta aineiston perusteella.

Pelkistetty sitaatti	Alaluokka	Kehys
”Koska ennen oltiin niin että tukitoimet vaati jonkun diagnoosin. Nyt kun elokuun alussa tuki lakisääteisenä kolmiportainen tuki, niin sehän ei vaadi mitään diagnoosia tai mitään että sä pääset vaikka suoraan sinne korkeimmalle tuen tasolle ja saat niitä tarvittavia tukitoimia sinne omaan ryhmään. Että tietyllä tavalla musta ehkä tuntuu että meillä on kunnassa tehty tätä jo, ennen kuin on tullut velvollisuus tehdä tätä.”	Moniammatillinen yhteistyö	Kasvun ja tuen kehys
”Mehän on jouduttu supistamaan näitä palveluita, että meillähän avoin varhaiskasvatustoiminta väheni ja väheni mutta että, se kulkee käsikädessä	Valtakunnalliset linjaukset varhaiskasvatukselle ja niiden vaikutus	

hallitusohjelmien kanssa, että siellä on nyt jatkuvasti asiakasmaksut alenee, ja on tarkoitus, että varhaiskasvatus olisi maksuton vuoteen 2040 mennessä ja vahvasti ollaan sinne menossa.”	varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen	
”Niin meillä on todella hyvä ja vahva digisuunnitelma. Että meillä on tämmönen digipolku kouluun saakka.”	Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta	
”Jos ihminen jättää hakemuksen, vaikka se ei tarvitsisi nopeasti niin hyvin nopeasti täällä pääsee.”	Varhaiskasvatuspaikkojen järjestäminen ja resursointi	Resurssikehys
”Mun mielestä meillä on hyvin turvalliset paikat. Hyvässä kunnossa olevat rakennukset. Kaikkiin on satsattu.”	Fyysiset tilat	
”Elikkä että aika monenlaista, on vaihtoehtoista, on kristillistä, Steineriä, englanninkielistä ja muutenkin. Mutta sitten kunnallisella puolella meillä on kielikylypyä ja ihan normi varhaiskasvatusta kanssa.”	Varhaiskasvatuspalveluiden eri tuottamistavat	
”Korona tuli puskista ja aiheutti aika paljon töitä. Viime keväänä piti ottaa eläkeläisiä, että saatiin pidettyä päiväkodin ovet auki, oli niin paljon ihmisiä sairaana.”	Henkilöstö	
”Kyllä täällä sillai niinkun ketä on kunnan työntekijöitä niin täällä on hirveän helppo työskennellä.”	Varhaiskasvatus työnantajana	Kunta asuin- ja työpaikkakehys
”Kaupungin strategiassa, ihan kaupunkitasolla lapsille hyvä paikka elää. Eli se lapsinäkökulma on siellä tosi vahvasti heti lähtökohtaisesti. Ja se tulee siihen sivistystoimen strategiaan isona painopistealueena, että täällä on hyvä olla.”	Kuntastrategioiden vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen	
”Usein kuvio on se, että isä on yrittäjä ja äiti vuorotyössä. Pitää kumminkin kummankin tehdä sitä vuorotyötä.”	Vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen	

Taulukko 1. Kehysanalyysin toteutus

4.2.5. Teemoittelu

Tutkimuksessa teemoittelun avulla analysoitiin paikallisia tapoja tuottaa ja toteuttaa varhaiskasvatusta. Teemoittelulla tarkoitetaan tutkimusaineiston kategorisointia erilaisten aihepiirien mukaan. Tarkoitus on löytää samankaltaisia teemoja, joita aineistosta nousee esille. Ennen teemoittelua on hyvä ryhmitellä aineisto. Tämän jälkeen teemoittelun voi aloittaa etsimällä tiettyä teemaa kuvaavia aihepiirejä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.)

Tässä tutkimuksessa kehysanalyysin avulla luotiin puhekehykset, jotka jäsentelivät ryhmitellysti haastateltujen puhetta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisestä kyseisessä kunnassa. Kun kehykset oli luotu, tarkasteltiin niiden kautta paikallisuuslöydöksiä haastateltavien puheista.

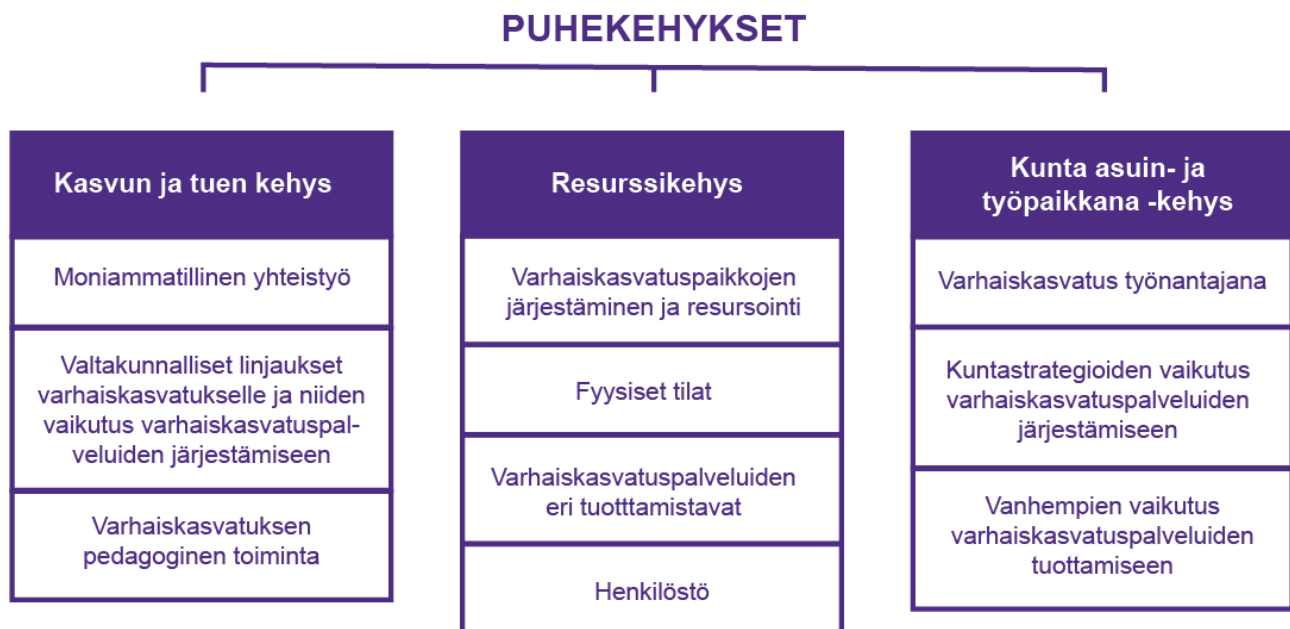
Paikallisuuslöydökset esiteltiin aluksi kehys kehykseltä. Tämä oli kuitenkin epäselvä tapa hahmotella paikallisuuden löydöksiä. Siksi paikallisuusilmentymistä muodostettiin omat kappaleensa. Puhekehyksiä käytettiin välineenä paikallisuuden ilmentymien löytämiseen ja kussakin paikallisuuden ilmentymässä tuodaan esille, mistä kehyksestä ne on löydetty.

Analysointi tehtiin teemoittelun avulla. Teemoittelu toteutettiin puhekehysten avulla niin, että samaan teemaan kuuluvat aiheet muodostivat oman kategoriansa. Koska paikallisuuden ilmentymät haluttiin tasapainoisiksi suhteessa toisiinsa, tarkastettiin, että sitaatteja oli melko yhtäläinen määrä jokaisessa teemassa.

Teemat muodostivat monta eri ryhmittelyä ennen kuin sopivin ryhmäjako löydettiin. Paikallisuuden löydöksiä ovat tulevaisuus ja menneisyys, yhteisöllisyys sekä organisoitavuus. Yhteisöllisyyden löydös oli paikallisuuden ilmentymänä löydettävissä koko prosessin ajan, samoin kuin menneisyys ja tulevaisuus. Menneisyys ja tulevaisuus olivat prosessin alussa erikseen ryhmiteltyinä, mutta niiden selkeän yhteyden vuoksi nämä teemat yhdistettiin. Ennakoitavuus muodosti analysoinnin alussa yhden teeman, mutta sen ollessa liian päällekkäinen tulevaisuuden paikallisuuslöydöksen kanssa, jaettiin sen sisältö niin, että tulevaisuuteen liittyvät löydökset siirrettiin aiemmin mainittuun teemaan ja muusta osasta muodostettiin perusta organisoitavuuden teemalle. Kyseinen teema eroaa tulevaisuusteemasta sen suhteen, että se sisältää runsaammin varhaiskasvatuksen toteutukseen kuuluvia elementtejä eikä niinkään tulevaisuuden toimintaa hahmottelevia aihepiirejä.

5 VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISEN PUHEKEHYKSET

Luvussa viisi esitellään tutkimuksesta saatuja tuloksia puhekehysten osalta. Analyysissa tunnistettiin kolme kehystä, joiden sisällä haastatellut varhaiskasvatuksen viranhaltijat puhuivat varhaiskasvatuspalveluista. Kehykset ovat kasvun ja tuen kehys, resurssikehys sekä kunta asuin- ja työpaikkana kehys. Seuraavissa kappaleissa kuvataan näitä kolmea kehystä aineistositaatein kuvitettuna. Kuvio 2. esittelee aineistosta esiin nousseet varhaiskasvatuksen järjestämisen puhekehukset alaluokkineen.

Kuvio 2. Varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen puhekehukset

5.1 Kasvun ja tuen kehys

Aineistoa jäseni vahvasti tapa puhua varhaiskasvatuksesta kiinnittäen puhe lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä pedagogisiin kysymyksiin. Kasvun ja tuen kehys sisältää näitä aihepiirejä. Kehyksessä painottuivat seuraavat teemat: moniammatillinen yhteistyö, varhaiskasvatus pedagogisena toimintana sekä varhaiskasvatustoiminnan valtakunnalliset linjaukset. Teemat muodostavat alaluokat kasvun ja tuen kehukseen. Alaluokat ilmentävät puhetta varhaiskasvatuksen päivittäisestä työstä: minkä sidosryhmien kanssa varhaiskasvatusta tuotetaan, miten valtakunnalliset

linjaukset vaikuttavat varhaiskasvatuksen toimintaan ja sen suunnitteluun sekä miten ja millaiseksi pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa on muotoutunut.

Varhaiskasvatukseen liittyy useita sidosryhmiä, joiden kanssa varhaiskasvatuspalveluita toteutetaan yhteistyössä. Tämä osio työssä on nimetty moniammatillisen yhteistyön alaluokaksi. Haastatellut nimesivät täydentäviksi palveluiksi pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollolliset palvelut, kuten puheterapian, neuvolan, varhaiskasvatuksen terapeutin ja sosiaalityöntekijät. Osa heistä kuuluu varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa toimivaan varhaisen tuen verkostoon, jossa lapsen asioita tarvittaessa konsultoidaan terveydenhuollon ammattilaisilta niin, että lapsen kasvu- ja opetuspolulle löydetään parhaiten sopiva ratkaisu. Yhteistyöstä puhuttiin myönteiseen sävyyn ja sen toivottiin joissain tapauksissa olevan jopa tiiviimpää.

”--niin kuin kerroin, että palvelurakenteen pitää muuntautua aina kysynnän mukaan ja sitten meillä on myös haastavia perheitä, meillä on haastavia lapsia. Kaikilla ei oo kasvuväät repussa ihan yhtä paljon kaikilla että. Ja tämmönen varhainen tuki ja lapsen auttaminen hyvin varhaisessa vaiheessa niin. Kyllä me sun mielestä ollaan onnistuttu ihan hyvin että että. Neuvolan kanssa yhteistyö vois olla tiiviimpää. Se jostakin syystä ja kun kuntayhtymä tuli vuonna 2008 niin yhteistyö lastensuojeluun niin pikkuhiljaa häipy kokonaan.”

Kasvun ja tuen kehykseen liitettiin myös varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta, jonka voidaan ajatella olevan myös varhaiskasvatuksen ydintoimintaa. Tämä alaluokka sisältää puhetta tavoista toteuttaa varhaiskasvatusta eri näkökulmista, aina digisuunnitelmista menneisyyden toimintatapoihin. Yhdestä haastattelusta kävi ilmi, että digi- ja mediataidot ovat osa kansallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tämä tuli molempien haastateltujen kuntien edustajien haastatteluissa ilmi siinä, että ne on jalkautettu myös kunnan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. Molemmista haastatteluista tämä pedagogisen toiminnan osa-alue koettiin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusikäisten lasten opetusta.

”Ei sitä mediakasvatuksen roolia varhaiskasvatuksessa nykyään turhaan korosteta. Että se tulee se maailma lapselle niinkun tähän sen kruunun kautta. Vaikka me ollaan kuinka pieni kunta, lintukoto, niin kyllähän se media luo tänne saman paineen.”

”Niin meillä on todella hyvä ja vahva digisuunnitelma. Että meillä on tämmönen digipolku kouluun saakka. Että mikä meillä on laitekanta siellä. Että meillä ihan alle 3- vuotiailla pari padia josta he saavat sitten kuunnella että miten se lammas määkii tai miten joku hevosen ääni sieltä tulee. Tai sitten otetaan kuvia, joista voidaan katsella, että mistä kohdin tää on otettu. Sitten laitekanta kasvaa

lapsen kasvaessa ja siinä myöskin semmonen oma tuotesuoja, että lapselta täytyy kysyä, että saako hänen piirrustuksestaan ottaa kuvan ja antaako hän luvan ja mihin se sitten menee, että sitä voi sitten näyttää muualle. Että opetetaan myöskin tietosuojan taitoja matkan varrella. Ja eskarissa sitten hyödynnetään sitä padia, koska se on koulussa käytössä jokaisella ekaluokkalaisella, niin silloin myöskin taito käyttää sitä on harjaantunut matkan varrella.”

Pedagogisesta toiminnasta löydettiin myös eroja haastateltavien puheissa. Merkittävä syy tähän oli kuntien koon erilaisuus ja siten palvelun tuottamisen moninaisuus, mutta myös laajemmat toimintamahdollisuudet.

Haastatteluissa puhuttiin jonkin verran valtion kehittämishankkeista ja hallitusohjelmien vaikutuksista varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Nämä kuuluvat varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten alaluokkaan. Valtakunnalliset linjaukset määrittävät suuntaviivoja palveluiden tuottamiselle ja nämä ovatkin löydettävissä molempien haastateltujen kuntien edustajien puheissa yhteneväisinä toimintatapoina.

Haastatteluissa esiin nousi kaksivuotinen esikoulukokeilu, mutta myös vuonna 2013 tapahtunut päivähoitopalveluiden siirto kunnissa sosiaalitoimen alta sivistystoimelle:

”Silloin meillä yhdistyi vanhustenhuolto, terveydenhuolto, vammaispalvelu, sosiaalityö. Silloinen päivähoito eli nykyinen varhaiskasvatus siirtyi sitten kunnille. Me oltiin ennen sosiaalitoimen alla. Aluksi sitä vähän vastustelin, mutta kun puhutaan kasvatuksesta ja koulutuksesta niin, oikeassa paikassa ollaan. Vaikka tää on paljon hoivaa ja huolenpitoakin, mutta enemmän sitä kasvatusta. Tai se profiloituu enemmän se.”

Haastatellun puheesta käy ilmi, että nimenomaan pedagogisesta näkökulmasta ajateltuna muutos oli hyvä. Toisella haastatellulla kunnan edustajalla valtiolta määrätty kehittämistoimi kaksivuotisen esikoulukokeilun kanssa on kunnassa edelleen kesken. Kokeilun päätyttyä on mahdollista arvioida, minkälainen vaikutus kaksivuotisen esikoulun kehittämishankkeella on pedagogisesti tarkasteltuna.

5.2 Resurssikehys

Varhaiskasvatuksen viranhaltijat viittasivat puheessaan runsaasti erilaisiin varhaiskasvatuksen toimintaa kehystäviin resurssikysymyksiin. Tällainen puhe muodostaa tutkielmassa resurssikehysten. Resurssikehysten sisällä pohdittiin muun muassa sitä, miten varhaiskasvatuspalvelut tuotetaan mahdollisimman tehokkaasti, mutta kuitenkin niin, että

esimerkiksi tiloja ja henkilökuntaa on riittävästi. Resurssikehitys muodostettiin varhaiskasvatuspaikkojen resursoinnin, fyysisten tilojen, varhaiskasvatuspalveluiden eri tuottamistapojen sekä henkilöstön alaluokista.

Varhaiskasvatuspaikkojen järjestämisen ja resursoinnin alaluokassa viranhaltijoiden puhe keskittyi lapselle järjestettävän varhaiskasvatuspaikan järjestämisen resursointiin. Kyseinen aihepiiri sisälsi runsaasti puhetta siitä, miten varhaiskasvatuspaikat saadaan järjestettyä lain määrittämässä aika-ajassa. Kunnat linjasivat yhteneväisesti, että varhaiskasvatuspaikan järjestämisen aikaikkuna on tiukahko. Varhaiskasvatuksen paikkojen resursoinnista puhuttaessa aiheeksi nousivat molempien kuntien haastatteluissa varhaiskasvatuspaikkojen organisointi niin, että varhaiskasvatus järjestettäisiin perheelle mahdollisimman lähellä. Tällöin perheen ei tarvitse kuljettaa lastaan kauas päiväkotiin tai perhepäivähoitoon. Tärkeä osa oli myös puhe jatkuvasta tasapainottelusta niin, että varhaiskasvatuspaikkoja on tarpeeksi saatavilla, mutta ei kuitenkaan pitkiä aikoja vapaana. Alla oleva sitaatti tiivistää aineistoista esiin tulleen puheen varhaiskasvatuspaikkojen tehokkaasta tuottamisesta ja tasapainottelusta:

”Se mikä on tässä mun hommassa tärkeää niin se että meillä on näitä hoitopaikkoja sopiva määrä. Niitä ei saa olla liikaa, eikä liian vähän. Jos niitä on liikaa, se on kustannuskysymys. Että meidän paikat pitää olla käytössä ja täynnä.”

Fyysisten tilojen alaluokka jäsentelee varhaiskasvatuksen viranhaltijoiden puhetta varhaiskasvatuksen tiloista, jotka suurimmaksi osaksi ovat päiväkoteja. Päiväkodit aihepiirinä on liitetty resurssikehykseen, sillä sitaatit päiväkotirakennuksista on luokiteltu nimenomaan resurssien riittävyyden näkökulmasta yhtenäiseksi ryhmäksi. Puheissa olivat suunnitelmat siitä, milloin päiväkoteja täytyy rakentaa, että niissä olisivat paikat mahdollisimman tehokkaasti saatavilla perheiden asuinpaikan mukaan, mutta myös että ne olisivat tehokkaasti täytettyjä. Terveet ja turvalliset rakennukset nousivat tässä alaluokassa myös esille haastateltujen puheissa.

”Ollaan saatu uusia päiväkoteja, että on rakennettu eikä oo vaan laitettu pelkästään jonnekin kerrostaloasuntoihin, niitäkin yhteen väliin oli, mutta niistäkin on pystytty luopumaan ja aika nopeasti ollaan saatu tilaelementtejä kun niitä ollaan tarvittu.”

Kolmas resurssikehykseen kuuluva alaluokka on varhaiskasvatuspalveluiden eri tuottamistavat. Teema sisältää viranhaltijoiden kertomaa siitä, minkälaista varhaiskasvatuspalvelua kunta tällä hetkellä tuottaa. Puheessa nousi esille erilaisia varhaiskasvatuksen palvelumuotoja. Tarjolla on kunnallista varhaiskasvatuspalvelua perhepäivähoidon, avoimen päiväkotien sekä päiväkotien

muodossa. Lisäksi saatavilla on yksityistä varhaiskasvatusta ja palvelusetelillä rahoitettavaa varhaiskasvatusta. Tämä aihepiiri jäsentää puhetta myös siitä, minkälaiselle palvelulle olisi tarvetta kunnan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen eri tuottamistapojen alaluokassa korostui historiapuhe molempien kuntien puheissa. Aiemmin tarjolla olleiden palvelumuotojen hiipuessa pois on ollut järjestettävä korvaavaa hoitoa, jotta varhaiskasvatuspaikkoja saadaan riittävästi tarjolle:

”Meillä on ihan kaksi perhepäivähoidon ohjaajaa että, toisen alaisuuteen kuuluu nää avoimet päiväkoditkin, kyllä, että onhan se vähenevä palvelumuoto, mutta vielä sitä on.”

Viimeisenä alaluokkana tässä resurssikeyksessä on henkilöstöksi nimetty teema.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä puhuttaessa oli yleinen puhekehys molemmissa kunnissa osaavan ja koulutetun henkilöstön puute. Yhteneväisesti puhe käsitteli sekä sijaispulaa että pidempien työsuhteiden tekijöiden puutetta.

”Lähihoitajia ja varhaiskasvatushoitajia, niitä löytyy. Mutta, ei tää ala vedä.”

5.3 Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys

Kolmas puhekehys on kunta asuin- ja työpaikkana -kehys. Tämän kehyksen muodostavat aihepiirit, joihin on ryhmitelty varhaiskasvatuksen viranhaltijoiden puhetta erityisesti näkökulmasta, jossa kunnasta puhutaan asuinpaikkana tai työpaikkana. Kehys koostuu alaluokista varhaiskasvatus työnantajana, kuntastrategioiden vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen sekä vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen. Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys eroaa kasvun ja tuen kehyksestä sekä resurssikeyksestä, sillä kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen kuuluvat alaluokat ovat eroavat eniten keskenään verrattuna kahteen muuhun kehykseen. Alaluokat on kuitenkin ryhmitelty tähän kehykseen siksi, että ne muodostavat yhtenevän kehyksen.

Yhdistävä tekijä tässä kehyksessä on brändipuhe kunnasta asuin- tai työpaikkana. Markkinointi saattoi olla haastateltavien puheissa niin työntekijälle positiivista markkinointia kunnan varhaiskasvatuksesta työpaikkana, kuin puhetta perheille siitä, miten he voivat helpottaa perheen arkielämää joustavien varhaiskasvatuspalveluiden avulla. Näiden kokoavaksi elementiksi voidaan käsittää strategiatoimia kunnassa, joilla perheet saadaan viihtymään kunnassa tai joilla uusia asukkaita saadaan houkuteltua kuntaan. Alla sitaatit kaikista kolmesta alaluokasta, joissa yhdistävänä tekijänä on brändipuhe kunnasta, joko asuinpaikkana tai työnantajana.

”Naapurikunnassa maksetaan parempaa palkkaa, mutta meillä on ison kaupungin edut.”

”Kaupungin strategiassa, ihan kaupunkitasolla lapsille hyvä paikka elää. Eli se lapsinäkökulma on siellä tosi vahvasti heti lähtökohtaisesti. Ja se tulee siihen sivistystoimen strategiaan isona painopistealueena, että täällä on hyvä olla.”

”--musta tuntuu, että meillä on ukrainalaisten keskuudessa meillä on leima, että tänne kannattaa tulla että täällä on niin hyvin järjestetty heille. Että alkaa kielikoulutus ja vanhempien sopeuttaminen. Varhaiskasvatukseen pääsee nopeasti, autetaan kaikissa palveluissa. Mä aistin tässä vähän tämmöistä boomia.”

Potentiaalisille työntekijöille suunnatun markkinointipuheen lisäksi varhaiskasvatus työpaikkana - kehyksen alaluokka sisältää myös puhetta siitä, millaista on työskennellä kunnassa varhaiskasvatuksen työtehtävissä. Tämän alaluokan kohdalla paikallisuus ilmenee vahvasti kuntien vastauksissa luoden lähes täysin erilaisia paikallisia kehyksiä samasta aihepiiristä.

Varhaiskasvatus työnantajana aihepiiri sisälsi moninaista viranhaltijoiden puhetta eri näkökulmista: kunnan varhaiskasvatuksesta työnantajana, brändipuhetta varhaiskasvatuksen työnhakijoille, sekä myös sitä, minkälaista työ käytännössä on työpaikoilla ja minkälaista työkuultuuria työpaikoilla käytetään.

Tässä on esimerkki markkinointipuheesta varhaiskasvatuksesta työnantajana:

”Naapurikunnassa maksetaan parempaa palkkaa, mutta meillä on ison kaupungin edut.”

Tässä on sitaatti siitä, minkälaista työkuultuuria viranhaltijat varhaiskasvatuksessa noudattavat:

”Henkilöstön hyvinvointi heijastuu sen lapsen kohteluun ja kohtaamiseen. Ja että me jokainen aikuinen ollaan mallina lapselle, kuinka käyttäytyään. Ja että miten häneen suhtaudutaan, kuinka hänen asioitaan käsitellään. Hän ei ole vuorovaikutuksessa samalla tavalla kuin aikuiset, ei osaa ehdottaa asioita. Mutta että miten hän tulee kuulluksi.”

Kunnan päättäjien ja viranhaltijoiden luomat strategiset linjaukset toisena kehyksen alaluokkana tuovat tähän kehykseen näkökulmaa siitä, millaisia markkinointitoimia ja -suunnitelmia kunnissa on tehty uusien asukkaiden hankkimiseksi ja nykyisten asukkaiden asukasviihtyvyyden parantamiseksi. Aiheen ollessa varhaiskasvatus, on kohderyhmänä varhaiskasvatusikäiset lapset ja heidän perheensä. Strategialinjaukset kunnassa koskevat varhaiskasvatuksen lisäksi perhepoliittisia

tekoja ja toimia kunnassa. Tässä alaluokassa tuodaan jonkin verran esille myös kunnan sisäistä yhteistyötä, jotta kunnan luomaa strategiaa päästään jalkauttamaan.

Viimeinen alaluokka kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksessä on vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen. Aiheella hahmotellaan sitä, miten vanhempien -eli useimmiten kunnan asukkaiden- päätöksien vaikutuksista puhutaan suhteessa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Tähän kuuluvat myös vanhempien henkilökohtaiset mielipiteet, asenteet sekä toiveet, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen. Puheissa tuli ilmi esimerkiksi äidinkielen vaikutus varhaiskasvatuspaikan valintaan, mutta myös esimerkiksi työpaikkojen vaikutus varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja yleiset sosiaaliset trendit, jotka vaikuttavat vanhempien valintoihin varhaiskasvatuksessa. Laajempi yhteys kunta asuinpaikkana -kehykseen on siinä, että myös kuntalaiset itse varhaiskasvatuksen asiakkaina vaikuttavat palvelun tuotantoon ja järjestämiseen. Vaikutus ei ole suurta, mutta sillä on kuitenkin jonkinlaisia häivähdyksiä siihen, miten varhaiskasvatuspalvelut järjestetään kunnissa.

”--Viime vuonna jäi paikkoja vapaaksi. Se on varmaan niinkun ehkä semmonen, yhteisö. Millä kaveripiirissä aika lailla. On fb mamma ryhmää, okei oon kuullut siitä niin mekin halutaan.”

5.4 Puhekehysten keskinäinen yhteys

Kehysanalyysille tyypilliseen tapaan kolmen kehyksen päällekkäisyyksiä ja kehystenvaihtoja on runsaasti. Tällä tarkoitetaan sitä, että virkaa tekevien puhe on mahdollista jaotella moneen eri kehykseen, koska aihepiiri limittyy monen eri kehyksen kanssa. Tässä alaluvussa tuodaan esille näitä päällekkäisyyksiä sekä linjataan, miksi puhe on liitetty kyseiseen kehykseen.

Kasvun ja tuen kehys limittyy vahvasti resurssikehykseen puhuttaessa moniammatillisesta yhteistyöstä. Ero tehtiin kuitenkin siinä, että kasvun ja tuen kehyksessä moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitettiin nimenomaan niitä toimia sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa, jotka edesauttavat lapsen kasvupolkua. Resurssikehykseen sen sijaan on liitetty sitaatit varhaiskasvatuspalveluiden tuottamistavoista, sillä tavat puhua palvelun tuottamisesta linkittyivät vahvasti toiminnan tehokkaampaan resursointiin. Alla on sitaatti moniammatillisen yhteistyön ryhmästä:

”Ja puheterapiaa ja neuvolaa ja kaikkea. Neuvola on lakisääteinen, mutta ehkä nämä oheispalvelut on paremmin. Henkilökohtainen arvio.”

Seuraavana on puolestaan sitaatti varhaiskasvatuspalveluiden tuottamistapojen ryhmästä:

”Meillä on ollut semmosia, kevyemmän, ei lakisääteisiä, minne lapsen voi jättää vähäksi aikaa ja käydä parturissa. Käydä lenkillä tai parturissa tai muuten. Jouduttu säästösyistä jättää pois vuosien varrella.”

Kasvun ja tuen kehys linkittyy ja limittyy sekä kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen, että resurssikehykseen pedagogisen toiminnan alaluokan osalta. Myös pedagogiseen toimintaan liittyy kunta asuin- ja työpaikkana -kehykselle ominaiset aiheet, joita ovat poliittinen päätöksenteko sekä puhe siitä, minkälainen työnantaja kunnan ajatellaan olevan varhaiskasvatuksen työntekijöille. Alla oleva sitaatti kuvaa, kuinka kasvun ja tuen kehykselle ominaiset piirteet limittyvät työnantajamielikuvan ja laajemman poliittisen päätöksenteon kanssa:

”Ja mulla on ne mittarit siellä taustalla, että kuinka paljon on tätä lasten ja nuorten pahoinvointia olemassa, että tutkimustulokset tuo sen kyllä näkyviin ja se näkyy kyllä, ei pelkästään koulumaailmassa vaan se näkyy jo varhaiskasvatuksen puolella. Että tähän ehdottomasti kokisin sen, että vanhemmat kokisi sen, että lapsi on tervetullut sinne varhaiskasvatuspaikkaan mikä on valittu. Ja jotenkin niin kuin, se näkökulma, että ei voida katsoa jotain, että lapsi on hyvä paikka kasvaa tai millainen kaupunki on. Että se tulee siinä henkilökohtaisessa kohtaamisissa. Että se tulee siinä aamussa kun lapsi tulee sinne varhaiskasvatuspaikkaan.”

Resurssikehys limittyy kasvun ja tuen kehukseen pedagogisen toiminnan puitteissa koulutetun henkilöstön saatavuuden, varhaiskasvatusten eri tuottamistapojen, mutta myös fyysisten tilojen, eli päiväkotien osalta. Esimerkkinä on alla oleva sitaatti, joka on sijoitettu resurssikehykseen, vaikka sen olisi hyvin voinut liittää myös kasvun ja tuen kehukseen. Sitaatti on sijoitettu resurssikehykseen, sillä yhdessä muita päiväkotia rakennuksena käsittelevän puheen joukossa se viestii kunnan virkaa tekevien puheista siitä, miten ja millä tavoin kunta suunnittelee uusia päiväkotien rakennusprojekteja.

”Luonto on jokaista päiväkotia lähellä. Että pystytään ulkoilemaan niin omassa pihassa kuin myös lähiympäristössä.”

Myös valtiollisten linjausten alaluokan kautta kasvun ja tuen kehys on päällekkäin resurssikehyksen kanssa. Päätös liittää valtion linjaukset ja niiden vaikutukset kasvun ja tuen kehukseen johtui siitä, että mainitut sitaatit liittyivät vahvasti myös kunnan koko varhaiskasvatuksen tuottamisen näkökulmaan, ei vain resurssien riittävyyden näkökulmaan. Resurssikehyksessä ollessaan tämä osa-

alue olisi saattanut jäädä ontoksi, sillä valtakunnallisilla suuntaviivoilla on haastateltujen puheiden mukaan muutakin merkitystä, kuin esimerkiksi se, miten varhaiskasvatuksen työntekijöiden riittävyys taataan.

Resurssikehyksessä päällekkäisiä kehyksiä havaittiin varhaiskasvatuksen eri tuottamistapojen sekä henkilöstön alaluokissa. Resurssikehys limittyy sekä kasvun ja tuen kehykseen, että kunta asuin- ja työpaikkana -kehykseen. Seuraavassa tuodaan esille päällekkäisyydet sekä lisäksi esitellään, miksi teemat on liitetty valittuun kehykseen.

Resurssikehys sisältää samankaltaista puhetta kasvun ja tuen kehyksen kanssa, sillä valtakunnallisten linjausten vaikutukset ovat yhteydessä resurssien riittävyyteen, esimerkiksi henkilöstön ja päiväkotirakennusten muodossa. Alla oleva sitaatti kuvaa näiden kahden kehyksen päällekkäisyyttä:

”Että vaikka nyt niinkun hallituksessa on sitä, että sosionomeja pitää lisätä mutta joo lisätkää vaan mutta ei se auta, kun ei niitäkään oo.”

Valtakunnallisten linjausten vaikutus säteilee myös siihen, miten varhaiskasvatuspaikkoja saadaan tuotettua. Hallitusten päätökset, esimerkiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alennus, vaikuttavat melko suoranaisesti myös henkilöstön riittävyyteen, varhaiskasvatuspaikkojen resursointiin ja siihen, mitä palveluita tuotetaan. Näillä tavoin kasvun ja tuen kehys on yhteydessä resurssikehykseen.

Resurssikehys on päällekkäinen monelta osin kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksen kanssa. Alla on kuvaava esimerkki sitaatista, joka linkittyy resurssikehyksen lisäksi vahvasti myös kuntastrategien toteuttamisen puheeseen ja siten kunta asuin- ja työpaikkana -kehykseen:

”--että varsinkin ne jotka tulee Etelä-Suomesta, mieltää tän pieneksi kaupungiksi. Että meillä on niin kuin semmonen 10-15 minuutin kaupunki. Että ne kaikki palvelut olis tuon ajan sisällä saavutettavissa kaikki ne palvelut, mitä perhe tarvitsee”

Resurssikehykseen kuuluva aihepiiri terveistä varhaiskasvatuksen rakennuksista on osittain vetovoimatekijä tuleville asukkaille ja siten kunnan strategioihin ja brändiin liittyvä osanen. Kuntabrändiin liittyy niin ikään varhaiskasvatuspaikkojen tuottaminen, sillä varhaiskasvatuspaikkoja on toivottavaa olla tarjolla tarpeeksi hyvän kuntamarkkinoinnin toteuttamiseksi. Lisäksi varhaiskasvatuspaikkojen tulisi sijaita perheille mieluisalla paikalla, niin välimatkan kuin myös perheiden muiden toiveiden mukaisesti.

Eri palvelutavat tuottaa varhaiskasvatusta linkittyvät brändiajatteluun kunnasta ja siten kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen. Henkilöstö aiheena liittyy resurssikehyksen lisäksi kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen siksi, että kuntastrategia vaikuttaa myös henkilöstömääriin, niiden rekrytointiin ja saatavuuteen. Työnantajana varhaiskasvatus kunnassa vaikuttaa oleellisesti henkilöstön pysyvyyteen, saatavuuteen ja työhyvinvointiin.

Vaikka kaikilla yllä kuvatuilla aihepiireillä on vahva yhteys kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen, on ne liitetty resurssikehykseen siksi, että kehukseen valittujen teemojen yhteneväinen puhekehys on resurssien riittävyyden maksimoinnissa.

Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys limittyy molempiin kehyksiin: kasvun ja tuen kehukseen sekä resurssikehykseen. Päällekkäisyyttä oli sekä kunnan varhaiskasvatus työnantajana teeman sekä kuntastrategioiden vaikutuksen aihepiireissä.

Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys on osittain päällekkäin resurssikehyksen kanssa.

Viranhaltijoiden puhekehukset henkilöstöstä sekä varhaiskasvatuksesta työnantajana liittyvät läheisesti toisiinsa. Rajaus henkilöstön ja varhaiskasvatuksen työnantajana alaluokkien välillä tehtiin siinä, että henkilöstön alaluokkaa ja aihepiiriä koskeva puhe on nimenomaisesti henkilöstöön liittyvää puhetta, esimerkiksi henkilöstön saatavuudesta. Työnantajapuhe taas linjaa enemmän viranhaltijoiden puhetta siitä, minkälainen kunta on varhaiskasvatuksen työnantajana.

Tässä on esimerkki resurssikehykseen liitetystä puheesta:

”Korona tuli puskista ja aiheutti aika paljon töitä. Viime keväänä piti ottaa eläkeläisiä ja koululaisia, että saatiin pidettyä päiväkodin ovet auki, oli niin paljon ihmisiä sairaana.”

Tässä on puolestaan esimerkki kunta asuin- ja työpaikkana -kehukseen liitetystä puheesta:

”Kyllä täällä sillai niinkun ketä on kunnan työntekijöitä niin täällä on hirveän helppo työskennellä.”

Vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspaikkojen tuottamiseen säteilee varhaiskasvatuspaikkojen resursointiin, jolloin kunta asuin- ja työpaikkana -kehys on yhteydessä resurssikehykseen. Kunnan luomat strategiset linjaukset vaikuttavat varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan sekä moniammatilliseen yhteistyöhön esimerkiksi kunnan budjetin muodossa. Mikäli kunta mahdollistaa varhaiskasvatuksen toiminnalle minimiresurssit, ei pedagogista toimintaa voida toteuttaa kovin laajassa mittakaavassa. Moniammatillinen yhteistyö saattaa myös heikentyä niin, että vain

lakisääteiset palvelut tuotetaan tai hankitaan. Voidaankin siis hahmotella, että myös tällä tavoin kunta asuin- ja työpaikkana on liitoksissa kasvun ja tuen kehykseen. Tästä kytköksestä on alla kuvaava sitaatti.

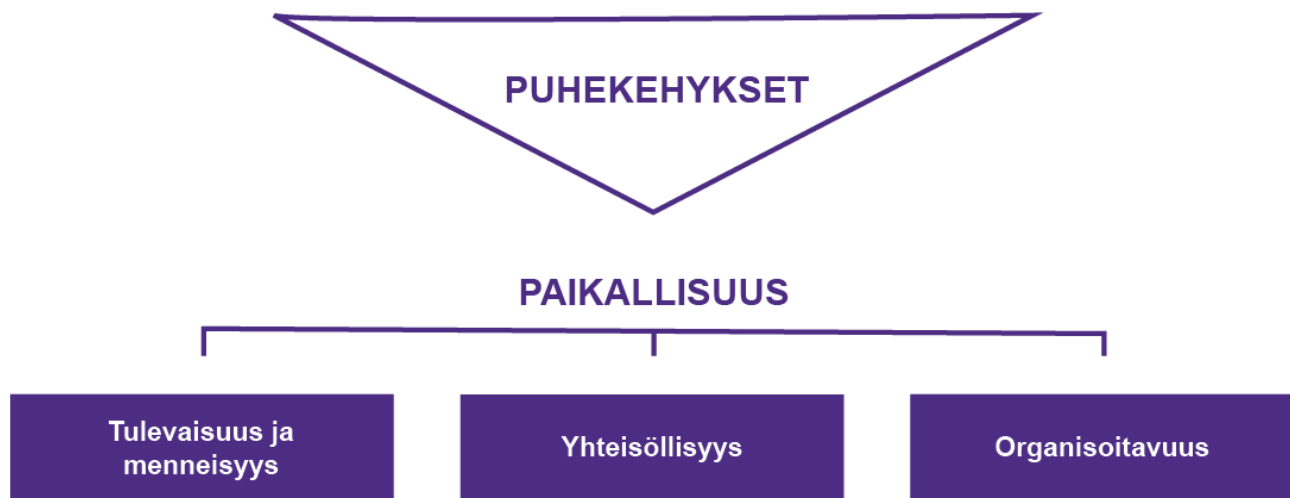
”Kaikkia ratkaisuja mitä tehdään, millä tahansa alueella; on se sitten asuntotuotanto tai kaavoitus, että kaikessa on se lapsen etu ja se perheiden näkökulma otettava huomioon. Että kyllä me pyritään siihen että kunta on kasvava, jossa on paljon lapsia ja alle kouluikäisiä, joista meidän pitää huolehtia.”

Kuntastrategia ja muut valitut markkinoinnilliset toimet kunnassa varhaiskasvatuksen ja perhepolitiikan hyväksi määrittävät resurssikehystä kokonaisuudessaan. Kasvun ja tuen kehys puolestaan vaikuttaa valtiollisen sääntelyn avulla kuntastrategiaan ja on siten kytköksissä kunta asuin- ja työpaikkana -kehykseen. Kasvun ja tuen kehyksen, resurssikehysten sekä kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksen päällekkäisyys keskenään on suurta ja kehystenvaihdot jatkuvia. Voidaankin todeta, että varhaiskasvatuksen järjestämiseen vaikuttavat kaikkien puhekehysten toiminta.

6 PAIKALLISUUS VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISESSÄ

Luvussa kuusi esitellään löydökset paikallisuudesta. Luvussa jäsennellään sitä, miten paikallisuutta voidaan tunnistaa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen näkökulmasta tarkasteltuna.

Paikallisuuden ilmiöt on jaoteltu kolmeen kategoriaan, joita ovat tulevaisuus ja menneisyys, yhteisöllisyys sekä organisoitavuus. Kuvio 3. selventää paikallisuuden ilmentymät.

Kuvio 3. Paikallisuuden teemat puhekehysistä tulkittuna

Tulevaisuutta ja menneisyyttä hahmottelevat puheet korostuivat viranhaltijoiden puheissa. Menneisyyteen painottuvien puheiden avulla hahmoteltiin jo olemassa olevaa varhaiskasvatuspalvelujärjestelmää, tulevaisuuspainotteiset puheet taas linjasivat visioita tulevaisuuden varhaiskasvatusta varten. Pienemmän kunnan vastauksissa oli löydettävissä menneisyyteen painottuva puhe, kun taas suuremman vastauksunnan puhe oli tulevaisuuteen liittyvää aihepiiriä. Tulevaisuutta ja menneisyyttä käsitellään yhdessä paikallisuuden löydöksenä, sillä niiden teemat tukevat ja täydentävät toisiaan. Menneisyys- ja tulevaisuuspuhetta esitellään erikseen, mutta mikäli menneisyys- ja tulevaisuuspuheesta on mahdollista löytää yhteys, esitellään ne samanaikaisesti. Tulevaisuus- ja menneisyyspuhetta oli löydettävissä kaikissa kolmessa puhekehyksessä: kasvun ja tuen kehyksessä, resurssikehyksessä sekä kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksessä.

Yhteisöllisyys nousi esille paikallisuuden ilmentymänä. Sillä tarkoitetaan muun muassa yhteisöllisiä toimia kunnassa, jotka vaikuttavat varhaiskasvatustalouden järjestämiseen positiivisesti. Palvelua tuotettiin joustavasti ja prosesseja yksinkertaisten. Aineistosta nousi esille myös yhteisöllisyyden negatiivisia vaikutuksia. Yhteisöllisyys oli löydettävissä haastateltavien puheissa erityisesti pienemmän kunnan vastauksissa. Yhteisöllisyys paikallisuuden löydöksenä painottui resurssikehykseen, mutta myös kasvun ja tuen kehyksestä löydettiin yhteisöllisyyden paikallisuusilmentymiä.

Viimeinen paikallinen löydös on organisoitavuuden löydös. Puhekehysistä löytyi tekijöitä, jotka selittävät miten kunnassa suunnitellaan ja toteutetaan varhaiskasvatusta. Tämä on organisoitavuuden löydös. Nämä tekijät olivat paikallisia tapoja toteuttaa varhaiskasvatusta, joten ne ilmentävät käytännön tasolla vaihtelevuutta varhaiskasvatuksen organisoinnissa. Samankaltaisuutta suunnittelu- ja toteutustavoissa oli myös löydettävissä. Keskeistä tälle paikallisuuden löydökselle on, että tekijät ilmentävät konkreettisella tasolla suunnittelun ja järjestämisen toimia ja toiminnan suunnitteluun vaikuttavia osa-alueita. Organisoitavuuden paikallisuusilmentymiä löydettiin jokaisesta puhekehysistä.

6.1 Tulevaisuus ja menneisyys

Pienemmän haastattelukunnan puheesta moni sitaatti taustoitti nykytilannetta menneisyyden mukaan. Tämän voitaneen nähdä paikallisuuden ilmentymänä. Alla on esimerkki kasvun ja tuen puhekehysistä, jossa aikaisemmat toimintatavat nostettiin esille kuvatessa nykyä:

”Jotenkin varhainen tuki, puuttuminen. Ei puhuttu näillä termeillä asioista, niin mun mielestä täällä on aina osattu tukea lasta ja perhettä varhaisessa vaiheessa. Sitten se kouluun meneminen helpottui, kun se tuki alkoi tosi varhaisessa vaiheessa. Muistapas niitä kulta-aikoja, kun oli erityislastentarhanopettaja ihan täyspäiväsenä pelkästään ja kun oli paljon näitä. Täällä on mun mielestä panostettu tähän.”

Myös varhaiskasvatuksen palvelutarjontaa resurssikehyksessä kuvattiin menneisyyden kautta asiaa taustoittamalla:

”Meillä on kaks päiväkotia, toinen on vuoropäiväkoti, elikkä ilta- ja vkl-hoitoa tarvitsevat lapset on siellä. Kuusi perhepäivähoitajaa, joista kahdella on kaveri elikkä puhutaan tällaisesta kotiryhmiksistä. Varhaiskasvatuksen tulee muuntautua aina kysynnän mukaan. Elikkä nyt meillä

yhtä hoitajaa lukuun ottamatta kaikki palvelu ja hoitopaikat on kaava-alueella. Aikaisemmin, takavuosina, jokaisella kylällä oli koulu, kauppa, posti, yksi tai kaksi perhepäivähoitajaa. Mutta se tosiaan menee kysynnän mukaan.”

Pienemmässä kunnassa menneisyyteen sijoittuva puhe yhdistyi myös kuntamarkkinoinnilliseen puheeseen resurssikehyksessä:

”No sitten, näiden lisäksi meillä on kattava esiopetus ollut -96- vuodesta. Oltiin pioneerikuntia tässä maakunnassa, se tuli vasta muutaman vuoden päästä lakisäätteiseksi.”

Toisaalta pienen paikkakunnan kasvun ja tuen puhekehelyksessä menneisyyteen saatettiin viitata tilanteessa, jossa varhaiskasvatuspalveluiden yhteistyö muiden toimijoiden kanssa oli aikaisemmin parempaa. Voidaan siis myös ajatella, että paikallista puhetta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisestä heijastelee menneisyydessä hyvin toiminut yhteistyö:

”Me hoidettiin ekaluokkalaisia. Koululaiset oli koulussa niin sillä aikaa siellä oli niitä parkkilaisia. Ja se toimi vielä, kun meillä oli perhetyöntekijät mukana. Kun ennen kuntayhtymää sosiaalityö oli kunnan omaa työtä. Silloin se toimi hienosti. Mutta varmaan ehkä sille on kysyntää.”

”--Kyllä me mun mielestä ollaan onnistuttu ihan hyvin että että... Neuvolan kanssa yhteistyö vois olla tiiviimpää. Se jostakin syystä ja kun kuntayhtymä tuli vuonna 2008 niin yhteistyö lastensuojeluun niin pikkuhiljaa häipy kokonaan ”

Siirryttäessä suurempaan vastauskuntaan hahmoteltiin nykytilannetta paljon tulevaisuuteen liitetyn puheen avulla. Alla on sitaatti suuremman kunnan yhdestä vastauksesta kasvun ja tuen kehyksestä, jossa tulevaa toimintaa varhaiskasvatuksessa luonnosteltiin ennakoitujen tulevaisuuden muutosten avulla:

”Mehän on jouduttu supistamaan näitä palveluita, että meillä on avoin varhaiskasvatustoiminta väheni ja väheni mutta että, se kulkee käsikädessä hallitusohjelmien kanssa, että siellä on nyt jatkuvasti asiakasmaksut alenee, ja on tarkoitus, että varhaiskasvatus olisi maksuton vuoteen 2040 mennessä ja vahvasti ollaan sinne menossa.”

Myös suuremmassa kunnassa kuntamarkkinoinnillinen puhe oli löydettävissä tulevaisuuteen viittaavassa asiayhteydessä resurssikehyksessä:

”Paikka ei ehkä tulekaan sieltä nurkalta, mistä on toivomus. Että se, voi olla vähän viivellä kun siirtohakemuksia tehdään ja toivotaan siihen lähelle niin sitten siinä menee hetki ennekuin siihen pääsee. Mutta tää on toisaalta sitten myös positiivinen ongelma, että lapsia paljon.”

Suuremmassa kunnassa viranhaltijoiden resurssikehykseen liitetystä puheesta käy ilmi, että varhaiskasvatuksen tulee vastata kunnan kasvuun omilla toimillaan yhteistyössä muiden kunnan toimialojen kanssa. Paikallisuuspuhe on tulevaisuusorientoitunutta, mutta samalla myös kriittistä resurssien riittävyyden suhteen:

”Että meillä on tietyt alueet, jotka kasvaa väestömäärältään. Vasta saatiin uudet väestöennusteet ja sen kertoo kyllä sitä, että keskustaan muuttaa lapsiperheitä. Meillä alle kouluikäisten määrä keskustassa kasvaa aika reilusti, että ne ennusteet on tuonne vuoteen 2040 saakka. Ja sitten jotkut tietyt asuinalueet on sellaisia, joissa käyrä on aika vahvasti noususuhdanteinen. Että niihin meidän pitäis pystyä vastaamaan.”

”Ja sitten tietysti, kun kaupunki kasvaa. Tuleeko uusia toimijoita, tätä meiltä aina välillä kysytään, että kuinka varaudutaan siihen että tänne niitä perheitä muuttaa. Mutta meillä ei voi kovin paljon olla tyhjiä paikkoja, että kyllä tuota, aika nopealla aikavälillä pitäis pystyä reagoimaan sitten.”

Koko kunnan tasolla suunnitelmia tehtäessä yhteistyön merkitys korostui suuremman kunnan puheessa kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksessä. Kun uusia investointeja mietitään yritys- tai asuinpuolelle, nousi tärkeään rooliin ennakoinnin lisäksi myös toimialojen yhteistyön merkitys.

”Suunnitellaan kaikkia uusia panostuksia yrityspuolella ja uusia asuinalueita, niin kyllä siellä niin kuin merkitään myöskin se, että varaus päiväkodille alueella. Että kyllä tää yhteistyö sitten talotoimen suuntaan ja näin niin on hyvin tiivistä. Ymmärretään meidän tarpeita.”

Tulevaisuutta hahmoteltiin kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksessä laajempien kuntastrategisten toimenpiteiden avulla molemmissa kunnissa. Paikallisuutta tuovat esille erilaiset tavat toimia kunnan elinvoiman eteen. Varhaiskasvatuksen rooli kuntastrategisen työn osana voidaan nähdä myös asiakaspalvelullisena toimena. Suuremmassa kunnassa strategisena toimena linjattiin lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen, joka voidaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen oikea-aikaisella resursoinnilla ja oikealla maantieteellisellä sijainnilla nähdä asukkaiden hyvinvointia lisäävänä tekona sekä varhaiskasvatuksen tyytyväisyyttä lisäävänä työnä. Tämä nivoutuu kunnan asukasmäärän kasvutavoitteisiin myös varhaiskasvatuksen osalta. Alla on sitaatti suuremmasta kunnasta:

”Kaupungin strategiassa lukee se, että me haluamme tänne, kasvattaa väestömäärää. Siinä oli aika monella sektorilla yritystä saada tänne lisää ihmisiä. Se vaikuttaa meihin heti. Kun sieltä tulee perheitä niin silloin pitää olla niille pienimmille paikka.”

”--Strategiassa, ihan kaupunkitasolla lapsille hyvä paikka elää. Eli se lapsinäkökulma on siellä tosi vahvasti heti lähtökohtaisesti. Ja se tulee siihen sivistystoimen strategiaan isona painopistealueena, että täällä on hyvä olla.”

Pienemmän kunnan vastauksissa paikallisuus tässä näkökulmassa nousi esiin työpaikkojen merkityksen kautta. Strategisilla toimilla kunta houkuttelee uusia asukkaita kuntaan, mutta tärkeimpänä pitovoimatekijänä kunnassa pidettiin työpaikkoja. Ilman työtä perheen on vaikea jäädä asumaan kuntaan.

”Tosiasia on, että tämä seutukunta pikkuhiljaa tyhjenee ja isompi kasvukeskus sitten kasvaa. ja toinen pienempi kasvukeskus siinä sivussa. Ja tässäkin vielä, että vaikka me tehdään moottoritietä miten pitkästi niin silti on pitkä lähimpään kaupunkiin. Elikkä täällä ei käydä töissä siellä. Meillä on kuitenkin semmonen tuota niin, työpaikat ratkaisee hyvin paljon”

Jotta työpaikkoja ei menetettäisi, oli pienemmässä kunnassa luotu erilaisia strategisia toimia. Näiden toimien avulla kuntaan houkuteltiin lisää asukkaita. Yksi strategisista toimista oli kunnan omavaraisuuden säilyttäminen niin, että kunta käyttää mahdollisimman paljon oman kunnan palveluita. Esiin nousi omavaraisuusajattelu nimenomaan työpaikkojen säilyttämisen vuoksi:

”Että kyllä se varmaan siihen nivoutuu, että se kunnan omavaraisuus tulee säilyä. Ja se antaa sitä tulevaisuutta että. Et justiin työpaikkoja ja palveluita... Jotenkin ne palvelutkin on vähän menettäneet merkitystä. Kun on internetti ja muuta. Että kyllä mä uskon että ei se enää aja perheitä niinkun silla lailla pois. Mutta kun nää isot työpaikat säilyisi niin se on se tulevaisuuden...”

Valtakunnalliset linjaukset koettiin niin menneisyys- kuin tulevaisuuspuheessa joiltakin osin negatiivisesti. Suuremman vastauskunnan tulevaisuuteen sijoittuvassa puheessa valtakunnalliset linjaukset ja määräykset nähtiin toimina, joihin on vaikea suhteuttaa kunnan omaa toimintaa pitkäjänteisesti. Kasvun ja tuen kehykseen kuuluva puhe muodostaa jopa negatiivisen kuvan hallitusohjelmien ja valtiollisten virkamiesten linjaamiin toimiin:

”--nyt kun ollaan tässä kaksivuotisessa esiopetuskokeilussa, niin sitäkään emme tiedä. Että meillä nyt alkoi toinen viisivuotiaiden porukka tähän kokeiluun, mutta me emme tiedä siihen jatkoa.”

”Että sillä on aika iso merkitys koska meillä suurin osa esiopetuksesta on omaa tuotantoa. Se tarkoittaa, että kaikki viisivuotiaat tulee pois palvelusetelipäiväkodeista ja sinne menee sitten pienempiä lapsia. Että meidän pitäis osata varautua sitten esiopetuspätevillä opettajilla ja kaikki tämmönen, että kyllä me tarvittais sitten pikkusen pitempijaksoisia tietoja tässäkin tilanteessa, mutta muutokset tulee aika nopeasti sieltä.”

Samaa negatiivisuutta on nähtävissä myös pienemmän kunnan vastaussitaatissa, kun aihepiiriinä ovat valtakunnalliset linjaukset kunnan varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen. Aihe sijoittuu kasvun ja tuen kehukseen. Vaikka sitaatti sijoittuu menneeseen, suhtautuu se epäluuloisesti valtion tasolta määrättäviin muutoksiin:

”Silloinen päivähoito eli nykyinen varhaiskasvatus siirtyi sitten kunnille. Me oltiin ennen sosiaalitoimen alla. Aluksi sitä vähän vastustelin, mutta kun puhutaan kasvatuksesta ja koulutuksesta niin, oikeassa paikassa ollaan. Vaikka tää on paljon hoivaa ja huolenpitoakin, mutta enemmän sitä kasvatusta. Tai se profiloituu enemmän se.”

Negatiivinen puhe valtakunnallisista määräyksistä vaikutti suuremmassa kunnassa myös päiväkotisuunnittelun teemassa resurssikehyksen sisällä:

”Meillä uusin päiväkotipiti olla 200 lapsen päiväkotipiti, mutta sitten hallitus muuttikin suhdelukua niin, että kun sitä rakennettiin 10 vuotta, niin siinä oli ryhmäkoko kahdeksan per kasvattaja. Sitten hallitus muutti subjektiivisen oikeuden ja ryhmäkoon yli 3-vuotiaille, niin siitä tuli jo lähtötilanteessa yhden ryhmän verran liian pieni päiväkotipiti, ja silloin se ei vastannut sen alueen tarpeisiin valmistuttuaan.”

Suuremmassa kunnassa epävarmuutta oli tulkittavissa päiväkotirakennusten suunnittelun ja ennakoinnin suhteen muidenkin tekijöiden takia. Sitatit sijoittuu resurssikehykseen:

”Nää uudet asuinalueet on sellaisia niinkun. Mikä on se oikea ajankohta, jolloin sinne se päiväkotipiti rakennetaan? Eli kun sanoit, että niinkun sanoit, että sitten sieltä ne lapset kasvaa ja onko sitten niin, että ne on koulussa kun se päiväkotipiti sinne tulee. Mutta että pitää olla muutakin asuintuotantoa, jotta sinne sitten tulee pieniä lapsia ja perheitä korvaamaan sitten aiemmat. Että se syöttö tavallaan sinne päiväkotiin sitten pysyy. Että kyllä ne haasteet on tässä että miten pystyy ennakoimaan”

Suuremmassa kunnassa suunnittelutyötä haastoi myös se, että päiväkoteja täytyy mahdollisesti suunnitella usealle eri alueelle:

”Kyllä jotkut alueet on haasteellisempia siinä että kuinka pystytään palvelutarpeeseen vastaamaan. Että kyllä välillä sitä kristallipalloa toivoisin, että tietäisin, kun jonkun päiväkodin rakentaminen kestää vähintään sen viisi vuotta. Että osaisi sanoa, että mitä päiväkotia aletaan sitten nyt niinkun tarveselvitystä tekemään ja miettimään, missä se paikka on. Ja kaikkein paras olisi, jos usealta alueelta pystyisi hyödyntämään sitä palvelua mihin rakennetaan.”

Pienemmän kunnan resurssikehykseen sijoittuvassa puheessa päiväkotirakennusten resursoinnin ja suunnittelun teemassa tulevaisuusajattelu luonnosteli tulevaisuuden tarvetta. Sitaateista voidaan tulkita varhaiskasvatusten rakennusten resursoinnin olevan stabiilimpaa, kun uusia investointeja ei ole tarvetta tehdä:

”Kyllähän se se ennuste on, että väkiluku pienenee. Tarve pienenee, ei ihan heti tulossa.”

Voidaankin todeta, että oikea-aikainen ja oikein mitoitettu resursointi loi painetta varhaiskasvatusten rakennusten organisoinnin suhteen silloin, kun kunnan lapsimäärät vaihtelevat alueittain, tai kasvua on havaittavissa. Kun kunnan lapsiluku pysyy suhteellisen samana, ei puhekehyksistä voida tulkita varhaiskasvatuksen rakennuskannan suunnittelun ja resursoinnin suhteen kuormitusta.

Lopuksi yhteenvetona esitellään tulevaisuuden ja menneisyyden paikallisuusilmentymät. Menneisyyden avulla taustoitettiin varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä erityisesti pienemmässä vastauskunnassa. Tulevaisuus taas oli esillä suuremman kunnan varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen taustoittavassa tekstissä. Lisäksi tulevaisuuspuheeseen suuremmissa kunnassa liittyi vahvasti myös resurssien riittävyyttä pohtiva näkökulma. Kummassakin kunnassa kuntamarkkinointia tehtiin varhaiskasvatuksen keinoin: suuremmissa kunnassa tulevaisuusajattelun avulla, pienemmässä taas menneisyyteen sijoittuen. Tulevaisuus paikallisena ilmiönä toi molemmissa kunnissa esille kuntastrategian tekemisen tavat ja toimet. Koska kunnat ovat erilaisia hahmotellun tulevaisuuskehityksen mukaan, ovat myös toimet kuntamarkkinoinnissa erilaisia. Pienemmässä kunnassa painottuivat uusien asukkaiden houkutteluun liittyvät toimet, mutta myös oman kunnan elinvoimaa tukevat toimet. Suuremmissa kunnassa strategiasta esille tuodaan paikallisuuden esiintymänä lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen muun muassa päiväkotirakennusten kaavoitusten kautta. Tulevaisuuteen sijoittuvan varhaiskasvatuksen suunnittelutyön esteenä koettiin kansalliset määräykset, mutta negatiivisuus valtakunnallisia muutoksia kohtaan näyttäytyi myös menneisyyden näkökulmasta tarkasteltuna pienemmässä kunnassa. Koska suuremmissa kunnassa suunniteltavaa esimerkiksi päiväkotirakennuksien

muodossa on jonkin verran, koettiin yhteistyön merkitys kunnan eri toimialojen välillä tärkeäksi. Suuremmassa kunnassa rakennusten oikea-aikainen resursointi loi painetta. Pienemmässä kunnassa painetta ei ole havaittavissa, sillä ennusteiden mukaan lapsimäärät vähenevät. Paikallisuuden häivähdyksiä on siis molemmassa kunnassa löydettävissä tulevaisuuden ja menneisyyden kontekstissa, painotusten ollessa kuitenkin erilaisia.

6.2 Yhteisöllisyys

Kasvun ja tuen kehyksessä yhteisöllisyyttä voitiin löytää pienemmän kunnan vastauksista, kun aiheena on erityisen tuen tarve lapselle. Paikallisuus näyttäytyi tavassa toimia kyseisessä tilanteessa. Tämä paikallisuuden ilmentymä toteutuu yhteisöllisyyden sekä yksinkertaistamisen keskinäisenä symbioosina, sillä nimenomaan yhteisöllisyys ja se, että kunnan asukkaat ja työntekijät tunnetaan hyvin, on kytköksissä erityisen tuen tarpeen prosessin yksinkertaistamiseen. Alla olevat sitaattit kuvaavat tätä hyvin. Vaadittu toimenpide hoidettiin, mutta rennolla otteella.

”Sitten näkisin toisena hyvänä onnistumisena kun, että kun lapsessa todetaan kehitysviive tai vamma. Sehän on hirveä shokki perheille. Isä itkee ja äiti itkee ja tulee tällaisia kysymyksiä, kun että missä mun laps käy koulua? Se käy täällä koulua. No että missä mun laps asuu. Se asuu täällä tuetusti. Näitä nuoria aikuisia, kun näkee täällä. He tuntee vieläkin, he moikkaa. He asuu täällä, heille on löydetty asunto, on käynyt erityisammattikoulua, käyvät toimintakeskuksessa töissä. Ne on yksi osa meidän yhteiskuntaa. Tai sitten hyvin vaikea lastensuojelutapaus, ajattelee että nää lapset ei tuu selviytymään tästä. Ja sitten näkee kuitenkin, kun tyttö valmistuu sairaanhoitajaksi ja perustaa perheen ja tulee tämmösiä. Miten sieltä todella syvältäkin pystyy ponnistaa vielä. Ja ainahan nää ei auta nää tukitoimet, mutta useimmiten ne kyllä.”

”Koska ennen oltiin niin että tukitoimet vaati jonkun diagnoosin. Nyt kun elokuun alussa tuli lakisääteisenä kolmiportainen tuki, niin sehän ei vaadi mitään diagnoosia tai mitään että sä pääset vaikka suoraan sinne korkeimmalle tuen tasolle ja saat niitä tarvittavia tukitoimia sinne omaan ryhmään. Että tietyllä tavalla musta ehkä tuntuu että meillä on kunnassa tehty tätä jo, ennen kuin on tullut velvollisuus tehdä tätä.”

”Pannaan homma käyntiin ja tehdään paperiasiat myöhemmin.”

”Niin niin just niin ettei odoteta sitä diagnoosia, siinä voi mennä puoli vuotta vaan nyt laitetaan tää homma käyntiin. Me ollaan aika pioneereja.”

Resurssikehykseen liitetty puhe varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen aikatauluista tuotti yhteneväistä puhetta molemmista kunnista, sillä valtion määrittämät linjaukset varhaiskasvatuspaikan järjestämisen aikatauluista koettiin tiukoiksi. Tiukka aikataulu varhaiskasvatuspaikan järjestämisessä muodosti eriäviä paikallisia mielipiteitä kuntien välillä. Pienemmässä kunnassa yhteisöllisyys näyttäytyi joustavana asenteena varhaiskasvatuspaikkojen järjestämistä kohtaa ja nousi esille hyvänä asiakaspalveluna:

”Jos ihminen jättää hakemuksen, vaikka se ei tarvitsisi nopeasti niin hyvin nopeasti täällä pääsee.”

”Varhaiskasvatuslaki on hyvinkin armoton. Oon mä joskus perjantai-iltana järjestänyt maanantaiaamuksi hoitopaikan. Siinä joutu käyttää puhelinta.”

Suuremmassa kunnassa tiukka aikataulu näyttäytyi äärimmilleen venyvän resursoinnin puheesta sekä osaltaan myös riittämättömyyden tunteesta. Toimintaa on vaikea sopeuttaa pikaista päätöstä vaativaan tilanteeseen, kun palvelutuotanto toimii jo ennestään tiukoilla resursseilla:

”Täytyy sanoa, että aika tiukasti toimitaan, että pystytään niin kuin lakiin vastaamaan, että tarjotaan se paikka silloin kuin vanhemmat sitä tarvitsee, että hakemushan pitää olla neljä kk aikaisemmin tai jos äkillisesti saa sen koulupaikan tai työpaikan niin sitten kunnalla on se kaksi viikkoa aikaa järjestää. Aikaisemmin meillä oli niin että syksyllä oli vapaita paikkoja, jotka täyttyi sitten viimeistään tammikuussa, mutta kyllä meillä nyt on enää vapaana vaan hajapaikkoja jo tässä vaiheessa, että.”

Vaikka suuremmassa kunnassa varhaiskasvatuspaikkojen suunnittelu ja resursointi on vaativaa, pyritään varhaiskasvatus rakentamaan niin, että perheille saataisiin luotua paras ratkaisu:

”--aina parhaita puheluita kun vanhempi sanoo, että ihan itkettää kun sai täältä paikan.”

Resurssikehykseen liitettyä puhetta hahmoteltiin vielä ukrainalaisten maahantulijoiden äkillisen varhaiskasvatustarpeen avulla. Pienemmässä kunnassa varhaiskasvatusta toteutettiin erilaisella tavalla ja aineistosta käy myös ilmi ylpeys joustavaa toteutusta vaatinutta toimea kohtaan. Yhteisöllisyys näyttäytyi paikallisena toimintatapana:

”Ja nyt tällä hetkellä kokisin sen, että tulee vaikka ukrainalaisia, niin täällä pystytään tosi nopeasti sopeutumaan. Viime keväänä oli se tilanne, aistittiin että he kun tulee sellaisista oloista, niin ajateltiin että päiväkodissa on liian hektistä, niin yks hoitaja sanoi, että hän perustaa kotiin tilapäisesti oman ryhmän. Niin tämä hoitaja perusti kotiin perhepäivähoitoryhmän, mihin sitten

meni hetkeksi nää kaikki ukrainalaiset ja tää oli huhtikuuta, ja juhannuksen jälkeen he siirtyi päiväkotiin. Mun mielestä meillä on aina tehty yksilöllisiä, versus kaupunkiin; ei varmasti onnistuisi.”

Suuremmalle kunnalle ukrainalaisten maahantulijoiden Suomeen ja kuntaan saapuminen näyttäytyi odottamattomana tilanteena:

”Tää ukrainalaisten tulo oli sitten taas semmonen aikamoinen, öö, ennakoimaton tilanne. Mutta että varhaiskasvatuksessa se ei vielä näy niin kuin paikkojen suhteen.”

Molemmissa kunnissa yhteisöllisyys näyttäytyi resurssikehyksen sisällä lapsiperheille ja varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjille sopivan kokoisena kaupunkina palveluiden, tässä tapauksessa päiväkotien, ollessa verrattain lähellä saatavissa. Suuremmassa kunnassa vertailu tehtiin vielä suurempaan kuntaan, pienemmässä kunnassa puhuttiin turvallisesta asumisesta. Sopivan kokoisena kuntana markkinointi linkittyi yhteisöllisyyteen siten, että kunnan pieni koko on markkinointivalta kunnalle. Lapsiperhe saattaa haluta asua niin, että palvelut ovat helposti saatavilla ja kunnassa asuminen on turvallista. Leponiemi (2019, 106) toteaa omassa tutkimuksessaan, että pienemmässä kunnassa ihmiset tuntevat toisiaan, joka edesauttaa palvelun järjestämistä toivotulla tavalla. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta ajateltuna yhteisöllisyys kytkeytyy sijainnin läheisyyteen siten, että myös varhaiskasvatuspalvelut tuotetaan lähellä asukasta inhimillisellä tavalla.

Alla on ensin suuremman kunnan sitaatti:

”Että varsinkin ne, jotka tulee Etelä-Suomesta, mieltää tän pieneksi kaupungiksi. että meillä on niin kuin semmonen 10–15 minuutin kaupunki. Että ne kaikki palvelut olis tuon ajan sisällä saavutettavissa kaikki ne palvelut, mitä perhe tarvitsee”

Pienempi vastauskunta markkinoi kuntaa turvallisena, mutta myös sopivan kokoisena asuinkuntana:

”Täällä voi lapset liikkua turvallisesti koulumatkat. Niin kuin sanoin, asuminen ja palvelut on keskittyneet läheisyyteen. Sivukylillä aktiviteetit eläkeläisten juttuja.”

Pienemmässä kunnassa paikallisuutta yhteisöllisyyden kautta välitti myös asuinpaikkakunnalla työskentelyyn liittyvä puhe resurssikehyksessä. Pääasiallisesti se, että paikkakunta on pieni, koettiin hyväksi asiaksi. Leponiemen (2019, 107) mukaan pienessä kunnassa asukkaat yleensä ovat toisilleen tuttuja. Tällä on vaikutusta kuntayhteisön asennoitumiseen ja ilmapiiriin. Tutuus on siis

hyvä asia, mutta sillä oli työelämän kannalta kuitenkin myös negatiivinen ilmentymä, sillä leimaantumista hiukan vieroksuttiin. Myös rekrytointeihin kunnan asukkaiden keskinäinen tuttuus loi turvallisuuden tunnetta, mutta toisaalta taas leimaantumisen painetta:

”--kun teet töitä täällä. Ja oot perus kuntalainen, niin oman vapaa-ajan viettäminen on välillä vähän vaikeeta. Kyllä sut kaupassa tunnetaan. Sama opettajilla, leima otassa on. Käyvät töissä muualla, voivat täällä olla hyvillä mielin. Tää on semmonen pieni yhteisö, kyllä me täällä toinen toisemme tunnetaan.”

”Melkein sanoisin, että tää meidän kunnan pienuus on meidän etu että me ei palkata vääränlainen henkilö töihin. Että kyllä me tunnetaan toinen toisemme ja tietään että... Mun pitkän uran aikana yks työntekijä on lähtenyt kesken päivän pois. 25 vuotta sitten meni hermot ja tönäisi lasta. Ei loukkaantunut. Pidettiin palaveri vanhempien kanssa ja vanhemmat sanoi, että he ei vie asiaa eteenpäin, jos tää hoitaja ei koskaan enää hoida lapsia täällä.”

Sitaattien perusteella voisi kuitenkin todeta, että kunnan keskinäinen yhteisöllisyys koettiin myös työelämässä voimavaraksi:

”Kyllä täällä sillai niinkun ketä on kunnan työntekijöitä niin täällä on hirveän helppo työskennellä. En osaa sen kummempaa sanoa.”

Yhteisöllisyyden paikallisuuden tulokset vedetään yhteen tämän alaluvun päätteeksi. Erityisesti pienemmässä kunnassa oli yhteisöllisyyttä havaittavissa varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisessa. Paikallisuutta oli löydettävissä yhteisöllisyyden lisäksi joustavuuden ja yksinkertaistamisen tavoista. Palvelua tuotettiin lain määrittämällä tavalla, mutta kunnan väkimäärän ollessa pieni oli toiminnan järjestäminen helpompaa. Esimerkiksi erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen tapauksessa prosessi eteni suorasukaisesti. Varhaiskasvatuspaikkojen järjestämisen aikataulu koettiin molemmissa kunnissa tiukaksi. Suuremmassa kunnassa varhaiskasvatuspaikka saatiin järjestettyä, mutta resursointi oli vaativaa. Perheelle eli varhaiskasvatuksen asiakkaalle haluttiin tuottaa palvelu heille sopivimmalla tavalla. Myös pienemmässä kunnassa joustavuutta löytyi varhaiskasvatuspaikkojen järjestämisen suhteen, kun perheelle saatiin varhaiskasvatuspaikka tarpeen tullen nopeasti. Varhaiskasvatuspaikkojen järjestämistä havainnoitiin vielä ukrainalaisten maahantulon esimerkin avulla: pienemmässä kunnassa varhaiskasvatusta saatiin tuotettua erityisen joustavalla tavalla hoitajan ottaessa lapset kotiinsa. Suuremmassa kunnassa tilanne oli odottamaton ja ennakoimaton. Kuntaa markkinoitiin molemmissa kunnissa lapsiperheelle sopivan kokoisena. Yhteisöllisyys näyttäytyi tässä niin, että varhaiskasvatus tuotetaan asukkaalle inhimillisellä tavalla

lähellä. Perheiden arvostaessa palveluiden läheisyyttä, oli pieni kunta omalta osaltaan markkinointitekijä. Pienemmässä kunnassa paikallisuutta edustavana tekijänä nousi esille työntekijänä toimiminen varhaiskasvatuksen parissa. Koska kuntalaiset usein tuntevat toisensa, oli kunnassa työskentely erilaista verrattuna suurempiin kuntiin. Asukkaat tuntevat toisensa ja työskentely kunnassa koettiin pääsääntöisesti mukavaksi. Leimaantumisen oli kuitenkin voimakkaampaa, kun pienessä yhteisössä ihmiset tuntevat toisensa. Yhteisöllisyyden paikallisuustekijät painoutuivat pienempään kuntaan, mutta myös suuremmassa kunnassa niitä oli nähtävissä.

6.3 Organisoitavuus

Kasvun ja tuen kehyksessä esille tuotiin paikallisia tapoja toteuttaa varhaiskasvatusta pedagogisesti. Varhaiskasvatuksen ydintoimintaa tuotetaan valtakunnallisesti määrättyllä tavalla. Aineiston perusteella voidaan kuitenkin hahmotella, että suuremmassa kunnassa varhaiskasvatuksen toiminnan, tässä tapauksessa pedagogisen toiminnan, tulee olla strukturoitua ja melko tarkasti määriteltyä, jotta palvelua saadaan tuotettua taloudellisesti, tasa-arvoisesti ja henkilöstöresursseiltaan riittävällä tavalla. Pienemmässä kunnassa varhaiskasvatustarpeen ollessa vähäisempää, tulee se toteutettua myös ilman mittavaa suunnittelua.

Suuremmassa kunnassa puhuttiin varhaiskasvatuksen pedagogisesta toteutuksesta systemaattisesti organisoituna kokonaisuutena. Aineiston mukaan suunnitelmia oli tehty digitaalisuuteen, vieraan kielen opetteluun, leikin tärkeyden esille tuomiseen sekä kulttuuriin tutustumiseen. Maahanmuutto asetti omat haasteensa varhaiskasvatustarpeen tuottamiseen:

”Maahanmuutto on sellainen asia, joka tietysti näkyy. Ja se koskettaa kaikkia. Kun päiväkoteihin tulee yhä enemmän maahanmuuttajataustaisia niin miten saadaan se integraatio ja inklusio toimimaan. Ettei käy niin, ettei kaikki oo maahanmuuttajia niissä ryhmissä. Se varmaan on sellainen, joka varmaan on osittain jo joillain alueilla, että niitä on enemmän kuin niitä kantaväestöä. Kielen kehitys ja kaikki on vähän huono, kun siellä ei oo niitä tukilapsia.”

Maahanmuuton kielellisiin haasteisiin on varauduttu suuremmassa kunnassa monin eri keinoin:

”Meillä on tää kieliystävötoiminta ja siellä nää kielipedagogit mitkä nää nyt on. Että niitä on myös palkattu... Kielimentoreita. Jotka on apuna näissä monikielisissä. Että meillä on niinkun se

kieltenoppiminen aika iso ja johonka on satsattu. Muutenkin kuin kielikylpyopetusta, että on kielisuihkua ja kielimentoreita niille, joilla on joku muu kieli kuin suomi.”

Pienemmässä vastauskunnassa kielen opetuksen haasteet maahanmuuttajien keskuudessa eivät herättäneet samanlaista huolta. Pienemmässä kunnassa puheen varhaiskasvatuksen pedagogisesta toiminnasta voidaan havaita olevan varhaiskasvatukselle kuuluvaa ydintoimintaa. Toimintaa suunnitellaan, mutta erikoisuutena nousivat esille yksittäiset tempaukset toteuttaa varhaiskasvatusta eri tavalla:

”-- on nykyaikaista pienryhmätoimintaa. On lapsen tarpeiden mukaan toimintaa.”

”Ei oo poikkeuksellista toimintaa mutta meillä on käytössä Suomen ladun metsämörri-toiminta. Ne on parhaimmillaan koko päiväkotikiukaan päivän, nukkuneet ulkona päiväunet. Voidaan toteuttaa varhaiskasvatusta jossain kohteessa. Ne laittoi videota niin ne lapset oikeasti nukkui siellä. Pieni tuhina kuului ja tuli paloi. Muistan kun mietin ettei missään muualla Suomessa voi olla tällaisia. Tällaisia yksittäisiä ratkaisuja.”

Henkilöstö kokonaisuudessaan nousi esille resurssikehyksen yhteydessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön aihepiiri on kattava molempien kuntien aineistossa, joskin paikallisuutta oli löydettävissä yhteneväisellä tavalla molemmista kunnista. Paikallisia tapoja on kuitenkin myös löydettävissä.

Molempien kuntien puhekehykset sisältävät yhteneväistä sanomaa siitä, että henkilöstöä puuttuu, niin sijaisina kuin myös pidempiaikaisina työntekijöinä. Laajin ongelma oli varhaiskasvatuksen opettajien puute. Myös sijaisten puute oli molemmilla vastaajakunnilla lähes samanlainen ongelma. Tästä voitaneen päätellä, että koulutetun henkilöstön riittävyys on valtakunnallinen haaste.

Alla ovat sitaattit suuremmasta ja pienemmästä vastauskunnasta:

”Meillä on ollut koko ajan sillee että meiltä ei oo vähennetty ja on saatu pitää ne että on ollut kaks opettajaa. Mutta nyt on jouduttu pakon sanelemana luopumaan siitä, kun ei oo.”

”Meillä on nyt paikka auki eikä minun mielestä ole yhtään pätevää hakijaa että ja kohta aukeaa toinen paikka, että kyllä itse oon vähän skeptinen tähän että tullaan saamaan kaikkiin paikkoihin päteviä opettajia että tämä ala ei vaan kiinnosta.”

Suuremmassa haastattelukunnassa muutama sitaatti nosti esille pilkahduksen paikallisuudesta, kun pätevän pedagogisen koulutuksen saaneiden opettajien puutteen vaikutusta selvennettiin sekä vaikutusta hahmoteltiin laajempien valtakunnallisten linjojen avulla:

”Että kyllä mullakin on ryhmiä, joissa on vaan yks opettaja ja tota ja sitten lastenhoitaja paikkaa niitä opettajan paikkoja. Ehkä se on haaste ja tulee olemaan jatkossakin. Että se on tosi iso ja se näkyy siellä ryhmässä. Että vaikka yleisesti sanotaan että joo kyllä ihan sama kuka siellä hoitaa kunhan on, niin ei se oo sama. Kyllä se näkyy siinä pedagogiikassa ja myös henkilöstön jaksamisessa, että jos siellä on koulutettua väkeä niin ei siellä niin paljon oo sitä väsymystä. Kun he tietää, että miten tää homma hoidetaan. Ja sillä ei oo väliä että onko se opettaja tai sosionomi että ihan yhtäläillä kumpiakin puuttuu. Että vaikka nyt niinkun hallituksessa on sitä että sosionomeja pitää lisätä mutta joo lisätäkää vaan mutta ei se auta kun ei niitäkään oo.”

”Lastenhoitajiahan on mutta pedagogisen opetuksen saaneita tai sosionomeja- ei ole. Että kaikki jotka hakee niin saavatkin paikan kyllä, nyt syksyn ja kevään hauissa oli. Ja se on valtakunnallisestikin iso haaste, että mihin tähän halutaan painottaa sitten. Että onko tämä vaan sitten hoitoa? Vai halutaanko satsata sitten. Ja se näkyy nimenomaan noissa erityislasteri asioissa, että kun ei sitte osata hoitaa niitä niin sitten ne ongelmat kasautuu.”

Suuremmassa vastauskunnassa paikallisuutta varhaiskasvatuksessa ilmensi se, että työntekijöiden keskuudessa oli kunnan sisäistä liikkuvuutta päiväkodista toiseen. He halusivat siis itse vaihtaa työpaikkaa:

”En halua kyllä, että talot kilpailevat keskenään. Että olis semmosta että johonkin tiettyyn paikkaan. Nyt tuntuu, että henkilökunnalla on niinkun että nyt kun voi valita että siirtyy talosta toiseen, kun tähän on aika lailla pysytty niinkun samoissa taloissa, niin nyt sitten niinkun tää näkyy vielä sillä tavalla että tuolta talosta siirtyy tuonne taloon ja nyt siellä ei sit olekaan ketään että. Mutta se on nyt työntekijän markkinat.”

Yhtenä ratkaisuna tähän ongelmaan saatetaan tarjota lyhyt- ja pitkäkestoista koulutusta. Paikallisuuden ilmentymänä suuremman kunnan vastauksissa esille nousi nimittäin osaavan ja pätevän henkilöstön tärkeys ja siihen yhdistettynä koulutuksen tarve. Työn ollessa ajoittain haastavaa haluttiin tarjota koulutuksia, jotta työstä suoriudutaan mahdollisimman hyvin. Hyvinvoiva henkilöstö nimettiin tärkeäksi varhaiskasvatuksessa:

”Henkilöstön hyvinvointi heijastuu sen lapsen kohteluun ja kohtaamiseen.”

”On koulutettu henkilökunta. Että ei niinkun, no tässä talossa mulla ei oo yhtään kouluttamatonta kuitenkaan. Toisessa on yks mut sekin nyt on viittä vaille valmis. Ne on kuitenkin semmoset valtiit että on turvallista tuoda tänne.”

Kunta asuin- ja työpaikkana -kehys koosti viranhaltijoiden puhetta perheiden merkityksestä varhaiskasvatuspalvelun tuottamisessa. Suuremmissa kunnassa paikallisuutta ilmensivät vanhempien kielivalinnat lapsen varhaiskasvatuspaikassa, mutta myös sosiaalisten verkostojen merkitys oli nähtävissä. Toisaalta myös yhteiskunnallisesti viime aikoina vakiintuneet tavat toimia vaikuttivat vanhemmilla siihen, miten he haluavat varhaiskasvatuksen lapselleen järjestettävän. Alla on esimerkkejä näistä paikallisuuden ilmentymistä:

”On hyvin vaihtelevaa vuosittain. Mutta ei voida laittaa niin, että sitä pitäis lisätä koska ne vaihtelee niin suuresti. Viime vuonna jäi paikkoja vapaaksi. Se on varmaan niinkun ehkä semmonen, yhteisö. Millä kaveripiirissä aika lailla. On fb mamma ryhmää, okei oon kuullut siitä niin mekin halutaan.”

”Että ei pidetä vapaapäiviä ja no saako pitää vapaapäivän ja ja sitten varmaan semmonen yhteiskunnan paine, että jos joku vaikka haluaisi jäädä kotiin, kun tulee toinen lapsi niin sitten ne kaveripaineet on, että miksi sä nyt sen kotiin ottaisit kun senhän on paljon parempi olla päiväkodissa. Tai että vie nyt se sinne niin sä saat olla. Mä luulen, että se on myös sellainen sosiaalinen paine, että pitää viedä vaikka ehkä haluaisikin olla vielä kotona sitten. Mutta kyllähän nyt huomaa, että aika harva jää enää kotiin, kun syntyy toinen lapsi.”

Palvelut kuitenkin haluttiin järjestää perheille heille sopivimmalla tavalla:

”Kyllä perheet otetaan huomioon. Ja sanoisin myöskin sen, että jos työskentelet täällä, että pystytään aika tavalla ottamaan huomioon sitä perhettä ja joustamaan perheen tarvetta siinä työajoissa ja sovittelussa,”

Pienemmässä kunnassa vanhemman ammatti määrittä omalta osaltaan sitä, miten varhaiskasvatuspalvelua tuotetaan. Tämä lisäsi ennustamattomuutta varhaiskasvatuksen resursoinnissa:

”Sitten on semmonen ryhmä kuin yrittäjät, joilla ei työvuoroja ole. Kaupunkilaisille on yllätys, että meillä maaseudulla vuorohoidon kysyntään vaikuttaa ulkona oleva sää. Meillä on turveyrittäjät, meillä on maanviljelijät. Meillä on tien kunnossa pidossa isiä töissä.”

Myös pienemmässä kunnassa tahtotila oli järjestää varhaiskasvatus parhaiten perheitä palvelevalla tavalla:

”--musta tuntuu, että meillä on ukrainalaisten keskuudessa meillä on leima, että tänne kannattaa tulla että täällä on niin hyvin järjestetty heille.”

Yksittäisenä paikallisuuden ilmentymänä nousi esille vanhempien käsitys varhaiskasvatuksesta. Sitaatista voidaan päätellä, että joissain tilanteissa varhaiskasvatus koettiin vanhempien näkökulmasta hoitona, ei pedagogisena kokonaisuutena:

”Monet pitää päiväkotia että; okei sillä on hyvä maine ja siellä on monenlaista juttua. Mutta ne ei ymmärrä sitä, että sinne ei voi tulla vaan oleilemaan kahdeksi tunniksi.”

Viimeisenä paikallisuuden löydöksenä organisoitavuuden kategoriassa on yksityisten toimijoiden vaikutus kunnan varhaiskasvatuspalveluiden tuotantoon. Puhekehystenä oli resurssikehitys. Paikallisuus näyttäytyi eroavin tavoin vastauksunnissa, sillä suuremmassa kunnassa yhtenä aiheena olivat yksityiset palveluntarjoajat suhteessa kunnallisiin toimijoihin. Puhekehyksessä aihetta tuotiin esille niin varhaiskasvatuksen palvelutarjontaa monipuolistavana ja täydentävänä lisänä, mutta myös tarpeena tarkkailla, ettei yksityisten päiväkotien määrä kasva liian suureksi suhteessa kunnallisiin varhaiskasvatuspalveluihin:

”No kyllä meillä on mun mielestä aika tiheä verkosto, että vaikka joutuu menee toiseen päiväkotiin tai perhepäivähoitoon, niin matkat on aika lyhkäsiä, että tota ei silleen oo ja pystyy aikalailla valitsemaankin sitä, että meillä on näitä ostopäiväkoteja ja sitten näitä kunnallisia... ja sitten on kuitenkin steineriä ja on kristillistä ja tota. Että sillä lailla on mahdollisuuksia, että mitkä on ne omat tarpeet, niin jonkun verran pystyy vaikuttamaan.”

”Meillä on tietty katto noille palvelusetelipäiväkodeille, että ne ei niinkun nouse liikaa. Ettei tuu niin paljon sitä eriarvoisuutta. Että kunta satsaa siihen omaan toimintaan. Mun mielestä näyttää ihan ok:lta.”

Lopuksi linjataan yhteenvetona organisoitavuuden alaluvussa esiteltyt paikallisuuden ilmiöt. Varhaiskasvatusta tuotetaan molemmissa kunnissa suunnitelmallisesti, mutta suuremmassa kunnassa paikallista tapaa toimia ilmensi suunnitelmallisuus varhaiskasvatuksen toteuttamisen apuna. Suunnitelmat ovat tarpeen, sillä esimerkkinä voidaan pitää aineistosta esille tullutta maahanmuuttajien kielen opetuksen haastetta, johon kunta oli suunnitellut erilaisia toimenpiteitä. Pienemmässä kunnassa varhaiskasvatuspalvelu tuotettiin, mutta systemaattista suunnitelmallisuutta

ei tarvittu. Henkilöstön puute muodosti yhteneväisen puheen molemmissa kunnissa. Suuremman kunnan sisällä oli henkilöstön liikkuvuutta niin, että työntekijät siirtyivät päiväkodista toiseen. Tähän tartuttiin muun muassa koulutustarjonnan keinoin. Henkilöstön hyvinvointi koettiin tärkeäksi voimavaraksi. Vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen loi kattavan paikallisuusilmiön tutkimuksessa. Suuremmissa kunnissa sosiaalisten verkostojen vaikutus heijastui perheen varhaiskasvatuspaikan valintaan, samoin myös yhteiskunnallisesti yleistyneet tavat toimia. Pienemmässä kunnassa taas ammatilla oli vaikutusta varhaiskasvatuspalvelun järjestämiseen ja se myös vaikeutti varhaiskasvatuksen suunnittelua. Molemmissa kunnissa varhaiskasvatuspalvelut haluttiin kuitenkin toteuttaa mahdollisimman tarkasti perheiden toiveiden mukaan. Yksityiset toimijat olivat ainoastaan suuremmissa kunnissa esille tullut paikallisuuden ilmiö. Yksityinen varhaiskasvatuksen palvelutuotanto koettiin täydentävänä lisänä kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Aineistosta saatiin esille, että tärkeää on kuitenkin huolehtia, että yksityinen varhaiskasvatustoiminta ei ole liian suuressa tarjontamäärässä suhteessa kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Voidaan todeta, että paikallisuus värittää varhaiskasvatuksen tuotantoa laajasti.

7 YHTEENVETO

Luvussa seitsemän linjataan yhteenvetona tutkimustulokset. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin paikallisuutta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen näkökulmasta. Kuvio 4. esittelee tutkimusprosessin ja tutkimustulokset yksinkertaistettuna.

Kuvio 4. Tutkimusprosessin kuvaus

Tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

Millaisia varhaiskasvatuksen puhekehyksiä on paikannettavissa viranhaltijoiden haastattelupuheesta?

Miten paikallisuus kietoutuu osaksi näitä puhekehyksiä?

Tutkimuksen osallistujajoukkona olivat varhaiskasvatuksen viranhaltijat, joiden puheista muodostettiin ensin puhekehykset. Kehykset jäsentelivät tutkimukselle keskeiset varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvät aihepiirit. Puhekehyksiä olivat kasvun ja tuen kehys, resurssikehys sekä kunta asuin- ja työpaikkana -kehys. Niiden avulla tulkittiin paikallisuutta varhaiskasvatuksessa. Paikallisuus on paikallisia tapoja tuottaa varhaiskasvatusta, mutta myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuspalvelun toteuttamiseen kunnassa. Puhekehykset tuottivat paikallisuuteen liittyvää aineistoa tulevaisuuden ja menneisyyden, yhteisöllisyyden sekä organisoitavuuden teemoissa.

Kasvun ja tuen kehys sisälsi viranhaltijoiden puhetta pedagogisista toteutuksista, lapsen kasvuun liittyvistä tekijöistä varhaiskasvatuksessa sekä sidosryhmätyöskentelystä aiheen parissa. Kansalliset linjaukset vaikuttavat varhaiskasvatuspalvelun suunnitteluun, joten myös se aihepiiri sisältyi tähän

kehykseen. Alaluokkina tässä kehyksessä olivat moniammatillinen yhteistyö, varhaiskasvatus pedagogisena toimintana ja varhaiskasvatustoiminnan valtakunnalliset linjaukset.

Resurssikehys kategorisoi puhetta varhaiskasvatuksen järjestämisen resursseista. Resurssikehys sisälsi varhaiskasvatuspaikkojen resursoinnin, fyysisten tilojen, varhaiskasvatuspalveluiden eri tuottamistapojen sekä henkilöstön alaluokat. Kehyksessä puhetta linjasivat teemat, joissa selvennettiin, miten varhaiskasvatusta tuotetaan kunnassa, minkälainen prosessi kiinteistöjen suunnittelu on, miten varhaiskasvatuspaikkoja järjestetään ja kuinka henkilöstö mitoitetaan tehokkaasti, mutta riittävästi. Lisäksi tuotiin esille, mitkä tekijät vaikuttavat resurssikysymyksiin.

Kunta asuin- ja työpaikkana -kehyksessä viranhaltijoiden puhe keskittyi kunnan toimimiseen asuinpaikkana tai työpaikkana. Tässä kehyksessä painottui puhe siitä, minkälaisia toimia kunnassa tehdään asukkaiden hyväksi, mutta myös uusien asukkaiden hankkimiseksi. Lisäksi kehys sisälsi puhetta vanhempien vaikutuksesta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Alaluokkia tässä kehyksessä olivat varhaiskasvatus työnantajana, kuntastrategioiden vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen sekä vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen.

Paikallisuustekijöitä varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisestä varhaiskasvatuksen viranhaltijoiden puheissa löydettiin kehysanalyysin avulla. Tutkimuksessa kategorisoitiin kolme suurinta paikallisuuden ilmentymää: tulevaisuus ja menneisyys, yhteisöllisyys sekä organisoitavuus. Tulevaisuus ja menneisyys ovat yhteydessä toisiinsa luoden yhdessä eheän paikallisuuden ilmiön. Viranhaltijat puhuivat varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisesta menneisyys- tai tulevaisuuslähtöisesti. Pienemmässä kunnassa painottui menneisyyteen liittyvä puhe, kun taas suuremmassa kunnassa toiminnasta puhuttiin tulevaisuuslähtöisesti. Molemmissa kunnissa kansalliset muutokset aiheuttivat kielteisiä tunteita, oli muutos tapahtunut menneisyydessä tai tapahtumassa tulevaisuudessa.

Molemmat kunnat tähtäävät lapsiperheiden kasvuun kunnan asukkaina. Kunnat olivat luoneet erilaisia strategisia suunnitelmia ja ratkaisuja, joiden avulla uusia kuntalaisia houkuteltiin muuttamaan kuntaan. Kunnan linjaamat strategiset toimet ovat siis löydettävissä yhtäläisesti tulevaisuusorientoituneena puheena kuntien välillä.

Vaikka toive uusista asukkaista oli molemmissa kunnissa yhtäläinen, oli tulevaisuuteen painottuvan toiminnan suunnittelun suhteen nähtävissä paikallisia eroavaisuuksia. Suuremmassa kunnassa palvelutuotantoa oli suunniteltava monien eri toimialojen ja yhteistyökumppaneiden kesken. Koska

varhaiskasvatuspalvelutarpeeseen on pystyttävä vastaamaan, on toimintaa suunniteltava resurssitehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Muuttuva ja kasvava kaupunki ja siten myös varhaiskasvatuspalveluiden resurssien riittävyys huolestuttivat suuremman kunnan viranhaltijoita. Tulevaisuuspuhetta oli luonnollisesti löydettävissä suuremman kunnan puheesta, sillä se määrittää kunnan varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä paljon. Vastaavasti pienemmässä kunnassa varhaiskasvatustarpeen ollessa vakaampaa, ei huolta resurssien riittävydestä koettu yhtä vahvasti kuin suuremmassa kaupungissa.

Yhteisöllisyys oli paikallisesti löydettävissä erityisesti pienemmässä kunnassa. Kunnan asukasmäärän ollessa pieni tuntevat asukkaat toisensa todennäköisemmin verrattuna suurempaan kuntaan. Varhaiskasvatuksessa tämä vaikutti kunnassa työskentelyyn, mutta myös siihen, että varhaiskasvatuspalvelua oli mahdollista järjestää joustavasti. Uuden tilanteen edessä toimenpiteitä pystyttiin toteuttamaan nopealla aikataululla ja asukkaita lähes yksilöllisesti palvellen. Tästä esimerkkinä olivat ukrainalaisten saapuminen kuntaan. Pienemmässä kunnassa työntekijä itse ehdotti, että voisi hoitaa ukrainalaisia lapsia kotonaan, jossa on rauhallisempaa. Sopivan kokoinen kunta asumiseen -argumenttia käytettiin molemmissa kunnissa kuntamarkkinoinnillisessa yhteydessä. Suuremmassa kunnassa asukkaiden kokemuksia verrattiin vielä suuremmassa kaupungissa asumiseen. Pienemmässä kunnassa vedottiin turvallisuuteen. Varhaiskasvatuksessa kohteena ovat lapsiperheet, joille turvallisuus ja palveluiden hyvä ja läheinen saatavuus ovat tärkeitä kriteerejä. Siksi kunnan pienuus ja sitä kautta yhteisöllisyys ovat hyviä myyntiargumentteja, ei niinkään kielteinen asia.

Yhteisöllisyys nähtiin pääasiassa hyvänä ja varhaiskasvatuspalvelun järjestämistä helpottavana toimena, mutta yksittäisessä tapauksessa aineistosta nousi esille myös yhteisöllisyyden negatiivinen ilmiö. Kunnan asukkaiden tuntiessa toisensa voi työskentely kunnassa olla haastavampaa verrattuna suurempaan kuntaan, jossa työntekijä voi työskennellä anonyymimmin.

Viimeinen paikallinen ilmiö on organisoitavuus. Kategoriassa painottuivat konkreettiset varhaiskasvatuksen toiminnan järjestämisen kysymykset. Paikallisia tapoja toteuttaa varhaiskasvatusta löydettiin molemmissa kunnissa. Suuremmassa kunnassa suunnitelmallisuus korostui jälleen. Varhaiskasvatusta tuli toteuttaa pedagogisesti hyvin organisoituna ja suunniteltuna kokonaisuutena, jotta palvelu saataisiin tuotettua tasa-arvoisesti ja taloudellisesti. Suuremmassa kunnassa esimerkiksi eri kielisiä lapsia varten varhaiskasvatusta oli suunniteltu tarkasti.

Pienemmässä kunnassa suunnitelmia tehdään toiminnan suhteen, mutta ne eivät ole yhtä tärkeitä,

kuin suuremmassa kunnassa. Varhaiskasvatusta toteutettiin yhtenä kunnan ydintoimintana, mutta varhaiskasvatus pedagogisesti saatiin toteutettua ilman tarkkaa suunnitelmallisuutta.

Henkilöstö varhaiskasvatuksen toteuttajana koettiin molemmissa kunnissa tärkeäksi voimavaraksi. Henkilöstöresurssin riittävyys aiheutti huolta kummassakin kunnassa. Suuremmassa kunnassa henkilöstö liikehti kunnan sisäisesti, hakien työpaikkaa kunnan toisen alueen päiväkodista. Jotta varhaiskasvatuspalvelu saataisiin tuotettua kunnassa tasa-arvoisesti, koettiin henkilöstön hyvinvointi erityisen tärkeäksi. Esimerkiksi tarjotuilla koulutusmahdollisuuksilla haluttiin taata henkilöstön hyvinvointi.

Vanhempien vaikutus varhaiskasvatuspalvelun tuottamiseen toi molemmissa kunnassa esille paikallista eriäväisyyttä. Suuremmassa kunnassa perheiden kielivalinnat, sosiaaliset normit ja verkostot loivat varhaiskasvatuspalvelun järjestämiseen epävarmuutta, joka siten vaikutti varhaiskasvatuspaikkojen resursointiin. Vanhempien päätökseen lapsensa varhaiskasvatuspaikasta saattoi tutkimustuloksen mukaan vaikuttaa esimerkiksi ystäväverkostot, joiden avulla erilaiset varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehdot saattoivat nousta aikaisempaa suosittumaksi.

Pienemmässä kunnassa vanhempien ammatilla oli merkitystä palvelun tuottamiseen.

Maaseutumaisessa kunnassa vanhemman työ saattaa olla säiden vaikutusten alaista, joka loi ennakoimattomuutta varhaiskasvatuspalvelun järjestämiselle. Molemmissa kunnissa yhteneväinen linja oli järjestää varhaiskasvatuspalvelut perheille sopivimmalla tavalla ja tehdä myös toimia, joita ei olisi pakollista toteuttaa, jotta asukkaat ja varhaiskasvatuksen asiakkaat ovat tyytyväisiä palvelun tasoon.

Suuremmassa kunnassa varhaiskasvatuspalvelun käytännön tason tuottamiseen vaikuttivat myös yksityiset palvelutoimijat. Heidät koettiin tutkimuksen mukaan täydentävänä toimijana. Yksityisten toimijoiden määrää ei haluta kasvattaa liian suureksi suhteessa kunnallisiin toimijoihin. Tämä voidaan nähdä myös toimenpiteenä, jossa kunta haluaa pitää varhaiskasvatuksen palvelutuotannon tason yhtäläisellä tasolla, jotta toiminta olisi tasalaatuista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimustuloksesta esille nousseet johtopäätökset. Tiivistetysti voidaan todeta, että paikalliset tavat toimia varhaiskasvatuksen järjestämisessä tuottivat tutkimustuloksen, jossa kaikissa kolmessa paikallisuuden kategoriassa suuremmassa kunnassa esillä oli ennakoitavuuden ja suunnitelmallisuuden välttämätön tarve, pienemmässä taas stabiilius ja joustavuus. Kuntien toimiessa eri lähtökohdista, on varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelu, mutta myös toteutus erilaista. Tutkimustuloksen mukaan paikallista vaihtelevuutta palvelutuotannossa on siis löydettävissä. Universalistinen palvelutuotantomalli jättää sijaa paikalliselle tavalle tuottaa ja järjestää varhaiskasvatusta kunnassa.

Tutkimuskysymyksiin saatiin kattavat vastaukset, joten tutkimuksen voi katsoa onnistuneen. Paikallisuus kytkeytyi kehyksiin jo aikaisemmin tutkitulla tavalla. Alasuutari ym. (2022) määrittää Sylvan ym. (2007) teorian pohjalta, että valinnat varhaiskasvatukselle ja lastenhoidolle tehdään kansallisesti ja paikallisesti määrittävien tekijöiden, mutta myös perheen omien valintapäätökseen vaikuttavien tekijöiden kautta (Alasuutari ym. 2022, 8.; Sylva ym. 2007,134.). Tämän pro gradu - tutkielman tutkimustulos luonnosteli kaikki kolme määrittävää tekijää. Valtion raamit sekä perheen omat raamit ohjaavat varhaiskasvatuksen tuotantoa, ja myös paikallinen tapa toimia määrittää varhaiskasvatuspalveluiden tuottamista.

Tulevaisuutta käsiteltiin laajasti tutkimustuloksissa. Kuntien strateginen tavoite on saada lisää kuntalaisia, mutta myös vastata varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen riittävällä tavalla. Valtion linjaukset vaikeuttivat tutkimustuloksen mukaan varhaiskasvatuksen suunnittelua kunnassa. Tutkimustuloksista on pääteltävissä, että vaikka molemmissa kunnissa tavoitteena on kasvu, aiheuttaa se suuremmassa kunnassa enemmän haastetta ja huolta toiminnan järjestämisen suhteen. Kasvu koettiin kuitenkin positiivisena haasteena. Tasapainoilu kasvusuunnitelmien ja nykyisen palvelutason säilyttämisen kanssa loi painetta suuremmassa kunnassa. Koska pienemmässä kunnassa lasten lukumäärän on ennustettu vähentyvän, on heillä painopiste kunnan elinvoiman ylläpitämisessä sekä asukashankinnassa, tulevaisuudessa mahdollisesti yhä enenevissä määrin.

Syynä paineen tunteeseen varhaiskasvatuspalvelun tuotannossa on mahdollista pitää myös kunnan varhaiskasvatuspalveluverkoston laajuutta. Tätä näkökulmaa ei tuotu tutkimustuloksissa esille, joten kyseessä on tutkijan omaa pohdintaa. Väkimäärän kasvun lisäksi suuri kunta haastaa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä varhaiskasvatuspaikkojen ja päiväkotien muunneltavuuden tarpeella. Kun varhaiskasvatuspaikkoja on paljon, on mahdollista ajatella, että tarve on

muuttuvampaa kuin kunnassa, jossa esimerkiksi päiväkotia on vain yksi. Myös tämä tekee toiminnasta vakaampaa, kun varhaiskasvatuspaikkoja ei tarvitse jatkuvasti muuntaa kysynnän mukaan. Voidaan kuitenkin ajatella, että myös pienemmässä kunnassa varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu ja resursointi voi olla hankalaa, jos palveluverkosto on esimerkiksi maantieteellisesti laaja.

Tutkimustulosten ja aiemmin esitetyn teorian pohjalta avataan auki tutkijan omaa pohdintaa varhaiskasvatuksen tulevaisuusnäkymistä. Kansallisesti tavoitteena on tuottaa varhaiskasvatusta niin, että palvelu olisi mahdollisimman tasa-arvoista ympäri Suomen. Uhkakuvina tulevaisuudessa on eriarvoistuminen.

Sallisen, Majosen ja Seppälän (2019, 22–23) mukaan kaupungistuminen on vahvistunut 2000-luvulla aiheuttaen kunnille erilaisen tehtäväkentän. Vastaavanlainen tulos saatiin myös tämän tutkimuksen tuloksena. Kunnan koko määrittä toiminnan erilaiseksi. Molemmat kunnat toteuttavat sille kuuluvat lakisääteiset perustehtävät, mutta palvelun laajuus vaikuttaa vahvasti toiminnan tuottamiseen.

Mikäli kaupungistumisen trendi jatkuu, maantieteellisesti tarkasteltuna osassa kunnista asukasmäärä vähenee, jolloin myös varhaiskasvatuksen tarve vähenee. Painopiste kunnissa mahdollisesti siirtyy lapsiperheiden asiakaspalvelusta lapsiperheiden houkutteluun, jotta varhaiskasvatukselle saadaan asiakaskuntaa ja kuntaan asukkaita. Kasvukeskuksissa varhaiskasvatuspalvelun järjestämisen toiminnassa korostuu varhaiskasvatuksen oikea-aikainen ja tehokas resursointi ja toteutus.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön rekrytointi on haastavaa ympäri Suomen, mutta tutkimustulos antoi viitettä eriarvoistumiskehityksen jatkumosta myös varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmasta tarkasteltuna. Pro gradu -tutkielmassa esitetty teoreettinen taustoitus, mutta myös tutkimustulokset tuovat ilmi suuremmissa kunnissa varhaiskasvatuksen sisäistä alueellista eriytymistä. Tämä vaikuttaa tutkimustuloksen mukaan myös siihen, että työntekijät liikehtivät kunnan sisällä. Ilmiö haastaa varhaiskasvatuspalvelun tasa-arvoista toteutusta. Henkilöstön riittävyuden ollessa jo nyt ongelma, voi tulevaisuudessa segregaatiokehityksen jatkuessa olla entistä vaikeampaa rekrytoida varhaiskasvatuksen koulutettua henkilöstöä haastaville asuinalueille. Yksityiset varhaiskasvatuspalveluntuottajat ovat painottuneet suurempiin kuntiin, joka myös lisää mahdollista polarisaatiokehitystä.

Puhekehyksiä käytetään tässä tutkimuksessa analysointivälineenä, mutta ne muodostavat myös tutkimustulosta. Puhekehykset kategorisoivat haastateltujen viranhaltijoiden puheen, joka on osa tutkimuksen päämäärää. Ne myös itsessään ilmentävät paikallisuutta. Paikallisuutta olisi voinut tuoda esille suoraan kehyksistä esitellen yksittäisiä paikallisuusilmiöitä, ilman että niistä olisi muodostettu erillisiä löydöksiä. Ymmärrettävyyden kannalta paikallisuuksista oli luonnollisempaa muodostaa teemoja. Kehysten ja paikallisuuden ilmentymät näyttäytyvät kuitenkin yhtenäisenä kokonaisuutena, sillä ne täydentävät toisiaan. Tulevaisuuden ja menneisyyden sekä organisoitavuuden paikallisuusilmiöitä on löydettävissä kaikissa puhekehyksissä, yhteisöllisyyttä kahdessa. Näin voidaan ajatella, että puhekehykset jäsentävät viranhaltijoiden puhetta varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja paikallisuusilmiöt syventävät aiheen tarkastelua ja luovat kokonaisuudesta eheämmän.

Tutkimusaineistosta mahdollisesti saisi eri tutkimusmenetelmää käyttäen erilaisia tuloksia. Myös tutkija määrittää laadullista tutkimusta. Vaikka tutkimustulos on muodostettu ja analysoitu tarkasti, voidaan ajatella, että eri tutkija saisi luultavimmin eri vivahteisen tutkimustuloksen. Tutkimuksen ollessa laadullinen, on tulkinnallisia kysymyksiä paljon. Aineistosta olisi voitu muodostaa eri tavoin jäsenyneitä kehyksiä, samoin paikallisuuden löydöksiä. Tämä voidaan tulkita tutkimuksen rajoitteeksi, sillä tutkimustuloksen kylläntymispistettä ei määritelty.

On hyvä huomioida, että tutkimukseen kerätty aineisto määrittäi tutkimustuloksen. Toisenlainen aineisto tuottaisi erilaiset tutkimustulokset. Jatkotutkimuskohteena on mahdollista tutkia aihetta laajemmalla tutkimusotannalla. Kunnat voisivat olla asukasmäärältään suurempia, osa taas pienempiä. Aineiston ollessa laajempi olisi mielenkiintoista tietää, pysyisivätkö tutkimustulokset samana vai tulisiko niihin vaihtelevuutta. Lisäksi universalistisesti tuotetun varhaiskasvatuksen tulevaisuuskehitys olisi aihe, jota voisi tutkia tämän pro gradu -tutkielman taustoittavien tekijöiden pohjalta. Minkälaista tulevaisuuskehitystä varhaiskasvatuksessa on odotettavissa paikallisesti, mutta myös esimerkiksi alueellisesti, lainsäädännöllisesti ja sosioekonomisesti tarkasteltuna?

Tutkimustulosten painottuessa vahvasti tiukan resursoinnin ja yhteisöllisyyden käsitteiden ympärille, on luonnollista pohtia, voisivatko kunnat hyödyntää ja oppia toistensa tavoista toimia? Molemmissa kunnissa varhaiskasvatusta tuotetaan tutkimustulosten perusteella suunnitelmallisesti ja hyvin resursoidusti, kuitenkin varhaiskasvatuksen asiakasta kuunnellen ja heidän toiveitaan mahdollisimman hyvin toteuttaen. Molempien kuntien paikalliset tavat toimia ovat toimivia, mutta uusien toimintatapojen oppiminen voisi olla virkistävää ja antoisaa. Pienemmissä kunnissa visiointi ja strateginen suunnittelu voisivat terästä varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä, kun tarkat

toimenpidelinjaukset ovat selvillä. Suuremmassa kunnassa taas joustavuus ja yhteisöllisyys olisi varmasti tervetullut lisä toiminnan järjestämiseen esimerkiksi kunnan asukkaiden osallistamisen kautta. Varhaiskasvatusta voidaan kuitenkin toteuttaa monella erilaisella paikallisella tavalla, eikä paikallista tapaa tuottaa palvelua tule tarkastella vain kielteisessä merkityksessä. Erilaiset tavat toimia ovat rikkaus.

LÄHTEET

Alasuutari, Pentti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino. Neljäs painos.

Alasuutari, Maarit (2021) Lausunto käytettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tasa-arvosta. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e57d8e02-1729-464d-8610-6178679904f8/a8a6e150-e626-47a3-affe-38924b3f8119/KIRJE_20210128093639.PDF Viitattu 4.2.2024.

Alasuutari, Maarit & Lammi-Taskula, Johanna & Repo, Katja & Karila, Kirsti & Närvi, Johanna & Eerola, Petteri (2022) Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen ratkaisujen tarkastelun lähtökohtia. Teoksessa: Eerola, Petteri & Repo, Katja & Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut. Lasten ja perheiden politiikan näkökulmia. Helsinki: Gaudeamus.

Alila, Kirsi & Eskelinen, Mervi & Estola, Eila & Kahiluoto, Tarja & Kinos, Jarmo & Pekuri, Hanna-Mari & Polvinen, Minna & Laaksonen, Reetta & Lamberg, Kirsi (2014) Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Anttonen, Anneli (2003) Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa: Forsberg, Hannele & Nätkin Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Bærenholdt, Jørgen Ole & Aarsæther, Nils (2002) Coping Strategies, Social Capital and Space European Urban and Regional Studies. 9:2, 151–165.

Bernelius, Venla & Huilla, Heidi (2021) Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:7. Helsinki: Valtioneuvosto.

Cnaan, Ram & Milofsky, Carl & Hunter, Albert (2008) Creating a frame for understanding local organizations. Teoksessa: Cnaan, Ram & Milofsky, Carl (toim.) Handbook of community movements and local organizations. New York: Springer

Drasch, Katrin (2013) Educational Attainment and Family Related Employment Interruptions in Germany: Do Changing Institutional Settings Matter? *European Sociological Review*. 29:5, 981–995.

ePerusteet (2018) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291597>. Viitattu 11.3.2022.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Esping-Andersen, Gösta (2013) *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.

European Commission (2019) *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-102611557> Viitattu 4.2.2024.

Finlex (2018) Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 24.9.2022 & 11.11.2023 & 25.11.2023.

Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (1997) *Johdatus nykyaantieteeseen*. Teoksessa: Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.) *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino.

Hietämäki, Johanna & Kuusiholma, Julia & Räikkönen, Eija & Alasuutari, Maarit & Lammi-Taskula, Johanna & Repo, Katja & Karila, Kirsti & Hautala, Paula & Kuukka, Anu & Paananen, Maiju & Ruutiainen, Ville & Eerola, Petteri (2017) *Childcare- kyselytutkimuksen 2016 perustulokset*. Työpaperi 24/2017. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Hinkkula, Emma (2021) Päiväkotien henkilöstömitoituksesta ei saa poiketa enää edes sairaustapauksissa – moni kunta on vaikeuksissa, kun sijaisia ei ole. Yle. <https://yle.fi/a/3-12102322> Viitattu 15.4.2023.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo (2006) *Suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: WSOY. Toinen painos.

Järventausta, Eeva & Paananen, Maiju & Karila, Kirsti (2021) Millaiset normit kehystävät työelämää koskevia ratkaisuja pienten lasten vanhempien puheessa? *Työelämän tutkimus*. 19:2, 174–196.

Karila, Kirsti & Alasuutari, Maarit & Lammi-Taskula, Johanna & Repo, Katja & Eerola, Petteri (2022) Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut – toteutuuko tasa-arvo ja yhdenvertaisuus? Teoksessa: Eerola, Petteri & Repo, Katja & Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut. Lasten ja perheiden politiikan näkökulmia. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, Kirsti & Eerola, Petteri & Alasuutari, Maarit & Kuukka, Anu & Siippainen, Anna (2017) Varhaiskasvatuksen järjestämisen puhekehykset kunnissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82:4, 392–403.

Karila, Kirsti & Siippainen, Anna & Repo, Katja & Paananen, Maiju & Fjällström, Salla (2020) Paikallisuus, vanhemmat ja varhaiskasvatusmahdollisuudet: Tarinoita kunnan ja pienten lasten vanhempien kohtaamisista. *Focus Localis* 48:1, 24–39.

Karjalainen, Pauli Tapani (1997) Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa: Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.) Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino.

Karvonen, Erkki (2001) Kaupunkikuvan luomisen perusteita. Teoksessa: Kostiainen, Juha (toim.) Tarinoita ja tutkimuksia kaupunkimarkkinoinnista. Acta nro 141. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Karvonen, Sakari (2014) Lapsiperheet maalla ja kaupungissa. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) (2014) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Keck, Wolfgang & Klenner, Christina & Neukirch, Sabine & Saraceno, Chiara (2013) Caregiving and paid work in Germany. Teoksessa: Bihan, Blanche Le & Martin, Claude & Knijn, Trudie (toim.) *Work and Care under Pressure. Care arrangements across Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Kela (2021) Kotihoidon tuki. <https://www.kela.fi/kotihoidontuki> Viitattu 30.9.2022.

Kivitalo, Mari (2007) *Habitus muuttoliikkeessä*. Teoksessa: Alanen, Leena & Salminen, Veli-Matti & Siisiäinen, Martti (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Krapf, Sandra (2014) Who uses public childcare for 2-year-old children? Coherent family policies and usage patterns in Sweden, Finland and Western Germany. *International Journal of Social Welfare* 23:1, 25–40.

Kuusiholma-Linnamäki, Julia & Räikkönen, Eija & Alasuutari, Maarit & Lammi-Taskula, Johanna (2022) Onko lapsen taustalla tai asuinkunnalla väliä perheen hoitoratkaisuissa? Teoksessa: Eerola, Petteri & Repo, Katja & Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) *Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut. Lasten ja perheiden politiikan näkökulmia*. Helsinki: Gaudeamus.

Lahtinen, Jarkko (2022) *Kuntaliiton selvitys varhaiskasvatuksen henkilöstön riittävydestä*. Muistio. Kuntaliitto.

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Varhaiskasvatus_ty%C3%B6ntekij%C3%B6iden%20riitt%C3%A4vyys%20%28002%29.pdf Viitattu 15.4.2023.

Lahtinen, Jarkko & Svartsjö, Mikko (2020) *Kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli. Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä*. Helsinki: Kuntaliitto.

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kotihoidontuen-kuntalisat-2020.pdf> Viitattu 7.1.2024

Lehtonen, Mikko (2004) *Suomi rajamaana*. Teoksessa: Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli & Ruuska, Petri. *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Heikki (1990) *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.

Leponiemi, Ulriikka (2019) *Kollektiivinen kapasiteetti. Yhteisöllisyys pienen kunnan johtamisessa*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, johtamisen ja talouden tiedekunta. Tampere: Punamusta.

Lindberg-Repo, Kirsti (2020) *Brändi elvyttää kunnan*. Helsinki: Brand Audit Group.

Massey, Doreen (2003) Paikan käsiineellistäminen. Suomentanut Juha Koivisto. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Olli Löytty (toim.) Erilaisuus. Tampere: Vastapaino.

Mogharreban, Cathy & Green, Shannon (2016) Early Childhood Education for Sustainable Development in the USA. Teoksessa: Siraj-Blatchford, John & Park, Eunhye & Mogharreban, Cathy. International Research on Education for Sustainable Development in Early Childhood. International Perspectives on Early Childhood Education and Development. 14. Cham: Springer International Publishing AG.

Moliis, Pekka (2020) Utajärvi haluaa pitää lapsiperheet- maksuton varhaiskasvatus houkuttaa. Kuntalehti.

Opetushallitus (2022a) Esiopetus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetus>. Viitattu 24.9.2022.

Opetushallitus (2022b) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus (2024) Loisto – Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittämisverkosto. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/loisto-varhaiskasvatuksen-ja-esiopetuksen-kehittamisverkosto> Viitattu 16.1.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022a) Varhaiskasvatus. <https://okm.fi/varhaiskasvatus> . Viitattu 24.9.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023a) Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. <https://okm.fi/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilu> Viitattu 15.4.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023b) Uusi varhaiskasvatuslaki. <https://okm.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>. Viitattu 15.4.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022b) Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. <https://okm.fi/varhaiskasvatusoikeus>. Viitattu 11.3.2022.

Paananen, Maiju & Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti & Siippainen, Anna (2016) Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden keskustelut kaupunginvaltuustoissa. Childcare- tutkimushanke. Tampereen yliopisto. <https://blogs.tuni.fi/childcare/blogikirjoitus/subjektiiivisen-varhaiskasvatusoikeuden-keskustelut-kaupunginvaltuustoissa/>. Viitattu 18.1.2022.

Paananen, Maiju (2021) Eriarvoisuutta tuottavia mekanismeja varhaiskasvatuksessa ja siihen osallistumisessa. Lausunto. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e57d8e02-1729-464d-8610-6178679904f8/d884a71f-4d98-49d0-ad60-79114857443b/KIRJE_20210128093639.PDF Viitattu 4.2.2024.

Peräkylä, Anssi (1990) Kuoleman monet kasvot. Tampere: Vastapaino.

Peyton, Vicki & Jacobs, Anne & O'Brien, Marion & Roy, Carolyn (2001) Reasons for choosing child care: Associations with family factors, quality, and satisfaction. *Early Childhood Research Quarterly* 16:2. 191–208.

Rainisto, Seppo (2004) Kunnasta brändi? Kunnallisan alan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 54. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö Kaks.

Ranta, Samuli & Sajaniemi, Nina & Eskelinen, Mervi & Lämsä, Tiina (2021) Päivähoidosta varhaiskasvatukseen: Pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus & Aika-lehti*. 15:2, 60–72.

Rantalaiho, Liisa (2010) Erving Goffman- terveyden ja sairauden dramaturgia. Teoksessa: Ashorn, Ulla, Henriksson, Lea, Lehto, Juhani & Nieminen, Paula (toim.) Yhteiskunta ja terveys. Klassisia teoreettisia näkökulmia. Helsinki: Gaudeamus.

Ruuskanen, Petri (2001) Sosiaalinen pääoma - käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. *Vatt-tutkimuksia* 81. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Ruutiainen, Ville & Alasuutari, Maarit & Karila, Kirsti (2018) Markkinoistuvat varhaiskasvatuspalvelut. *Yhteiskuntapolitiikka* 83:4. 441–447.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Räsänen, Tapio & Österbacka, Eva & Valaste, Maria & Haataja, Anita (2019) Lasten kotihoidon tukien vaikutus äitien osallistumiseen työmarkkinoille. *Sosiaali- ja terveysturvan raportteja* 14. Helsinki: Kela.

Sallinen, Sini & Majoinen, Kaija & Seppälä, Jari (toim.) (2017) Toimiva kunta! Hyvinvointia! Sivistystä! Elinvoimaa! Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Salminen, Veli-Matti (2012) *Verkostot, paikallisuus ja eriarvoisuus*. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

Sotarauta, Markku & Mustikkamäki, Nina & Linnamaa, Reija (2001) *Alueet uusien haasteiden edessä*. Teoksessa: Sotarauta, Markku & Mustikkamäki, Nina (toim.) *Alueiden kilpailukyvyyn kahdeksan elementtiä*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Sørensen, Eva & Torfing Jacob (2007) *Theoretical Approaches to Democratic Network Governance*. Teoksessa: Sørensen, Eva & Torfing Jacob (toim.) *Theories of democratic network governance*. New York. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Swanson, Bert E & Cohen, Richard A. & Swanson, Edith P. (1979) *Small towns and small towners: a framework for survival and growth*. Sage library of social research 79. Beverly Hills (CA): Sage.

Sylva, Kathy & Stein, Alan & Leach, Penelope & Barnes, Jaqueline & Malmberg, Lars-Erik & FCCCC-Team (2007) *Family and child factors relate to the use of non-maternal infant care: An English study*. *Early Childhood Research Quarterly* 22:1.118–136.

Säkkinen, Salla & Kuoppala, Tuula (2020) *Varhaiskasvatus 2019*. *Varhaiskasvatuksessa käytetään palveluseteliä yhä useammin*. Tilastoraportti 33/2020. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Säkkinen, Salla & Kuoppala, Tuula (2021) *Varhaiskasvatus 2020*. *Varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista enemmistö osallistui kunnan kustantamaan päiväkotitoimintaan*. Tilastoraportti 32/2021. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Tampereen yliopisto (2024) *Hyvä tieteellinen käytäntö*. Ohjeistus.

<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/hyva-tieteellinen-kaytanta#expander-trigger--353078> Viitattu 4.2.2024.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2005) *Johdanto*. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Tunkkari, Iina & Hämäläinen, Timo (2023) *Kaukajärven ja Annalan kaupunginosavisiio syntyi yhdessä kehittäen*. MDI artikkeli. <https://www.mdi.fi/kaukajarven-ja-annalan-kaupunginosavisiio-syntyi-yhdessa-kehittaen/> Viitattu 21.1.2024.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtioneuvosto (2019) Lapsen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautuu.
<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/lapsen-oikeus-kokoaikaiseen-varhaiskasvatukseen-palautuu>
Viitattu 24.9.2022.

Ylä-Tuuhonen, Meeri (2022) Pula pätevistä varhaiskasvatuksen työntekijöistä huolettaa kunnissa. Kuntalehti.

LIITTEET

Liite 1.

SUOSTUMUSLOMAKE

Paikallisuus varhaiskasvatuksen viranomaisten puheessa- pro gradu- tutkielma

Suostumus tutkimukseen osallistumiseksi

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tieteelliseen tutkimukseen. Olen saanut tietoa tutkimuksesta, sekä mahdollisuuden esittää siitä tutkijalla kysymyksiä. Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä sekä peruuttaa suostumus ja keskeyttää tutkimus väliaikaisesti syytä ilmoittamatta.

Tiedot käsitellään luottamuksellisina. Aineistoa käsitellään tietoturvallisuus ja yksityisyyden suoja huomioiden. Kun tutkimus on valmis, ääninauha ja muu tutkimusmateriaali hävitetään. Kunnat sekä haastateltavat käsitellään anonyymeina tutkimuksessa. Kunta saatetaan kuvailla väkiluvun, asukasrakenteen, kielen ja/tai löyhän maantieteellisen sijainnin mukaan. Suoria lainauksia saatetaan käyttää, mutta mahdolliset tunnistettavat tiedot poistetaan.

Annan suostumukseni tutkimukseen.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Puhelinnumero

sähköpostiosoite

Liite 2.

Haastattelukysymykset:

Kunta kasvu- ja asuinpaikkana:

- Kuvaile kuntaanne lapsiperheen asuinympäristönä. Mitä palveluita yms on tarjolla perheille?
- Mitä asioita markkinoisit kuntanne vahvuuksina lapsiperheen kasvuympäristön näkökulmasta tarkasteltuna?
- Entä koetko, että kunnassanne on jotain heikkouksia kohderyhmälle lapsiperhe?
- Millainen on kuntanne asuinympäristönä (lapsiperheelle) suhteessa muihin kuntiin?
- Minkälaisena asuin- ja kasvupaikkana kuntalaiset kokevat kunnan?

Varhaiskasvatuspalvelut kunnassa:

- Kuvaile kuntanne varhaiskasvatuspalveluita.
- Miten ja millä tavoin kuntanne koko vaikuttaa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen?
- Mitä onnistumisia olette kohdanneet varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelussa, organisoinnissa ja järjestämisessä?
- Entä haasteita?
- Miten markkinoisit kuntanne varhaiskasvatuspalveluita ulkopaikkakuntalaiselle?
- Onko kunnassanne toteutettu jokin muista Suomen kunnista poikkeava varhaiskasvatus- tai perhepalveluratkaisu? (Oletteko soveltaneet varhaiskasvatussuunnitelmaa?)

Kunnan tulevaisuus:

- Suhteessa muihin kuntiin, millaisena näet kuntanne tilanteen tulevaisuuden lapsiperheen kasvuympäristöä ajatellen?
- Jos lisättävää varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen puolelta, voi lisätä.
- Koetko, että kunnallanne tulee olemaan haasteita tai huolenaiheita perheiden kasvuympäristön näkökulmasta?
- Minkälaisena toivoisitte lapsiperheen kuvailevan kuntaanne asuinpaikkana tulevaisuudessa?
- Minkälaisia tulevaisuuden strategisia linjauksia kunta on tehnyt lapsiperheille?

Liite 3.

Opinnäytetutkimuksen tietosuojailmoitus
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679), art. 12–14

Rekisterin nimi	Paikallisuus varhaiskasvatuksen viranomaisten puheissa – pro gradu- tutkielma
Päiväys	31.8.2022
Rekisterinpitäjä(t)	Aura Kiikkala, aura.kiikkala@tuni.fi
Ohjaaja tai oppilaitoksen yhteyshenkilö	Katja Repo, Tampereen yliopisto, katja.repo@tuni.fi
Henkilötietojen käsittelytarkoitus ja käsittelyperuste	Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja. Epäsuoria tunnistetietoja ovat haastateltavan ääni ja puhetapa, sekä mahdolliset haastateltavan työtehtävästä johtuvat tunnistettavat tiedot. Haastateltavan edustama kunta kuvaillaan esimerkiksi väkiluvun, kielen, suurpiirteisen maantieteellisen sijainnin ja asukasrakenteen mukaan. Maantieteellinen sijainti on jaotellulla itä-länsi-etelä-pohjoinen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.
Henkilötietojen /tunnistetietojen säilytysaika	Tutkimus toteutetaan syys-joulukuun 2022 aikana. Kun haastattelu on tehty, se litteroidaan tekstimuotoon. Tällöin ääninauhat hävitetään. Kirjattavasta tekstistä poistetaan tunnistettavat tiedot haastateltavasta.
Rekisterin tietosisältö ja tietolähteet	Tutkimuksen osallistuvilta ei kerätä taustatietoja. Haastateltavan työtehtävät voivat olla tunnistettavia. Haastateltavan edustama kunta saatetaan kuvailla väkiluvun, kielen, asukasrakenteen tai väljän maantieteellisen sijainnin mukaan. Tiedot kerätään tutkittavilta itseltään.
Henkilötietojen vastaanottajat	Tunnistetietoja ei luovuteta ulkopuolisille.
Rekisterin suojauksen periaatteet	Manuaalinen aineisto säilytetään lukitussa tilassa/kaapissa. Digitaalinen aineisto suojataan käyttäjätunnuksella ja salasanalla tai kaksivaiheisella käyttäjän tunnituksella. Aineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot.
Rekisteröidyn oikeudet	Tietosuojalainsäädännön mukaisesti sinulle kuuluu oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, oikeus tietojen poistamiseen (oikeus tulla unohdetuksi), rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa tunnistetietojen käsittelyä. Jos haluat käyttää jotain oikeuttasi, ota yhteys rekisterinpitäjään.
Oikeus valittaa viranomaiselle	Sinulla on oikeus tehdä valitus henkilötietojen käsittelyä valvovalle viranomaiselle, jos epäilet henkilötietojasi käsiteltävän vastoin tietosuojalainsäädäntöä: tietosuoja.fi / sähköposti: tietosuoja@om.fi

